

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΜΕ
ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.»**

ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΤΟΥ ΑΣΠΑΣΙΑ

A.M. :0810M005

Επιβλέπων Καθηγητής: Ματθαίος Λαμπρινίδης

Μέλη Επιτροπής: Σαράντης Λώλος

Νικόλαος Τάτσος

ΑΘΗΝΑ, 2013

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να απευθύνω τις θερμές ευχαριστίες μου στον καθηγητή του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Ματθαίο Λαμπρινίδη, επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, για την καθοδήγησή του και τις σημαντικές παρατηρήσεις του προκειμένου να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον κ. Σαράντη Λώλο και τον κ. Νικόλαο Τάτσο, οι οποίοι με τις παρατηρήσεις τους με βοήθησαν στη βελτίωση της εργασίας. Στο σημείο αυτό οφείλω να ευχαριστήσω και τον καθηγητή του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης κ. Νικόλαο Καραβίτη για την σημαντική του βοήθεια.

Ευχαριστίες οφείλω και στην οικογένεια μου και στο κοντινό μου περιβάλλον για την στήριξη και την κατανόηση στις δύσκολες στιγμές καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές/τριες του μεταπτυχιακού τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης για τις γνώσεις και τα εφόδια που μου μετέδωσαν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει στόχο να αναλύσει την εξέλιξη του δημόσιου ελλείμματος και χρέους στην Ελλάδα καθώς και η σύγκρισή τους με την Ευρωπαϊκή Εμπειρία. Η ανάπτυξη της εργασίας πραγματοποιείται σε 5 κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται σε κάποια εισαγωγικά στοιχεία σχετικά με το δημόσιο χρέος και έλλειμμα. Η ανάλυση αυτή γίνεται για την καλύτερη κατανόηση των εννοιών αυτών. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην εξέλιξη του δημόσιου ελλείμματος και χρέους στην Ελλάδα από το 1975-2012 καθώς επίσης γίνεται και σύγκριση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2012. Το τρίτο κεφάλαιο αφορά την εξέλιξη των δημόσιων δαπανών και δημόσιων εσόδων τόσο στη χώρα μας όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή αναφέρεται στα βασικά αίτια δημιουργίας του δημόσιου ελλείμματος και κατά συνέπεια του δημόσιου χρέους. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε κάποια μέσα πολιτικής για την αντιμετώπιση του υπερβολικού δημόσιου ελλείμματος και χρέους της χώρας μας ενώ στο τελευταίο μέρος της εργασίας καταγράφονται τα βασικά συμπεράσματα της εργασίας.

Λέξεις Κλειδιά: Δημόσιο Έλλειμμα, Δημόσιο Χρέος, Δημόσιες Δαπάνες, Δημόσια Έσοδα

ABSTRACT

This M.Sc. dissertation aims at analyzing the evolution of public deficit and debt in Greece and comparing them with the European experience. The paper consists of 5 Sections. The first Section covers introductory information about the debt and deficit for the better understanding of these concepts. The second Section refers to the evolution of public deficit and debt in Greece from 1975-2012 and makes comparisons with the countries of the European Union for the period 1995 to 2012. The third Section presents the evolution of public expenditure and public revenue in Greece and in the European Union and discusses the main causes of deficit and public debt. The fourth Section presents policy to reduce the excessive government deficit and debt in Greece, while the last Section concludes the issue.

Keywords: Public Deficit, Public Debt, Public Expenditures, Public Revenues

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΈΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ

9

1.1Ορισμός Δημόσιου Ελλείμματος	9
1.2Ορισμός Δημόσιου Χρέους	12
1.3Είδη Δημοσίου Χρέους	13
1.3.1Καθαρό και Ακαθάριστο Χρέος	13
1.3.2Βραχυπρόθεσμο, Μεσοπρόθεσμο και Πάγιο Δημόσιο Χρέος	14
1.3.3Εσωτερικό και Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος	16
1.4 Προβλήματα Μέτρησης Δημόσιου Ελλείμματος	17
1.5Τρόποι Χρηματοδότησης Δημοσιονομικών Ελλειμμάτων	19
1.6 Η Δυναμική του Δημόσιου Χρέους	20
1.7Το φαινόμενο της Χιονοστιβάδας	22
1.8Το βάρος του Δημόσιου Χρέους	22
1.9 Η Βιωσιμότητα του Δημόσιου Χρέους	25
1.10 Επιπτώσεις Δημοσίων Ελλειμμάτων και Δημόσιου Χρέους	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ....

29

2.1Εξέλιξη Δημόσιου Ελλείμματος	29
2.2Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους	33
2.3Σύγκριση Δημόσιου Χρέους και Ελλείμματος με την ΕΕ	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΑΙΤΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ

39

3.1Δημόσιες Δαπάνες	42
3.1.1 Σύγκριση Δημοσίων δαπανών με την ΕΕ	47
3.2Δημόσια Έσοδα	58

3.2.1 Σύγκριση Δημοσίων Εσόδων με την ΕΕ	62
3.3 Άλλοι Παράγοντες που Επηρέασαν το Δημόσιο Χρέος στην Ελλάδα.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ	
ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ	73
4.1 Αναδιάρθρωση Δημοσίων Δαπανών	73
4.2 Αύξηση Δημοσίων Εσόδων	75
4.3 Ιδιωτικοποιήσεις	76
4.4 Θεσμικός Εκσυγχρονισμός της Ελληνικής Οικονομίας	77
4.5 Αναδιάρθρωση Χρέους	78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	92

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1.1: Δημόσιο Έλλειμμα και Πρωτογενές Αποτέλεσμα(ως ποσοστό του ΑΕΠ),Ελλάδα,1975-2012.....	32
Διάγραμμα 2.2.1.: Δημόσιο Χρέος,(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012....	36
Διάγραμμα 2.3.1: Δημόσιο Έλλειμμα(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15,1995-2012.....	37
Διάγραμμα 2.3.2: Δημόσιο Χρέος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	38
Διάγραμμα 3.1.1: Δημοσίων Δαπανών(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1974-2012.....	43
Διάγραμμα 3.1.2: Εισόδημα Εξαρτημένης Εργασίας(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012.....	44
Διάγραμμα 3.1.3: Κοινωνικές δαπάνες, εκτός από μεταβιβάσεις σε είδος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012.....	45
Διάγραμμα 3.1.4: Ενδιάμεση Ανάλωση(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1988-2012.....	45
Διάγραμμα 3.1.5: Επιδότησεις(ως ποσοστό του ΑΕΠ),Ελλάδα,1975-2012.....	46
Διάγραμμα 3.1.6: Πρωτογενείς δαπάνες (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012.....	46
Διάγραμμα 3.1.7: Δαπάνες γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	47
Διάγραμμα 3.1.8: Δαπάνες για την ενδιάμεση Ανάλωση(ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα,1995-2012.....	48
Διάγραμμα 3.1.9: Δαπάνη Εισοδήματος για εξαρτημένη εργασία, (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012.....	49
Διάγραμμα 3.1.10: Πληρωτέες Επιδοτήσεις, (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012.....	50
Διάγραμμα 3.1.11: Εισόδημα περιουσίας-πληρωτέο, (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012.....	51
Διάγραμμα 3.1.12: Τόκοι γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15. 1995-2012.....	52
Διάγραμμα 3.1.13: Κοινωνικές παροχές εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	53

Διάγραμμα 3.1.14: Κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος σχετικές με τη δαπάνη για προϊόντα που παρέχονται σε νοικοκυριά μέσω παραγωγών εμπορεύσιμου προϊόντος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	54
Διάγραμμα 3.1.15 Ακαθάριστες επενδύσεις (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	55
Διάγραμμα 3.1.16: Πρωτογενείς Δαπάνες γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	56
Διάγραμμα 3.1.17: Λειτουργικές δαπάνες-Μέσος όρος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	57
Διάγραμμα 3.2.1: Δημόσια Έσοδα (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα 1974-2012.....	59
Διάγραμμα 3.2.2: Έμμεσοι φόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012.....	60
Διάγραμμα 3.2.3: Άμεσοι φόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012.....	61
Διάγραμμα 3.2.3: Κοινωνικές Εισφορές(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012.....	61
Διάγραμμα 3.2.4: Λοιπά Τρέχοντα Έσοδα(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα,1975-2012.....	62
Διάγραμμα 3.2.5: Έσοδα γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	63
Διάγραμμα 3.2.6: Εμπορεύσιμη Παραγωγή για ιδία χρήση(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	64
Διάγραμμα 3.2.7: Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	65
Διάγραμμα 3.2.8: Εισόδημα περιουσίας(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	66
Διάγραμμα 3.2.9: Τρέχοντες φόροι εισοδήματος πλούτου(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	67
Διάγραμμα 3.2.10: Κοινωνικές εισφορές (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	68
Διάγραμμα 3.2.11: Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	69
Διάγραμμα 3.2.12: Μεταβιβάσεις κεφαλαίου (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012.....	69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά κράτη είναι η δημιουργία υψηλών δημόσιων ελλειμμάτων και η εμφάνιση συσσωρευμένου δημόσιου χρέους. Εξαιτίας του υψηλού δημόσιου χρέους πολλά κράτη δεν μπορούν να είναι συνεπή στις δημοσιονομικές τους υποχρεώσεις. Η εκδήλωση μιας κρίσης δημόσιου χρέους εξαρτάται από πλήθος παραμέτρων όπως: την εμπιστοσύνη των δανειστών, το συντονισμό των προσδοκιών τους, την πολιτική ικανότητα του κράτους να τηρεί τις δεσμεύσεις του, τη μεταβολή του ρυθμού ανάπτυξης, την εξέλιξη των επιτοκίων, την ικανότητα των φορολογικών εσόδων του εν λόγω κράτους να εξυπηρετούν το χρέος, το πρωτογενές αποτέλεσμα, την ικανότητα της κυβέρνησης να εξοικονομεί χρήματα.

Το πρόβλημα των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και χρέους δεν είναι πρόσφατο. Το δημοσιονομικό πρόβλημα έχει κάνει την εμφάνιση του από τη δεκαετία του 1930 και έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης της δημοσιονομικής αλλά και γενικότερα της οικονομικής θεωρίας. Μέχρι τη δεκαετία του 1970 η έκταση του δημόσιου χρέους ήταν περιορισμένη και τα προβλήματα που δημιουργούσε περιορισμένα. Όσον αφορά την Ελλάδα, μετά την Μεταπολιτευτική περίοδο και κυρίως κατά τη δεκαετία του 1980 αντιμετώπισε έντονα αποσταθεροποιητικά φαινόμενα. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε μια υπέρμετρη διόγκωση των κρατικών ελλειμμάτων και σημαντική συσσώρευση του δημόσιου χρέους. Κατά τη δεκαετία του 1990 πραγματοποιήθηκε σημαντική μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του χρέους που ήταν αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής με σκοπό την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το 2004 και μετά άρχισε πάλι η ανοδική πορεία του δημόσιου ελλείμματος με αποκορύφωμα το 2009 όπου η δημοσιονομική κατάσταση εκτροχιάστηκε. Το φθινόπωρο του 2009, η ελληνική οικονομία έφθασε στα πρόθυρα της χρεοκοπίας εξαιτίας του υψηλού δημόσιου ελλείμματος και χρέους και της αδυναμίας νέου δανεισμού από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου.

Η δημοσιονομική προσαρμογή και η επιτάχυνση της διαδικασίας διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων αποτελούν τις βασικές προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής καθώς η χώρα καλείται να αντιμετωπίσει σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται οι έννοιες του δημόσιου ελλείμματος και δημόσιου χρέους με σκοπό τη καλύτερη κατανόηση τους μιας που είναι από τα βασικότερα οικονομικά μεγέθη που απασχολούν τη χώρα μας. Οπότε, γίνεται μια ανάλυση των ορισμών τους καθώς και των ειδών του δημόσιου χρέους, το βάρος του δημόσιου χρέους δηλαδή ποια γενιά επωμίζεται να πληρώσει το χρέος καθώς και τη δυναμική του δημόσιου χρέους δηλαδή ο λόγος του δημόσιου χρέους ως προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Επίσης, γίνεται μια αναφορά για τις επιπτώσεις του δημόσιου χρέους αλλά και τη βιωσιμότητά του.

1.1. Ορισμός δημόσιου ελλείμματος

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα της οικονομικής πολιτικής είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημοσιονομικό χρέος, για αυτό θα πρέπει να δώσουμε κάποιους ορισμούς πριν ξεκινήσουμε την ανάλυσή μας.

Το δημόσιο έλλειμμα είναι η διαφορά ανάμεσα στις ετήσιες δαπάνες και στα ετήσια έσοδα του κράτους. Η διαφορά αυτή προσδιορίζει το μέγεθος των αναγκών του κράτους να δανεισθεί για να χρηματοδοτήσει τις δαπάνες του (Ιορδάνογλου, 2012:142) Παρ' όλο που φαίνεται μια απλή έννοια, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η έννοια διαφοροποιείται ως προς τη σημασία που έχει στην οικονομική πολιτική και εξαρτάται από το πώς προσδιορίζεται η έννοια αυτή¹. Η διαφοροποίηση έγκειται κυρίως στο ποιες δαπάνες περιλαμβάνονται, ειδικότερα δε αν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για τόκους και χρεολύσια. Κατ' αυτόν τον τρόπο προκύπτουν τρεις βασικές έννοιες του δημοσίου ελλείμματος ως εξής:

$$\begin{aligned} \text{Σύνολο εσόδων μείον σύνολο δαπανών} &= \text{ακαθάριστο αποτέλεσμα} \\ \text{μείον χρεολύσια} &= \text{καθαρό αποτέλεσμα} \\ \text{μείον τόκοι} &= \text{πρωτογενές αποτέλεσμα} \end{aligned}$$

¹ Βλέπε παρακάτω για τους διάφορους ορισμούς της έννοιας του δημόσιου ελλείμματος

Το ακαθάριστο αποτέλεσμα, το οποίο περιλαμβάνει και τις δαπάνες για τόκους και χρεολύσια, δείχνει τις ανάγκες απορρόφησης χρηματικών πόρων του δημοσίου από την οικονομία και προκύπτει από την ανάγκη για πληρωμές όλων των ειδών των δαπανών, που δεν καλύπτεται από τη φορολογία αλλά από τον δανεισμό. Αν στο ακαθάριστο αποτέλεσμα δεν συμπεριληφθούν οι ανάγκες για πληρωμές χρεολυσίων του δημοσίου χρέους, τότε προκύπτει η έννοια του καθαρού αποτελέσματος. Το καθαρό αποτέλεσμα εκφράζει τις απαιτήσεις του δημοσίου για νέους χρηματικούς πόρους κατά την τρέχουσα διαχειριστική περίοδο, πέραν των ποσών που δανείζεται για να εξοφλήσει παλαιότερες υποχρεώσεις. (Καραβίτης, 2008:53,54) Το πρωτογενές αποτέλεσμα δεν περιλαμβάνει ούτε τους τόκους, οι οποίοι προκύπτουν ως επιβαρύνσεις από δανεισμό του παρελθόντος. Περιλαμβάνονται μόνο δαπάνες για κατανάλωση, επενδύσεις και μεταβιβάσεις εισοδήματος ή κεφαλαίου. Άρα το πρωτογενές αποτέλεσμα εκφράζει την απορρόφηση πραγματικών πόρων της οικονομίας από το δημόσιο, τους οποίους είτε δαπανά άμεσα, είτε τους αναδιανέμει στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Άρα, μπορούμε να πούμε ότι δείχνει το βαθμό που ο δημόσιος τομέας δρα επεκτατικά ή όχι στην «πραγματική» οικονομία. Μας επιτρέπει να αξιολογήσουμε αν οι αυξήσεις στα ελλείμματα συνδέονται με τις πρωτογενείς δαπάνες ή αν συσχετίζονται με την αποπληρωμή των τόκων. Αν συμβαίνει το δεύτερο, η μεταβολή του ελλείμματος δεν έχει άμεση σχέση με την δημοσιονομική πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης, αφού η αποπληρωμή των τόκων συνδέεται με τη συσσώρευση χρέους που προκύπτει από τη δημοσιονομική πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων αλλά και της παρούσας διακυβέρνησης. Η αποπληρωμή των τόκων είναι ανεξάρτητη από το χρόνο πραγματοποίησης εκλογών και εξ ορισμού δεν αποτελεί μέγεθος που επηρεάζεται από την εκλογική στρατηγική των κυβερνήσεων. (Αργείτης κ.ά, 2011:12)

Οι δύο βασικές έννοιες του ελλείμματος που μας αφορούν είναι το ακαθάριστο αποτέλεσμα, δηλαδή το συνολικό έλλειμμα, και το πρωτογενές έλλειμμα. Ο λόγος που υπάρχουν διαφορετικά είδη ελλειμμάτων είναι ότι απαντούν σε διαφορετικά ερωτήματα. Το συνολικό έλλειμμα απαντά στο ερώτημα: Ποιος πρέπει να είναι ο δανεισμός του Δημοσίου ώστε να χρηματοδοτήσει τις συνολικές του δαπάνες; Όταν εκφράζεται σε ονομαστικούς όρους, το έλλειμμα ενός συγκεκριμένου έτους είναι το πρόσθετο χρηματικό ποσό που πρέπει να δανειστεί το Δημόσιο σ' αυτό το έτος. Το πρωτογενές έλλειμμα απαντά στο ερώτημα: Μπορεί το Δημόσιο να χρηματοδοτήσει τα σημερινά προγράμματά του χωρίς πρόσθετο δανεισμό; Αν το

πρωτογενές έλλειμμα είναι μηδέν, το Δημόσιο συγκεντρώνει όσους ακριβώς φόρους χρειάζεται για να χρηματοδοτήσει τις σημερινές αγορές αγαθών και υπηρεσιών και τα σημερινά κοινωνικά προγράμματα. Αν το πρωτογενές έλλειμμα είναι μεγαλύτερο από το μηδέν, το κόστος των τρεχουσών δημοσίων δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες και των κοινωνικών προγραμμάτων είναι μεγαλύτερο από τα τρέχοντα έσοδα. Οι καθαροί τόκοι αγνοούνται από το πρωτογενές έλλειμμα επειδή δεν αντιπροσωπεύουν το κόστος των σημερινών προγραμμάτων, αλλά το κόστος των παρελθουσών δαπανών που χρησιμοποιήθηκαν με δημόσιο δανεισμό. (Abel κ.ά, 2010: 555)

Μια άλλη μορφή δημόσιου ελλείμματος είναι το **διαρθρωτικό έλλειμμα** όπου μετρά τη διαφορά μεταξύ δημόσιων εσόδων και δημόσιων δαπανών στην περίπτωση που το συνολικό προϊόν ή εισόδημα βρισκόταν στο δυνητικό του επίπεδο, στο επίπεδο δηλαδή που θα διαμορφωνόταν υπό συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Με άλλα λόγια δεν αντισταθμίζονται τις κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Το διαρθρωτικό έλλειμμα είναι χρήσιμο στη διάκριση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα σε 2 τμήματα: σε εκείνο που οφείλεται στην ακολουθούμενη κρατική πολιτική και σε εκείνο που οφείλεται στην οικονομική συγκυρία. (Βαβούρας, 1995: 57)

Για τον υπολογισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος υπάρχουν 3 κατηγορίες στοιχείων: τα δημοσιονομικά στοιχεία, τα ταμειακά στοιχεία και τα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών. Τα **δημοσιονομικά στοιχεία** προέρχονται από το γενικό λογιστήριο του κράτους, αφορούν τον κρατικό προϋπολογισμό και δημοσιεύονται κάθε μήνα. Τα στοιχεία αυτά είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία του κρατικού προϋπολογισμού και προσφέρονται για την παρακολούθηση, σε μηνιαία βάση, της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού. Τα έσοδα και οι δαπάνες καταχωρούνται κυρίως στο έτος στο οποίο αναφέρονται, έστω και αν κάποια πραγματοποιηθούν με κάποια χρονική υστέρηση. Τα **ταμειακά στοιχεία** προκύπτουν από την κίνηση των λογαριασμών του Δημοσίου και άλλων δημοσίων φορέων στην Τράπεζα Ελλάδος και στο τραπεζικό σύστημα και δείχνει τι πραγματικά δαπανήθηκε και εισπράχθηκε σε μια χρονική περίοδο. Τα στοιχεία αυτά δημοσιεύονται κάθε μήνα. Τα **στοιχεία εθνικών λογαριασμών** καταρτίζονται από την υπηρεσία Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛΣΤΑΤ σύμφωνα με τους ορισμούς, τις έννοιες και τους κανόνες των εθνικών λογαριασμών και ειδικότερα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών ESA95. Τα στοιχεία αυτά υποβάλλονται 2 φορές το χρόνο από την ΕΛΣΤΑΤ στην στατιστική

υπηρεσία της ΕΕ, στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος(Τράπεζα της Ελλάδος, 2003: 122).

1.2. Ορισμός δημόσιου χρέους

Όσον αναφορά το «Δημόσιο χρέος» είναι το σύνολο των οφειλών ενός κράτους που δημιουργείται σε δεδομένο χρονικό σημείο: 1) από τα δάνεια που παίρνει (δημόσιος δανεισμός), είτε από το εσωτερικό είτε από το εξωτερικό, και 2) από τις εγγυήσεις που παρέχει και γίνονται απαιτητές. Ο δημόσιος δανεισμός μπορεί να αφορά τον κυρίως δημόσιο τομέα (που κατά μετάφραση λέγεται «χρέος γενικής κυβέρνησης») ή τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, που περιλαμβάνει και όλους τους δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις (Χολέβας, 2006: 243) . Το δημόσιο χρέος είναι η συσσώρευση των ποσών που δανείστηκε το κράτος για τη χρηματοδότηση των ετήσιων ελλειμμάτων. Παρόλο που η μείωση του ελλείμματος είναι βασική ανησυχία πολλών, δεν οδηγεί και σε μείωση του δημόσιου χρέους. Το χρέος είναι χρήματα που το κράτος έχει ήδη δανειστεί και πρέπει να αποπληρωθούν.(Russel, 2004: 331) Ο ορισμός του δημόσιου χρέους μπορεί, όμως, να λάβει διάφορες μορφές, αναλόγως αν αναφερόμαστε στο ακαθάριστο χρέος (δηλαδή το σύνολο των υποχρεώσεων του δημοσίου) ή το καθαρό (δηλαδή τις υποχρεώσεις του δημοσίου μείον τις απαιτήσεις που έχει έναντι τρίτων). Επίσης το χρέος μπορεί να εκφραστεί ως εγχώριο ή προς την αλλοδαπή (αναλόγως του τόπου μόνιμης κατοικίας των πιστωτών), ή και σε εθνικό νόμισμα ή σε συνάλλαγμα (αναλόγως του νομίσματος στο οποίο έχει γίνει η έκδοση του χρέους). Ο κάθε ορισμός ευλόγως έχει τη χρησιμότητα του, αλλά από την άλλη πλευρά προκύπτουν και προβλήματα που επιβάλλουν η χρήση τους να γίνεται με επίγνωση τυχόν αδυναμιών τους.(Καραβίτης,2008: 60,61)

Επιπλέον, σημαντικό θα ήταν να διακρίνουμε την έννοια του ελλείμματος από την έννοια του χρέους. Το χρέος σε μια δεδομένη χρονική στιγμή είναι το άθροισμα όλων των παρελθόντων ελλειμμάτων του προϋπολογισμού. Δηλαδή το χρέος είναι οι σωρευτικές πλεονάζουσες δαπάνες του παρελθόντος πέραν των παρελθουσών εισπράξεων. Στην οικονομική ορολογία το χρέος είναι μια «μεταβλητή αποθέματος»(μετρούμενη σε κάποια δεδομένη στιγμή), ενώ το έλλειμμα είναι μια «μεταβλητή ροής»(μετρούμενη στη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου). (Rosen, 2000: 282).

Επειδή η διαφορά των δημοσίων δαπανών μείον τα δημόσια έσοδα ισούται με το ύψος του νέου δανεισμού που πρέπει να πραγματοποιήσει η κυβέρνηση- δηλαδή το ύψος του νέου δημόσιου χρέους που πρέπει να αναλάβει- το δημοσιονομικό έλλειμμα κάθε έτους(μετρούμενο σε ονομαστικούς όρους) ισούται με τη μεταβολή του χρέους σ' αυτό το έτος. Αυτή η σχέση δημόσιου χρέους και ελλείμματος μπορεί να εκφραστεί ως εξής:

ΔB = ακαθάριστο δημοσιονομικό έλλειμμα,

όπου ΔB η μεταβολή της ονομαστικής αξίας των κρατικών χρεογράφων σε κυκλοφορία. (Abel κ.ά, 2010: 572)

1.3.Είδη δημόσιου χρέους

1.3.1 Καθαρό και ακαθάριστο χρέος

Το ακαθάριστο χρέος περιλαμβάνει το σύνολο των υποχρεώσεων του δημοσίου. Η έννοια του είναι βασική γιατί σχετίζεται άμεσα με το ύψος των δαπανών εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους (κυρίως χρεολύσια και τόκοι), οι οποίες αποτελούν μια από τις βασικότερες πτυχές του προβλήματος του δημόσιου χρέους.(Βαβούρας,1993:18)Η έννοια αυτή επικεντρώνεται αποκλειστικά στο παθητικό του δημοσίου τομέα αγνοώντας τη σημασία των στοιχείων του ενεργητικού του στη διαμόρφωση της χρηματοπιστωτικής κατάστασης.

Το καθαρό χρέος προκύπτει από το ακαθάριστο χρέος, μετά την αφαίρεση των διαθεσίμων του δημοσίου τομέα. Δηλαδή το δημόσιο χρέος προκύπτει από τη διαφορά των στοιχείων του παθητικού της γενικής κυβέρνησης μείον τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού της. (Στουρνάρας,1991:442) Παραδείγματος χάριν, οι δημόσιοι οργανισμοί ενδέχεται να έχουν διαθέσιμα τα οποία μπορεί να έχουν επενδυθεί σε έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, σε προθεσμιακές καταθέσεις κλπ. Η έννοια του καθαρού χρέους χρησιμοποιείται πιο συχνά από την έννοια του ακαθάριστου αφού: α)λαμβάνει υπόψη τις αλληλοχρεώσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα και αφαιρεί τις απαιτήσεις από τις υποχρεώσεις και β) αντιστοιχεί στην έννοια των ετήσιων δανειακών αναγκών του δημοσίου τομέα σε ταμειακή βάση (PSBR), η οποία λαμβάνει υπόψη της τη μεταβολή των διαθεσίμων. Επειδή μάλιστα το PSBR, όπως υπολογίζεται στην Ελλάδα από την Τράπεζα της Ελλάδος, περιλαμβάνει και τις δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων, τα

μεγέθη του δημοσίου χρέους στην Ελλάδα περιλαμβάνουν συνήθως και το χρέος των δημοσίων επιχειρήσεων. (Στουρνάρας, 1991: 442) Η έννοια του καθαρού χρέους έχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει μια πιο διευρυμένη πληροφόρηση σε σχέση με τη δυνατότητα του δημοσίου τομέα μιας χώρας να αποπληρώνει το χρέος του. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα στοιχεία του ενεργητικού (π.χ. μετοχές) αποφέρουν κέρδη και μερίσματα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη δανειακών αναγκών.

Όταν δύο χώρες οι οποίες έχουν το ίδιο ακαθάριστο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αλλά διαφορετική αξία ενεργητικού δε θα πρέπει να αποτιμώνται με τον ίδιο τρόπο αναφορικά με τη βιωσιμότητα του χρέους αυτού: η χώρα με υψηλότερη αξία ενεργητικού αναμένεται ότι θα μπορεί να ανταποκριθεί ευκολότερα στην εξυπηρέτηση του χρέους της. (Αργείτης κ.ά, 2011: 38)

1.3.2 Βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και πάγιο δημόσιο χρέος

Βάση διακρίσεως του δημόσιου χρέους είναι η προθεσμία εξοφλήσεως. Όσον αφορά τη προθεσμία και τη δυνατότητα εξοφλήσεως τους τα δάνεια ταξινομούνται σε δύο βασικές κατηγορίες:

Α) τα πάγια δάνεια, για τα οποία το δημόσιο δεν υποχρεούται να τα εξοφλήσει. Οι τίτλοι των δανείων αποτελούν περιουσιακά στοιχεία που αποδίδουν στον κάτοχο τους εισόδημα, τον τόκο, επ' άπειρο. Ο κάτοχος των τίτλων μπορεί να τους πουλήσει στο χρηματιστήριο.

Β) τα εξοφλητέα δάνεια, για τα οποία το Δημόσιο έχει αναλάβει την υποχρέωση να τα εξοφλήσει. Τα δάνεια αυτά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα δάνεια που είναι απαιτητά με την εμφάνιση των τίτλων και τα δάνεια ορισμένης προθεσμίας εξόφλησης. Αν η περίοδος που το κράτος πρέπει να ξεπληρώσει το δάνειο είναι μικρότερη του έτους, μιλάμε για βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Όταν η ληκτικότητα των δανείων είναι από ένα μέχρι πέντε έτη, μιλάμε για μεσοπρόθεσμο δανεισμό. Μακροπρόθεσμος ονομάζεται ο δανεισμός, η διάρκεια εξόφλησής του είναι ξεπερνά τη πενταετία. (Προβόπουλος, 1982: 278)

Ο βραχυπρόθεσμος δημόσιος δανεισμός δημιουργείται κυρίως για την αντιμετώπιση ταμειακών δυσχερειών του δημόσιου τομέα που προκύπτουν από τον ετεροχρονισμό των δημοσίων εσόδων και των δημοσίων δαπανών, οπότε οι δημόσιοι φορείς αναγκάζονται να προσφεύγουν σε βραχυπρόθεσμο δανεισμό από την κεντρική

τράπεζα, τις εμπορικές τράπεζες ή το ευρύ κοινό. Χρησιμοποιείται, επίσης, ως μέσο μονιμότερης χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών, εάν οι αποταμιευτές είναι διστακτικοί να προβούν σε μεσομακροχρόνιες τοποθετήσεις σε κρατικά χρεόγραφα, όπως συμβαίνει συχνά σε περιόδους με υψηλό πληθωρισμό, γεγονός βέβαια το οποίο εξαρτάται και από τους όρους του δανεισμού(σταθερό ή κυμαινόμενο επιτόκιο). Στις περιπτώσεις μάλιστα εκείνες όπου το κράτος προσφεύγει σε βραχυπρόθεσμα δάνεια με την έκδοση κυρίως εντόκων γραμματίων τρίμηνης ή εξάμηνης λήξεως, συχνά ανανεώνει τους τίτλους αυτούς με τη λήξη τους, με συνέπεια να επιτυγχάνει κατ' ουσία μεσομακροπρόθεσμο δανεισμό. Τέλος, ενώ ο δημόσιος δανεισμός χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση τόσο των παραγωγικών όσο και των μη παραγωγικών δημοσίων δαπανών, είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι, συνήθως, δε μπορεί να διακριθεί ως προς το είδος των δαπανών που χρηματοδοτεί.

Σε περιόδους κατά τις οποίες η οικονομία χαρακτηρίζεται από οικονομική ύφεση, η έκδοση βραχυπρόθεσμων δανείων για την απορρόφηση από τον δημόσιο τομέα μέρους των αδρανούντων αποταμιευτικών πόρων για την αύξηση της συνολικής ζήτησης θεωρείται προτιμότερη από την έκδοση μεσομακροπρόθεσμων δανείων, γιατί τα βραχυπρόθεσμα δάνεια και συνδέονται με σχετικά χαμηλότερα επιτόκια και το κράτος αποφεύγει με αυτά τις μεγάλης διάρκειας δεσμεύσεις του μεσομακροπρόθεσμου δανεισμού. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο βραχυπρόθεσμο δημόσιο χρέος δημιουργεί κινδύνους εκδήλωσης πληθωρισμού, δεδομένου ότι οι τίτλοι του βραχυπρόθεσμου χρέους συνδέονται με σχετικά μεγαλύτερο βαθμό ρευστότητας, ιδιαίτερα όταν κατέχονται από το ευρύ κοινό. (Βαβούρας,1993: 20)

Ο μακροπρόθεσμος δανεισμός χρησιμοποιείται συνήθως για χρηματοδότηση δαπανών του δημοσίου σε έκτακτες περιόδους(π.χ. σε περίοδο πολέμου). Σε τέτοιες περιόδους το κράτος οφείλει να διενεργεί μεγάλου ύψους δαπάνες, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να χρηματοδοτηθούν ολοκληρωτικά από τα τρέχοντα έσοδα του κράτους. Άλλος σκοπός του μακροχρόνιου δανεισμού είναι η κινητοποίηση της εθνικής αποταμίευσης και της χρηματοδότησης της οικονομικής ανάπτυξης κυρίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Βασικός σκοπός αυτού του δανεισμού είναι η χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων, με τον οποίο επιτυγχάνεται η διαχρονική κατανομή του κόστους των κοινωνικών αγαθών ανάμεσα στις γενεές.(Προβόπουλος,1982: 279)

1.3.3 Εσωτερικό και εξωτερικό δημόσιο χρέος

Από τις βασικότερες διακρίσεις του δημόσιου χρέους είναι αυτή σε εσωτερικό και εξωτερικό δημόσιο χρέος. Η διάκριση αυτή γίνεται με βάση τα κριτήρια του τόπου εκδόσεως και του είδους του νομίσματος στο οποίο εκδίδονται οι σχετικοί τίτλοι.

Έτσι, εσωτερικό δημόσιο χρέος είναι τα δημόσια δάνεια που εκδίδονται στο εσωτερικό της χώρας και στο εθνικό νόμισμα της χώρας αυτής. Αντίστοιχα, εξωτερικό δημόσιο χρέος είναι τα δημόσια δάνεια που εκδίδονται στο εξωτερικό μιας χώρας σε αλλοδαπό νόμισμα. Στα δάνεια που εκδίδονται στο εσωτερικό μιας χώρας συμμετέχει η εθνική αποταμίευση της χώρας αυτής, δηλαδή η αποταμίευση των φυσικών προσώπων που έχουν την εθνικότητά της χώρας που τα εκδίδει. Δεν αποκλείεται όμως, και αλλοδαποί αποταμιευτές να έχουν τη δυνατότητα να αγοράσουν τίτλους δημοσίων δανείων που εκδίδονται στη χώρα αυτή, εφόσον δεν υπάρχουν κάποιοι νομικοί περιορισμοί. Από αυτή την άποψη, το κριτήριο του τόπου εκδόσεως δεν είναι ασφαλές για να χαρακτηρίσουμε ένα δάνειο αν είναι εσωτερικό ή εξωτερικό, αφού η εθνική αποταμίευση μιας χώρας συμμετέχει στο δημόσιο δανεισμό μιας άλλης χώρας. Ένα πιο ασφαλές κριτήριο για το καθορισμό ενός δημοσίου δανείου σε εσωτερικό και εξωτερικό είναι η γεωγραφική κατανομή των τίτλων. Με βάση αυτό το κριτήριο εσωτερικό δανεισμό έχουμε όταν μια χώρα αποκτά κεφάλαια από το εσωτερικό και οι τίτλοι του δανείου ανήκουν σε πολίτες αυτής της χώρας. Στη περίπτωση που μια χώρα αποκτά κεφάλαια από το εξωτερικό και οι τίτλοι του δανείου ανήκουν σε αλλοδαπούς πολίτες το δάνειο ορίζεται ως εξωτερικό. Όμως και αυτό το κριτήριο έχει τις αδυναμίες του αφού είναι αρκετά δύσκολο να εξακριβωθεί η γεωγραφική κατανομή των τίτλων ενός δημοσίου δανεισμού, δεδομένου ότι η εθνικότητα των κομιστών μπορεί να μεταβληθεί μεταξύ του χρόνου εκδόσεως και λήξεως αυτών. Ένα ακόμη κριτήριο είναι η προέλευση των κεφαλαίων με τα οποία αγοράζονται οι τίτλοι. Με αυτό το κριτήριο εσωτερικά θεωρούνται τα δημόσια δάνεια, των οποίων οι τίτλοι αγοράζονται με κεφάλαια προελεύσεως εσωτερικού, ενώ εξωτερικά είναι αυτά που οι τίτλοι τους αγοράζονται με κεφάλαια προελεύσεως εξωτερικού. (Μπάρμπας, 2011: 200)

Οι βασικές διαφορές μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού δημόσιου δανεισμού είναι οι εξής:

α)ο εσωτερικός δανεισμός δεν αυξάνει τους συνολικούς πόρους της οικονομίας, ενώ ο εξωτερικός τους αυξάνει, β)ο εσωτερικός δανεισμός μειώνει την αγοραστική δύναμη και επηρεάζει αρνητικά την ενεργό ζήτηση, ενώ ο εξωτερικός δανεισμός δεν ασκεί καμία επίδραση στην ενεργό ζήτηση της οικονομίας, γ) ο εξωτερικός δανεισμός ασκεί συναλλαγματικές επιδράσεις στην οικονομία, ενώ ο εσωτερικός δεν ασκεί τέτοιες επιδράσεις, δ)με τον εσωτερικό δανεισμό οι δημόσιοι φορείς χρησιμοποιούν κεφάλαια που ανήκουν κυρίως σε κατοίκους της χώρας και επομένως οι τόκοι που πληρώνουν περιέχονται σε κατοίκους της ίδιας χώρας, ενώ στον εξωτερικό δανεισμό οι τόκοι περνούν σε κατοίκους ξένων χωρών.(Γεωργακόπουλος&Πατσουράτης,1993: 300,301)

1.4 Προβλήματα μέτρησης δημόσιου ελλείμματος

Παρόλο που ο τρόπος μέτρησης του δημόσιου ελλείμματος είναι απλός δημιουργούνται κάποια προβλήματα μέτρησης. Τα βασικά προβλήματα αφορούν τον πληθωρισμό, τα στοιχεία ενεργητικού, τις μη υπολογιζόμενες υποχρεώσεις και τον οικονομικό κύκλο.

Το πρώτο πρόβλημα μέτρησης είναι η διόρθωση του δημόσιου χρέους σύμφωνα με τον πληθωρισμό. Το δημόσιο χρέος πρέπει να μετριέται σε πραγματικές και όχι σε ονομαστικές τιμές. Το μετρούμενο έλλειμμα θα πρέπει να ισούται με τη μεταβολή του πραγματικού δημόσιου χρέους και όχι με τη μεταβολή του ονομαστικού χρέους. Όπως μετριέται συνήθως το έλλειμμα, δε προσαρμόζεται σύμφωνα με τον πληθωρισμό. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να οδηγηθούμε σε σημαντικά σφάλματα. Ας υποθέσουμε ότι το πραγματικό δημόσιο χρέος δε μεταβάλλεται(ισοσκελισμένος προϋπολογισμός). Άρα, το ονομαστικό χρέος πρέπει να αυξάνεται με το ρυθμό του πληθωρισμού. Δηλαδή,

$\Delta D/D=\pi$, όπου π είναι ο ρυθμός του πληθωρισμού και D το συσσωρευμένο δημόσιο χρέος. Αυτό σημαίνει ότι

$$\Delta D=\pi D.$$

Η κυβέρνηση θα έχει στραμμένη την προσοχή της στη μεταβολή του ονομαστικού χρέους ΔD και θα αναφέρει ως δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξεως πD . Οπότε το δημοσιονομικό έλλειμμα είναι υπερεκτιμημένο κατά πD .(Mankiew, 2002: 608)

Το δεύτερο πρόβλημα που θα μελετήσουμε αφορά τα στοιχεία ενεργητικού. Για έναν ακριβή υπολογισμό του δημόσιου ελλείμματος απαιτείται να υπολογίζονται όλα τα στοιχεία του ενεργητικού του δημοσίου όπως και όλες οι υποχρεώσεις του. Ιδιαίτερος, όταν εκτιμάται το συνολικό δημόσιο χρέος, πρέπει να αφαιρούνται τα στοιχεία του ενεργητικού του δημοσίου από τις υποχρεώσεις του δημοσίου. Άρα, το δημόσιο έλλειμμα θα πρέπει να μετριέται ως η μεταβολή του χρέους μείον τη μεταβολή του ενεργητικού του δημοσίου. Το τρίτο πρόβλημα αφορά τις μη υπολογιζόμενες υποχρεώσεις. Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι το εκτιμώμενο έλλειμμα είναι παραπλανητικό, επειδή αποκλείει μερικές σημαντικές υποχρεώσεις του δημοσίου. Ένα παράδειγμα που αφορά αυτό το πρόβλημα είναι οι συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων. Οι υπάλληλοι προσφέρουν σήμερα την εργασία τους στο δημόσιο, αλλά μέρος της αποζημίωσης τους αναβάλλεται για το μέλλον. Ουσιαστικά, οι εργαζόμενοι παρέχουν δάνειο στο δημόσιο. Οι μελλοντικές τους συντάξεις αντιπροσωπεύουν μια υποχρέωση του δημοσίου απέναντι στους υπαλλήλους του, που δε διαφέρει καθόλου από την υποχρέωση που δημιουργεί το δημόσιο χρέος. Ωστόσο, η υποχρέωση αυτή δε συμπεριλαμβάνεται στο δημόσιο χρέος και η συσσώρευση της υποχρέωσης αυτής δεν υπολογίζεται ως μέρος του δημόσιου ελλείμματος. (Mankiew, 2002: 611)

Πολλές μεταβολές του δημοσίου ελλείμματος συντελούνται αυτόματα ως αποτέλεσμα των οικονομικών διακυμάνσεων. Οι αυτόματες μεταβολές του δημοσίου ελλείμματος δεν αποτελούν σφάλματα μέτρησης, επειδή η κυβέρνηση πραγματικά δανείζεται περισσότερο όταν η ύφεση συμπίπτει τα εσοδήματα και διογκώνει τις δημόσιες δαπάνες. Οι μεταβολές αυτές όμως δυσχεραίνουν πράγματι τη χρησιμοποίηση του δημοσίου ελλείμματος για την παρακολούθηση των αλλαγών της δημοσιονομικής πολιτικής.

Παρόλο που αρκετοί οικονομολόγοι δίνουν βάση σε αυτά τα προβλήματα, εξακολουθούν να δέχονται το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ένα ικανοποιητικό δείκτη δημοσιονομικής πολιτικής.

1.5 Τρόποι χρηματοδότησης δημοσιονομικών ελλειμμάτων

Οι δύο βασικοί τρόποι χρηματοδότησης του δημοσίου ελλείμματος είναι η φορολογία και ο δημόσιος δανεισμός. Για αυτό είναι χρήσιμο να αναλύσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά των δύο αυτών εννοιών.

Όσον αφορά τη φορολογία υπάρχει μια μόνο, ακούσια και καταναγκαστική δημοσιονομική ανταλλακτική σχέση. Η σχέση που πραγματοποιείται μέσω του κρατικού προϋπολογισμού και αφορά τα άτομα υπό την ιδιότητα του φορολογούμενου από την μια πλευρά και του παραλήπτη των ωφελειών από τις κυβερνητικές δαπάνες από την άλλη πλευρά. Πρόκειται για μια μακρο-ανταλλακτική σχέση, η πραγμάτωση της οποίας σε εθελοντική βάση είναι ανέφικτη και για αυτό δημιουργείται ο εξαναγκαστικός χαρακτήρας της φορολογίας. Στην περίπτωση του δημόσιου δανεισμού δεν έχουμε μία αλλά δύο ανταλλαγές: η μια είναι εκούσια και αφορά στη σχέση δανείζοντος(ιδιώτες) και δανειζόμενου(κράτος). Η άλλη σχέση αφορά τη δημοσιονομική διαδικασία φόρων-δαπάνης, στη σχέση αυτών που θα εξοφλήσουν με φόρους τα δάνεια και σε εκείνους που θα απολαύσουν τα οφέλη. (Παυλόπουλος &Κουζέλης, 1990: 49)

Μια άλλη διαφορά μεταξύ φορολογίας και δημόσιου δανεισμού είναι ότι η φορολογία περιέχει το στοιχείο του εξαναγκασμού πληρωμής κατά την περίοδο που διενεργούνται οι σχετικές δαπάνες. Στην περίπτωση του δημοσίου δανεισμού η τελική υποχρέωση κάλυψης της δαπάνης αναβάλλεται σε χρόνο μεταγενέστερο του χρόνου διενέργειας της δαπάνης. Μια άλλη διαφορά μεταξύ των δύο εργαλείων είναι ότι με τη φορολογία γίνεται οριστική κάλυψη του κόστους των δημοσίων δαπανών και οριστική κατανομή του κόστους αυτού μεταξύ των πολιτών. Πραγματικά, με την επιβολή των φόρων, έχουμε οριστική κάλυψη του κόστους των δημοσίων δαπανών, όπου κάθε πολίτης επιβαρύνεται οριστικά με το κόστος αυτό, ανάλογα με τη φορολογική του συμβολή. Αντίθετα, με το δημόσιο δανεισμό δεν καλύπτεται οριστικά το κόστος των δημοσίων δαπανών, αλλά απλώς γίνεται μια προχρηματοδότηση τους. Η οριστική κάλυψη του κόστους γίνεται αργότερα, όταν το κοινωνικό σύνολο καλείται να καταβάλει τους φόρους για την πληρωμή τοκοχρεολυσίων. (Γεωργακόπουλος, 1997: 417)

1.6 Η δυναμική του δημόσιου χρέους

Σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχτ και τη μετέπειτα νομοθεσία, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει δύο δημοσιονομικούς στόχους, οι οποίοι είναι οι λόγοι του καθαρού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.(Καραβίτης,2008:155) Η διαχρονική κίνηση του δημοσίου χρέους ως

ποσοστού του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος(ΠΔΧ) προσδιορίζεται από μια γραμμική εξίσωση στην οποία υπεισέρχονται οι παρακάτω παράγοντες:

- α) το τρέχον ύψος του ΠΔΧ
- β) το μέσο ονομαστικό επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους
- γ) ο πληθωρισμός
- δ) ο ποσοστιαίος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος
- ε) το πρωτογενές πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστού του ΑΕΠ και
- στ) η αύξηση της λεγόμενης «νομισματικής βάσης», η οποία αντιστοιχεί στη δημιουργία νέου χρήματος για τη χρηματοδότηση του δημοσίου ελλείμματος.(Μαριόλης& Παπουλής, 2010: 3)

Ο πρώτος και ο δεύτερος παράγοντας έχουν την τάση να αυξάνουν το ΠΔΧ, ενώ οι υπόλοιποι παράγοντες τείνουν να το ελαττώνουν. Όταν γνωρίζουμε τα ύψη αυτών των παραγόντων, έχουμε τη δυνατότητα να προσδιορίσουμε πλήρως τη μακροχρόνια δυναμική του ΠΔΧ. Υπάρχουν, όμως, κάποιες δυσκολίες για το προσδιορισμό του γιατί είναι δύσκολο να γνωρίζουμε το ύψος όλων των παραγόντων και γιατί οι παράγοντες αυτοί δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους (μια μεταβολή των κρατικών δαπανών επηρεάζει το ονομαστικό επιτόκιο, τον πληθωρισμό, τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και επομένως έχει είτε άμεσες είτε έμμεσες επιπτώσεις στη κίνηση του ΠΔΧ). Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ο τελευταίος παράγοντας είναι ανενεργός, επειδή απαγορεύεται η νομισματική χρηματοδότηση του ελλείμματος(Συνθήκη του Μάαστριχτ)

Σύμφωνα με τους Blanchard, Amighini, Giavazzi (2010: 442) μπορούμε να δώσουμε την παρακάτω μαθηματική σχέση μεταξύ δημόσιου χρέους και ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος:

$$Dt = (1 + r)Dt-1 + Gt - Tt \quad (1)$$

Το χρέος στο τέλος του έτους t είναι ίσο με $(1 + r)$ φορές το χρέος στο τέλος του έτους $t - 1$, καθώς και το πρωτογενές έλλειμμα, το οποίο είναι ίσο με το συνολικό έλλειμμα μείον τις πληρωμές τόκων, που είναι $Gt - Tt$.

Αν διαιρέσουμε αυτή την εξίσωση και στις δύο πλευρές με Yt (πραγματικό προϊόν), παίρνουμε την εξής σχέση:

$$\frac{Dt}{Yt} = (1 + r) \frac{Dt - 1}{Yt} + \frac{(Gt - Tt)}{Yt}$$

Στη συνέχεια μπορούμε να ξαναγράψουμε τη σχέση πολλαπλασιάζοντας παρανομαστή και αριθμητή με το $Yt-1$:

$$\frac{Dt}{Yt} = (1 + r) \left(\frac{Yt - 1}{Yt} \right) \frac{Dt - 1}{Yt - 1} + \frac{Gt - Tt}{Yt}$$

Τώρα που ο κάθε όρος εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ τη χρονική στιγμή t , μπορούμε να απλοποιήσουμε αυτή την έκφραση. Με τον καθορισμό του g , ο ρυθμός αύξησης της παραγωγής, έχουμε $Yt-1/Yt = 1 / (1 + g)$. Επιπλέον, προσεγγίζοντας το $(1 + r) / (1 + g)$ με $1 + r - g$ (η οποία είναι μια αρκετά καλή προσέγγιση, εάν το πραγματικό επιτόκιο και ο ρυθμός αύξησης της παραγωγής είναι σχετικά μικροί αριθμοί), μπορούμε να ξαναγράψουμε την προηγούμενη εξίσωση ως εξής:

$$\frac{Dt}{Yt} = (1 + r - g) \frac{D(t - 1)}{Y(t - 1)} + \frac{Gt - Tt}{Yt}$$

Τέλος, μεταφέροντας το λόγο $Dt-1/Yt-1$ προς τα αριστερά, παίρνουμε την εξής σχέση:

$$\frac{Dt}{Yt} - \frac{D(t - 1)}{Y(t - 1)} = (r - g) \frac{Dt - 1}{Yt - 1} + \frac{Gt - Tt}{Yt}$$

Αυτή η εξίσωση μας λέει ότι η αλλαγή του δείκτη του χρέους είναι ίση με το άθροισμα των δύο όρων:

- Ο πρώτος όρος είναι η διαφορά μεταξύ του πραγματικού επιτοκίου και του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ, πολλαπλασιαζόμενο επί τον λόγο του χρέους κατά το τέλος της προηγούμενης περιόδου (και, συνεπώς, στην αρχή της τρέχουσας περιόδου). Ο όρος αυτός αναφέρεται σε πληρωμές τόκων, σε πραγματικούς όρους, διορθωμένη για το ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ. Ανάλογα με το αν το πραγματικό επιτόκιο είναι υψηλότερο ή μικρότερο από το ρυθμό αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ, ο όρος αυτός είναι ένας παράγοντας που αυξάνει ή μειώνει το λόγο του χρέους. Ως εκ τούτου, r και g έχουν αντίθετες επιπτώσεις στη δυναμική του λόγου του χρέους.
- Ο δεύτερος όρος είναι ο λόγος του πρωτογενούς ελλείμματος προς το ΑΕΠ. Το πρωτογενές ισοζύγιο σε σχέση με το ΑΕΠ έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην

αύξηση του χρέους, αντιστοίχως, στην περίπτωση του ελλείμματος ($G_t - T_t > 0$) ή του πλεονάσματος ($G_t - T_t < 0$)

1.7 Το φαινόμενο της χιονοστιβάδας

Το φαινόμενο της χιονοστιβάδας περιγράφει πως ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ μπορεί να αυξάνεται ακόμη και όταν το πρωτογενές έλλειμμα είναι μηδενικό, δηλαδή δεν υπάρχει νέος δανεισμός του δημοσίου. Το φαινόμενο αυτό δημιουργείται όταν το μεσοσταθμικό επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους είναι υψηλότερο από τον ρυθμό μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ. Καθώς το χρέος πρέπει να εξυπηρετείται κάθε χρόνο πληρώνοντας ένα επιτόκιο στους δανειστές, ο ρυθμός μεταβολής του υφιστάμενου χρέους όταν δεν υπάρχει νέος δανεισμός είναι το ίδιο το επιτόκιο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, όταν ο ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ γίνει μικρότερος από το επιτόκιο, ο λόγος δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ μεγαλώνει καθώς ο αριθμητής αυξάνεται γρηγορότερα από τον παρανομαστή. Το φαινόμενο αυτό γίνεται πιο έντονο σε περιόδους ύφεσης και αποπληθωρισμού. Σε τέτοιες περιόδους, η αύξηση του εθνικού εισοδήματος δεν επαρκεί για την αποπληρωμή των τόκων εξυπηρέτησης του χρέους, με αποτέλεσμα το χρέος να αυξάνεται ως ποσοστό του εθνικού εισοδήματος χωρίς να υπάρχει νέος δανεισμός παρά μόνο για την εξυπηρέτηση μέρους των τόκων. (Μαλλιαρόπουλος, 2010: 3)

1.8 Το βάρος του δημόσιου χρέους

Ένα σημαντικό θέμα που απασχόλησε αρκετούς μελετητές της Δημόσιας Οικονομικής είναι κατά πόσο ο δημόσιος δανεισμός επιβαρύνει την παρούσα γενιά, δηλαδή αν επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο της περιόδου όπου το δημόσιο συνάπτει το δάνειο ή τις μελλοντικές γενιές δηλαδή όταν το κοινωνικό σύνολο πρέπει να καταβάλλει φόρους για την εξόφληση του δανείου.

Οι οικονομολόγοι διαφωνούν για το αν το βάρος του δημόσιου χρέους μπορεί να μετατοπιστεί από τη μια γενιά στην επόμενη. Τα επιχειρήματα υπέρ της ή κατά της άποψης αυτής πάνε πίσω, στην εποχή του David Hume και Adam Smith. Ιστορικά, ορισμένοι οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει ότι οι δαπάνες της κυβέρνησης είναι επωφελείς όταν δημιουργούν πλούτο, και συνεπώς είναι αποδεκτό να επιβαρύνονται

οι πολίτες με το χρέος σε καιρό ειρήνης. Μερικοί οικονομολόγοι λένε ότι η καθαρή επιβάρυνση του χρέους εξαρτάται από την παραγωγικότητα των δαπανών και για το ποιος αναλαμβάνει το κόστος και πότε. Ένα έλλειμμα που χρηματοδοτεί την κατασκευή σε δρόμους, γέφυρες, λιμάνια και αεροδρόμια είναι μια επένδυση που αφορά το μέλλον. Αυτοί που θα εξοφλήσουν το χρέος στο μέλλον μπορεί να λάβουν τα οφέλη των έργων που χρηματοδοτήθηκαν από το χρέος. Η πραγματική επιβάρυνση του χρέους εξαρτάται από τι έχει χρηματοδοτήσει το χρέος και πότε. (Rassel, 2004: 350,351)

Κατά μία άποψη, υποστηρίζεται ότι το βάρος του δημόσιου χρέους φέρει το κοινωνικό σύνολο της περιόδου κατά την οποία συνάπτεται το δάνειο, γιατί με το δανεισμό το δημόσιο αφαιρεί πόρους από το κοινωνικό σύνολο στην περίοδο που γίνεται το δάνειο, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται ο πληθυσμός της περιόδου εκείνης που στερείται τους πόρους αυτούς. Από την άλλη πλευρά, άλλοι οικονομολόγοι και κυρίως ο Buchanan υποστηρίζει ότι ο δημόσιος δανεισμός δε μπορεί να επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο της περιόδου, στην οποία γίνεται ο δανεισμός, αλλά το βάρος μεταβιβάζεται στις επόμενες γενιές. Αυτό γίνεται γιατί οι επόμενες γενιές σε μελλοντικούς χρόνους θα κληθούν να πληρώσουν φόρους για την εξόφληση του χρέους και επομένως θα επιβαρυνθούν με το δανεισμό. Σύμφωνα με τον Buchanan, η γενιά όπου γίνεται το δάνειο δε μπορεί να επωμιστεί το βάρος αφού προσέφεραν εκούσια τα χρήματά τους στο δημόσιο και σε αντάλλαγμα πήραν τον τόκο. (Γεωργακόπουλος & Πατσουράτης, 1993: 302)

Κατά τον Adam Smith, οι κάτοχοι των ομολογιών του Δημοσίου όχι μόνο δεν υφίστανται καμιά θυσία κατά το χρόνο που συνάπτεται ο δημόσιος δανεισμός, αλλά μάλλον πραγματοποιούν κέρδη από την εθελούσια αυτή συναλλαγή μεταξύ του δημοσίου και των πιστωτών του. Αυτό έχει ως συνέπεια, το βάρος να μεταβιβάζεται στις επόμενες γενιές, οι οποίες θα κληθούν να καταβάλλουν τις δαπάνες εξυπηρέτησής του. Κατά τον Ricardo, δεν υπάρχει καμιά διαφορά μεταξύ δημόσιου χρέους και φορολογίας. Φόροι και δημόσιο χρέος είναι ισοδύναμα (θεώρημα ισοδυναμίας). Άρα, η επιλογή της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με δανεισμό αντί με φορολογία δε μετακυλύει το πραγματικό κόστος των δημοσίων δαπανών στο μέλλον. Το βάρος του δημόσιου δανεισμού φέρεται από την παρούσα γενιά, ήτοι τη γενιά από την οποία συνάπτεται το δάνειο. Ο Δημόσιος δανεισμός οδηγεί σε υψηλότερη φορολογία στο μέλλον, η οποία έχει την ίδια παρούσα αξία με εκείνη της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με τρέχουσα φορολογία. Αφού, η

παρούσα αξία των δύο εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης των δαπανών θεωρείται ίση, τα άτομα είναι αδιάφορα μεταξύ των δύο επιλογών. (Βαβούρας,1993: 22,23) Από τη θεωρία του Ricardo, ο Barro διατύπωσε την άποψη ότι όταν το κράτος δανείζεται, τα μέλη της γενιάς των ηλικιωμένων συνειδητοποιούν ότι η θέση των κληρονόμων τους θα επιδεινωθεί. Ακόμη, οι ηλικιωμένοι ενδιαφέρονται για την ευημερία των απογόνων τους και επομένως δε θέλουν να μειωθεί το επίπεδο κατανάλωσης των απογόνων τους. Οι ηλικιωμένοι έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν απλώς το ποσό που θα κληροδοτήσουν κατά ένα ποσό αρκετό για να πληρωθούν οι επιπλέον φόροι που πρέπει να καταβληθούν στο μέλλον. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην αλλάξει στην πραγματικότητα τίποτα. Η κάθε γενιά καταναλώνει ακριβώς την ίδια ποσότητα που είχε και πριν τον κρατικό δανεισμό. Άρα, δεν έχει σημασία η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης. (Rosen&Gayer, 2009: 336)

Ο Lerner (1948: 257), διαφοροποιεί το βάρος που επωμίζονται οι γενιές ανάλογα με το αν το χρέος είναι εσωτερικό και εξωτερικό. Όταν το χρέος είναι εσωτερικό, ο δανεισμός δε προκαλεί κανένα βάρος στη μελλοντική γενιά. Τα μέλη της μελλοντικής γενιάς απλώς το χρωστούν το ένα στο άλλο. Όταν αποπληρώνεται το δάνειο, τότε έχουμε μια μεταβίβαση εισοδήματος από μια ομάδα πολιτών (αυτούς που δεν έχουν τα ομόλογα) σε κάποια άλλη(αυτούς που έχουν τα ομόλογα). Ωστόσο, η μελλοντική γενιά δεν είναι σε χειρότερη μοίρα, με την έννοια ότι το επίπεδο κατανάλωσης παραμένει το ίδιο. Όπως το έθεσε ένας συγγραφέας του 18^{ου} αιώνα ονόματι Melon «το δεξί χέρι χρωστάει στο αριστερό»(Musgrave,1985: 49) Όταν όμως το χρέος είναι εξωτερικό, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Όταν τα χρήματα που δανειζόμαστε από το εξωτερικό χρησιμοποιούνται για χρηματοδότηση της τρέχουσας κατανάλωσης, το βάρος επωμίζεται και στη μελλοντική γενιά αφού μειώνεται το επίπεδο κατανάλωσης κατά ένα ποσό ίσο με το δάνειο συν τους δεδουλευμένους τόκους που πρέπει να δοθούν στους ξένους δανειστές. Όταν τα λεφτά που δανειζόμαστε τα χρησιμοποιούμε για χρηματοδότηση επενδύσεων, τότε το αποτέλεσμα εξαρτάται από την παραγωγικότητα των επενδύσεων. Αν η οριακή απόδοση είναι μεγαλύτερη από το οριακό κόστος των κεφαλαίων, τότε βελτιώνεται η θέση των μελλοντικών γενεών. (Rosen&Gayer, 2009: 330,331)

Το βάρος του χρέους είναι στην ουσία ένα πρόβλημα επίπτωσης φόρου σε ένα πλαίσιο που αφορά σχέσεις μεταξύ γενεών. Οι διαφορές όλων αυτών των απόψεων για το αν το βάρος μεταβιβάζεται σε μελλοντική γενιά ή όχι οφείλεται κυρίως στο ότι υπάρχει διαφορά στον ορισμό του βάρους.

1.9 Η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους

Το δημόσιο χρέος είναι βιώσιμο όταν η κυβέρνηση μπορεί να συνεχίσει την εξυπηρέτησή του χωρίς να απαιτείται μια εξωπραγματικά (από κοινωνικής και πολιτικής άποψης) μεγάλη διόρθωση των μελλοντικών εσόδων(από φόρους) ή των πρωτογενών (χωρίς τόκους) δαπανών. Αυτός ο ευρύς ορισμός συνεπάγεται ότι, η κυβέρνηση πρέπει να είναι α) μεσοπρόθεσμα χωρίς πρόβλημα φερεγγυότητας (η προεξοφλημένη αξία των μελλοντικών πρωτογενών αποτελεσμάτων να υπερβαίνει το τρέχον καθαρό χρέος) και β) χωρίς βραχυπρόθεσμο πρόβλημα ρευστότητας(να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της καθώς αυτές λήγουν). (Daniel κ.ά, 2006: 5). Ένας άλλος ορισμό σχετικά με τη βιωσιμότητα είναι ότι η βιωσιμότητα αμφισβητείται όταν ο δείκτης του χρέους προς το ΑΕΠ φτάσει σε υπερβολική τιμή. Υπάρχει ένα πρόβλημα της βιωσιμότητας, όταν τα έσοδα της κυβέρνησης δεν είναι αρκετά να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν το κόστος που συνδέεται με την νέα έκδοση τίτλων δημόσιου χρέους ή σύμφωνα με τον Keynes, όταν καταστεί σαφές ότι οι απαιτήσεις των ομολογιούχων είναι περισσότερες από ό, τι οι φορολογούμενοι μπορούν να αντέξουν οικονομικά.(Afonso, 2000: 8) Ο Blanchard παρουσιάζει ως ορισμό της βιώσιμης δημοσιονομικής πολιτικής , την πολιτική αυτή που επιτρέπει, σε σύντομο χρονικό διάστημα, τον λόγο του χρέους προς το ΑΕΠ να επιστρέψει στο αρχικό της επίπεδο μετά από κάποια υπερβολική διακύμανση. Με άλλα λόγια, για μια δημοσιονομική πολιτική για να είναι βιώσιμη, μετά από τη συσσώρευση χρεών κατά το παρελθόν, η κυβέρνηση πρέπει να δημιουργήσει πρωτογενή πλεονάσματα στο μέλλον. (Blanchard κ.ά,1990: 12)

Εκτός από τις βασικές οικονομικές αρχές, οι προσδοκίες της αγοράς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Ακόμη και όταν το χρέος είναι σταθερό ή μειώνεται κάτω από τις τρέχουσες οικονομικές πολιτικές, οι αγορές μπορεί να ανησυχούν για τη συνεχιζόμενη ικανότητα των κυβερνήσεων να παράγουν τα απαιτούμενα πρωτογενή πλεονάσματα. Αυτό, με τη σειρά του, αυξάνει τα ασφάλιστρα κινδύνου για το δημόσιο χρέος και μπορεί να οδηγήσει στη μη βιωσιμότητα του χρέους. Η διαχείριση των προσδοκιών έχει ιδιαίτερη σημασία όταν οι χώρες είναι σε θέση να διαβεβαιώσουν τις αγορές για τις μελλοντικές τους δημοσιονομικές πολιτικές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα κράτη να μπορούν να διατηρήσουν μεγαλύτερα επίπεδα χρέους από ότι θα μπορούσαν σε άλλες περιπτώσεις. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν ότι το συνολικό βάρος του χρέους είναι διαχειρίσιμο και

θα παραμείνει έτσι σε μια σειρά από πιθανά σενάρια. Τα μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά πλαίσια, τα οποία καθορίζουν τους στόχους και τις προβλέψεις της δημοσιονομικής πολιτικής, και οι ισχυροί δημοσιονομικοί θεσμοί, όπως η αποτελεσματική φορολογική διοίκηση και τα αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης δαπανών, μπορούν να βοηθήσουν να βελτιωθούν τόσο οι πολιτικές όσο και οι προσδοκίες. (Daniel κ.ά, 2006:5)

Η βιωσιμότητα του χρέους προϋποθέτει ότι ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ, D/Y , διατηρείται στα ίδια περίπου επίπεδα παρά τα επιπλέον ελλείμματα που προσθέτονται κάθε χρόνο. Η σταθερότητα του χρέους είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη ώστε το κράτος να είναι μακροπρόθεσμα αξιόχρεο. Αντίθετα, όταν το D/Y αυξάνεται ανεξέλεγκτα υπάρχει κίνδυνος το κράτος να πτωχεύσει, υπάρχει δηλαδή η πιθανότητα το χρέος να φτάσει σε επίπεδα όπου δεν θα μπορεί να εξυπηρετηθεί και θα υπάρξει μερική ή ολική στάση πληρωμών.

Η συνθήκη μακροπρόθεσμης σταθεροποίησης του χρέους διατυπώνεται με την εξής ανισότητα:

$$(G - T)/Y \leq (D/Y) \cdot (g - r),$$

όπου G είναι η συνολική ετήσια κρατική δαπάνη, T είναι τα συνολικά ετήσια φορολογικά έσοδα, $(G - T)$ είναι το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού, g η διαχρονική τάση αύξησης του Y (μακροπρόθεσμος μη-κυκλικός ρυθμός ανάπτυξης) και r το επιτόκιο των κρατικών ομολόγων. Τα g και r είναι είτε και τα δύο ονομαστικά είτε και τα δύο πραγματικά μεγέθη. Το $G-T$ είναι το έλλειμμα χωρίς πληρωμή των τόκων, δηλαδή είναι το πρωτογενές έλλειμμα. (Arestis & Sawyer, 2006: 9)

1.10 Επιπτώσεις δημοσίων ελλειμμάτων και δημόσιου χρέους

Η πιο επιζήμια αρνητική επίπτωση στην ανάπτυξη μιας οικονομίας από την καταιγίδα των δημοσίων ελλειμμάτων είναι η αύξηση του συνολικού δημόσιου εσωτερικού και εξωτερικού χρέους. Η κυβέρνηση στην προσπάθεια να χρηματοδοτήσει τα δημόσια ελλείμματα, προσφεύγει σε συνεχή εξωτερικό και εσωτερικό δανεισμό. Ο συνεχής αυτός δανεισμός εμπεριέχει αρκετούς κινδύνους. Καθώς τα επίπεδα του χρέους αυξάνονται, η ικανότητα των δανειζόμενων να αποπληρώσουν τα χρέη μειώνεται, δημιουργείται πτώση στα έσοδα και τις πωλήσεις

καθώς και πραγματοποιείται και αύξηση των επιτοκίων. Όσο μεγαλύτερο είναι το χρέος τόσο μεγαλύτερη είναι και η πιθανότητα αθέτησης πληρωμών. Όσο αυξάνεται το χρέος τόσο οι δανειστές θα σταματήσουν τον δανεισμό και η κατανάλωση και οι επενδύσεις θα μειωθούν. Εάν η ύφεση είναι μεγάλη, η υψηλή ανεργία και η ανεπαρκής ζήτηση θα είναι τα ζοφερά αποτελέσματα. Γενικά, υψηλότερο χρέος οδηγεί σε οικονομική αστάθεια και μειώνει το μέσο ρυθμό ανάπτυξης. (Cecchetti κ.ά, 2011: 4)

Τα δημόσια ελλείμματα έχουν πολλές επιπτώσεις και μια από αυτές είναι η μείωση της εθνικής αποταμίευσης. Η εθνική αποταμίευση είναι το άθροισμα της ιδιωτικής αποταμίευσης(το εισόδημα μετά από φόρους που αποταμιεύουν τα νοικοκυριά αντί να καταναλώνουν) και της δημόσιας αποταμίευσης(τα φορολογικά έσοδα που εξοικονομεί η κυβέρνηση αντί να τα ξοδεύει). Όταν η κυβέρνηση παρουσιάζει ένα δημοσιονομικό έλλειμμα, η δημόσια αποταμίευση είναι αρνητική, η οποία μειώνει την εθνική αποταμίευση κάτω από την ιδιωτική. Τα επιτόκια καθορίζονται από την αγορά δανείων, όπου οι αποταμιευτές δανείζουν χρήματα σε νοικοκυριά, επιχειρήσεις και στη κυβέρνηση με σκοπό να τα επενδύσουν εκεί που θέλουν. Η μείωση της εθνικής αποταμίευσης μειώνει την παροχή αποταμίευσης προς στους ιδιώτες δανειολήπτες, με αποτέλεσμα τα επιτόκια να ωθούνται προς τα πάνω. Αντιμέτωπα τα νοικοκυριά με υψηλότερα επιτόκια, επιλέγουν να μειώσουν τις επενδύσεις. (Ball & Mankiw, 1995: 3,5)

Μια άλλη επίπτωση των δημόσιων ελλειμμάτων είναι η δημιουργία πληθωρισμού. Οι εμπειρικές μελέτες σχετικά με το θέμα αυτό ποικίλουν. Ορισμένες μελέτες παρέχουν στοιχεία για την υποστήριξη της υπόθεσης ότι τα δημοσιονομικά ελλείμματα είναι πληθωριστικά. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες βρίσκουν μια στενή σχέση των δύο εννοιών είτε σε χώρες με υψηλό πληθωρισμό είτε σε περιόδους με υψηλό πληθωρισμό. Υπάρχουν κάποιες άλλες, όμως ,μελέτες που έχουν βασιστεί στην υπόθεση ισοδυναμίας του Ricardo και δεν έχουν βρει κάποια σχέση μεταξύ ελλειμμάτων και πληθωρισμού ή η σχέση που χουν βρει είναι αδύναμη. Σε γενικές γραμμές, ανεξάρτητα του θεωρητικού στρατοπέδου στο οποίο ανήκουν οι μελετητές, οι περισσότερες μελέτες διαπιστώνουν είτε ότι υπάρχει μια ισχυρή σύνδεση μεταξύ δημόσιων ελλειμμάτων και πληθωρισμού, είτε ότι υπάρχει μια αδύναμη σχέση μεταξύ των δύο. (Ekanayake, 2012: 2)

Η βιβλιογραφία σχετικά με την σχέση δημόσιου χρέους και οικονομικής ανάπτυξης είναι περιορισμένη. Γενικά, η θεωρητική βιβλιογραφία σχετικά με τη

σχέση μεταξύ του δημόσιου χρέους και της οικονομικής ανάπτυξης έχει την τάση να δείχνει μια αρνητική σχέση. Οι τρόποι κατά τους οποίους το δημόσιο χρέος μπορεί να επηρεάσει την οικονομική ανάπτυξη ποικίλουν. Ο Meade εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η εξάλειψη του “νεκρού βάρους του χρέους”(deadweight debt) θα: α)αυξήσει το κίνητρο των νοικοκυριών να αποταμιεύσουν, β)θα βελτιώσει το κίνητρο για εργασία, γ)ενδεχομένως να επιτρέψει μια μείωση στη φορολογία εισοδήματος σε ένα μεταγενέστερο στάδιο ως συνέπεια της εξοικονόμησης των τόκων του προϋπολογισμού. Ένας σημαντικός διάυλος μέσω του οποίου η συσσώρευση του δημόσιου χρέους μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη είναι τα μακροπρόθεσμα επιτόκια. Υψηλότερα μακροπρόθεσμα επιτόκια, που προκύπτουν από το χρέος που χρηματοδοτεί τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού, μπορεί να παραγκωνίζουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και να αμβλύνουν τις πιθανότητες αύξησης της παραγωγής. Εάν οι υψηλότερες δημόσιες χρηματοδοτικές ανάγκες ανεβάζουν τις αποδόσεις των κρατικών χρεών, αυτό μπορεί να προκαλέσει αυξημένη καθαρή ροή κεφαλαίων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των ιδιωτικών επιτοκίων και τη μείωση των ιδιωτικών δαπανών ανάπτυξης, τόσο από τα νοικοκυριά όσο και από τις επιχειρήσεις. Ενώ τα εμπειρικά ευρήματα για τη σχέση μεταξύ του δημόσιου χρέους και μακροπρόθεσμων επιτοκίων ποικίλουν, ένας σημαντικός αριθμός πρόσφατων μελετών δείχνουν ότι το υψηλό χρέος και τα ελλείμματα μπορούν να συμβάλλουν στην άνοδο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων και την αύξηση των spreads.(Checherita&Rother, 2010: 9,10,11)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται μια αναλυτική επισκόπηση της εξέλιξης του Δημόσιου χρέους και του δημόσιου ελλείμματος της Ελλάδος από το 1975 έως και σήμερα, όπου η χώρα μας αντιμετωπίζει μια από τις μεγαλύτερες δημοσιονομικές κρίσεις. Επίσης, γίνεται και σύγκριση του δημόσιου χρέους και ελλείμματος της Ελλάδος με την Ευρωπαϊκή Ένωση για να έχουμε μια συνολική εικόνα της κατάστασης. Η σύγκριση των δημοσιονομικών αυτών μεγεθών αφορά την περίοδο 1995-2012, γιατί αυτά τα στοιχεία είναι σε συγκρίσιμη μορφή σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.1 Η εξέλιξη του δημόσιου ελλείμματος

Αρχικά, θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι η χώρα μας ξεκίνησε να παρουσιάζει δημοσιονομικό έλλειμμα από το 1974 και μετά. Τα προηγούμενα χρόνια παρουσίαζε δημοσιονομικό πλεόνασμα. Η εξέλιξη του συνολικού δημόσιου ελλείμματος από το 1975 έως το 2012, όπου είναι και η περίοδος που θα εξετάσουμε, είναι αυξητική. Στο διάστημα αυτό βέβαια παρουσιάζονται σημαντικές αυξομειώσεις του ελλείμματος. Από το διάγραμμα 2.1.1. διαπιστώνουμε ότι το 1975 η Ελλάδα παρουσιάζει ένα σημαντικό για την εποχή έλλειμμα ύψους 3% του ΑΕΠ, το οποίο το 1976 μειώνεται σημαντικά στο 1,7% του ΑΕΠ, για να αυξηθεί ξανά το 1977 και 1978 σε 2,5% και 2,9% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Η ουσιαστική αύξηση του δημόσιου ελλείμματος πραγματοποιήθηκε από το 1979 μέχρι το 1985, όπου το δημόσιο έλλειμμα αυξήθηκε από 2,4% του ΑΕΠ το 1979 σε 11,6% του ΑΕΠ το 1985. Το 1986 και 1987 παρουσιάζεται μια μικρή πτώση. Κατά το 1989 και 1990 διαμορφώνονται από τα υψηλότερα ποσοστά δημοσίων ελλειμμάτων στη χώρα μας, δηλαδή 14,2% και 15,9% αντίστοιχα. Κατά τη δεκαετία του '90 το δημόσιο έλλειμμα ακολούθησε καθοδική πορεία. Από 15,9% του ΑΕΠ το 1990 έφθασε σε 3,4% του ΑΕΠ το 1999. Η μείωση αυτή πραγματοποιήθηκε κυρίως ως αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής, η οποία ήταν αναγκαία προϋπόθεση για να μπορέσει η χώρα να ενταχθεί στην ΟΝΕ. Τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν, τα οποία χαρακτηρίζονται από την άσκηση περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής, τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής, επέφεραν την αποκλιμάκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος. (Αργείτης κ.ά, 2011:11) Κατά τη

δεκαετία του 2000 άρχισε πάλι η ανοδική πορεία του δημόσιου ελλείμματος, φθάνοντας στο τέλος της δεκαετίας σε επίπεδα που βρισκόταν το 1990. Το 2000 το δημόσιο έλλειμμα αντιστοιχούσε σε 3,7% του ΑΕΠ για να εκτοξευθεί το 2009 σε 15,5% του ΑΕΠ. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το 2004 ενεργοποιήθηκε η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος² από την οποία η χώρα εξήλθε το 2006 όπου το έλλειμμα είχε υποχωρήσει καθώς, επίσης, και ότι το 2004 πραγματοποιήθηκε δημοσιονομική απογραφή που είχε ως αποτέλεσμα την αναθεώρηση των στοιχείων του ελλείμματος για την περίοδο 1997-2004 προς τα πάνω. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2004:239) Από το 2009 και μετά γίνεται μια προσπάθεια μείωσης του δημόσιου ελλείμματος με αποτέλεσμα το έλλειμμα το 2012 να φθάνει στο 9,4% του ΑΕΠ. Η διεθνής χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που άρχισε από το δεύτερο εξάμηνο του 2007 ανέδειξε με τον πλέον έντονο τρόπο τις χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες και μακροοικονομικές ανισορροπίες της ελληνικής οικονομίας. Μεταξύ άλλων η οικονομική κρίση επιτάχυνε και επέτεινε την επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών στην Ελλάδα. Λόγω των υψηλών ελλειμμάτων που πραγματοποιήθηκαν το 2007 και 2008, η Ελλάδα τον Απρίλιο του 2009 υπήχθη και πάλι στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος. Κατά τη διάρκεια του 2009 η περαιτέρω επιδείνωση των δημοσιονομικών μεγεθών υπήρξε ραγδαία.

² Η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος προβλέπεται από το άρθρο 126 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό το άρθρο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αποφεύγουν τα υπερβολικά ελλείμματα στο πλαίσιο των εθνικών προϋπολογισμών. Η Επιτροπή αξιολογεί και το Συμβούλιο αποφασίζει εάν διαπιστώνεται υπερβολικό έλλειμμα ή όχι. Η Επιτροπή, που εκπονεί σχετική έκθεση, πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλους τους σχετικούς παράγοντες (συγκυριακές συνθήκες, μεταρρυθμίσεις κ.λπ.) για την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος. Εφόσον το Συμβούλιο αποφασίζει ότι διαπιστώνεται υπερβολικό έλλειμμα σε ένα κράτος μέλος, απευθύνει κατ' αρχάς συστάσεις στο ενδιαφερόμενο κράτος. Το εν λόγω κράτος πρέπει να θέσει τέλος σε αυτή την κατάσταση εντός καθορισμένου χρονοδιαγράμματος. Εάν το κράτος δεν συμμορφώνεται με τις εν λόγω συστάσεις, το Συμβούλιο μπορεί να του συστήσει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος. Το Συμβούλιο έχει τη δυνατότητα, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, να εφαρμόσει κυρώσεις ή ποινικές ρήτρες και να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να επανεξετάσει την πολιτική δανείων της όσον αφορά αυτό το κράτος. Η τιμή αναφοράς για την ύπαρξη δημόσιου ελλείμματος ανέρχεται σε 3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Κανονισμός του Συμβουλίου του 1997 διευκρινίζει και επιταχύνει τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος.

(http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/excessive_deficit_procedure_el.htm)

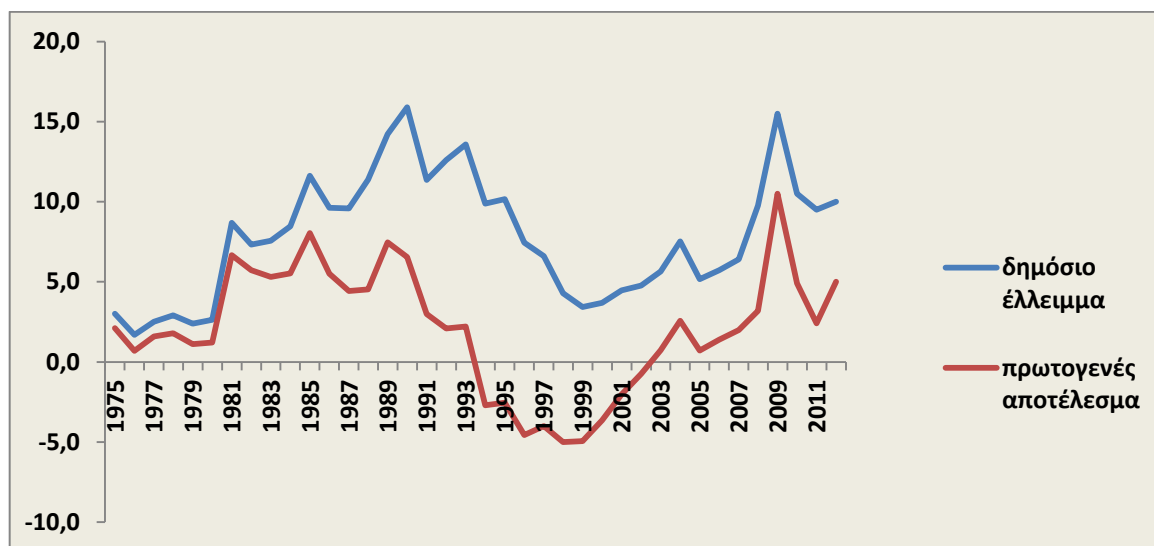
Παρά την επιδείνωση των δημοσιονομικών μεγεθών, δεν έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για την έγκαιρη αντιμετώπιση του προβλήματος με αποτέλεσμα το έλλειμμα να φθάσει στο υπερβολικό ποσοστό του 15,5% του ΑΕΠ.(Τράπεζα της Ελλάδος, 2009:111) Παρά τα μέτρα που ελήφθησαν από το 2009 και μετά, λόγω των κλιμακούμενων πιέσεων στην αγορά ομολόγων και της δραματικής αύξησης του κόστους δανεισμού, οι ελληνικές αρχές στις 23 Απριλίου του 2010 απηύθυναν προς τις χώρες της ζώνης του ευρώ και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο επίσημο αίτημα χρηματοδοτικής συνδρομής. Στις 2 Μαΐου 2010, στο πλαίσιο του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής³ που συμφωνήθηκε αποφασίστηκε να γίνει πιο εμπροσθοβαρής η δημοσιονομική προσαρμογή. Έτσι, το 2010 δημιουργήθηκε το θεσμικό πλαίσιο για δημοσιονομικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Βέβαια, αυτές οι δράσεις δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Παρόλη τη μείωση που πραγματοποιήθηκε το 2010 δεν πραγματοποιήθηκε ο αναμενόμενος στόχος που είχε ορισθεί από το Μνημόνιο λόγω υστέρησης εσόδων, η οποία αντισταθμίστηκε από τη μείωση των δαπανών. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010:121) Οι συνεχιζόμενες καθυστερήσεις στην υλοποίηση δημοσιονομικών μέτρων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, το αρνητικό οικονομικό κλίμα και η δραματική πτώση της οικονομικής δραστηριότητας κατέστησαν αναγκαία —στη διάρκεια του 2011 και στις αρχές του 2012— την κατ' επανάληψη αναπροσαρμογή των δημοσιονομικών στόχων και τη λήψη πρόσθετων μέτρων. Και αυτό φαίνεται από το ότι παρόλο που πραγματοποιήθηκε μείωση του δημόσιου ελλείμματος το 2011 και 2012 δεν ήταν η προβλεπόμενη από τα μνημόνια.

Τα πρωτογενή ελλείμματα εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στην χώρα μας το 1974. Τα πρωτογενή ελλείμματα από το 1975 έως το 1980,όπως παρατηρούμε και το διάγραμμα 2.1.1, ήταν μικρής κλίμακας και συγκεκριμένα κυμαινόντουσαν από 2,1% του ΑΕΠ το 1975 έως 1,2% του ΑΕΠ το 1980. Από το 1981 έως το 1990 παρουσιάζονται σημαντικά αυξημένα πρωτογενή ελλείμματα. Το 1981 η Ελλάδα πραγματοποίησε από τα υψηλότερα πρωτογενή ελλείμματα της που αντιστοιχούσαν σε 8,7% του ΑΕΠ. Η πορεία των αυξανόμενων πρωτογενών ελλειμμάτων παρουσιαζόταν μέχρι το 1990 όπου το πρωτογενές έλλειμμα ήταν 6,5%. Από το 1991

³ Στο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής καταγράφονται οι βασικές προϋποθέσεις που ήταν απαραίτητες για τη χορήγηση του δανείου από το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πυλώνες του Μνημονίου είναι: α) η δημοσιονομική προσαρμογή της οικονομίας με κύριο άξονα την περικοπή των δημοσίων δαπανών, β) η περαιτέρω απορρύθμιση της αγοράς εργασίας, γ) οι αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα και δ) η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές.

ξεκίνησε η προσπάθεια μείωσης του πρωτογενούς ελλείμματος, με αποτέλεσμα το 1994 να εμφανιστεί πρωτογενές πλεόνασμα. Τα πρωτογενή πλεονάσματα διατηρήθηκαν μέχρι το 2002. Τα 1994 τα πρωτογενή αποτελέσματα ήταν 2,7%, το 1998 πραγματοποιήθηκε η μέγιστη τιμή που έχει πραγματοποιηθεί ποτέ και αντιστοιχούσε σε 5,0% για να φθάσει το 2002 σε 0,7% του ΑΕΠ. Βέβαια, τα πρωτογενή πλεονάσματα που πραγματοποιήθηκαν δεν ήταν επαρκή για να εξαφανίσουν το συνολικό έλλειμμα του δημοσίου γιατί οι τόκοι για την εξυπηρέτηση του συσσωρευμένου χρέους ήταν πολύ μεγάλες. Χρειάζονται πολύ υψηλά πρωτογενή αποτελέσματα για να εμποδίσουν την περαιτέρω αύξηση του δημόσιου χρέους. (Ιορδάνογλου, 2008:145) Από το 2003 έκαναν πάλι την εμφάνισή τους τα πρωτογενή ελλείμματα. Από το 2003 παρουσιαζόταν μικρά σχετικά ποσοστά πρωτογενών ελλειμμάτων, για να εκτοξευθεί το ποσοστό αυτό το 2009 στο 10,5% του ΑΕΠ. Από το 2009 γίνεται μια προσπάθεια μείωσης των πρωτογενών ελλειμμάτων, όπου το 2010 και 2011 τα ποσοστά αυτά μειώθηκαν σημαντικά σε 4,9% και 2,4% αντίστοιχα. Το 2012 τα πρωτογενή ελλείμματα υπολογιζόταν σε 5% του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 2.1.1: Δημόσιο Έλλειμμα και Πρωτογενές Αποτέλεσμα(ως ποσοστό του ΑΕΠ),Ελλάδα, 1975-2012.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας: Η Ελληνική οικονομία 1960-1997.

Σημείωση: Οι αρνητικές τιμές που παρουσιάζονται στο διάγραμμα είναι τα πρωτογενή πλεονάσματα που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1994-2002.

2.2 Η εξέλιξη του δημόσιου χρέους

Το διογκούμενο δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας μας συγκεφαλαιώνεται και αποτυπώνεται διαχρονικά στη συνεχή αύξηση του δημόσιου χρέους. Για την αύξηση αυτή ευθύνονται, σε διαφορετικό βαθμό, όλες οι κυβερνήσεις της περιόδου που εξετάζουμε(1975-2012). Η πορεία του δημόσιου χρέους, όπως και η πορεία του δημόσιου ελλείμματος (όπως παρουσιάσαμε στην προηγούμενη ενότητα), δεν είναι διαχρονικά ομοιόμορφη. Έχουμε περιόδους άμβλυνσης δημοσιονομικών ανισορροπιών αλλά και περιόδους κατά τις οποίες διαμορφώνονται εκρηκτικές καταστάσεις.

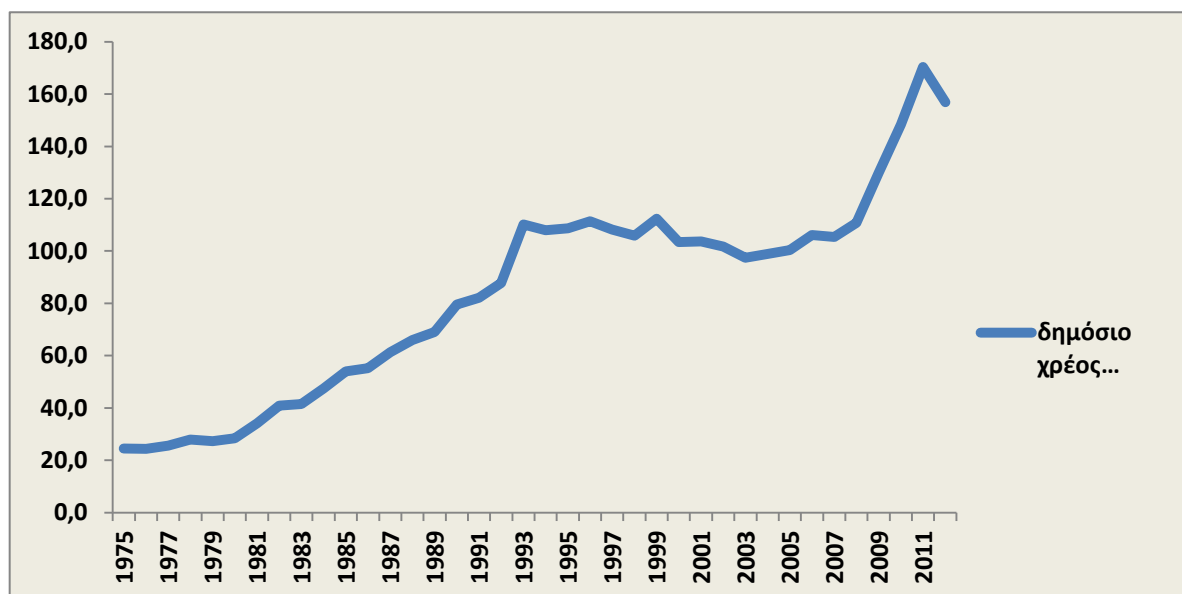
Κατά την περίοδο 1975-2012, όπως διαπιστώνουμε από το διάγραμμα 2.2.1., ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ αυξήθηκε από περίπου 24,6% το 1975 σε περίπου 156,9% το 2012. Ειδικότερα, από το 1975 μέχρι το 1980 το δημόσιο χρέος παρουσίαζε χαμηλά ποσοστά ως προς το ΑΕΠ και κυμαινόταν από 24,6% το 1975 έως 28,4% το 1980. Ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ άρχισε να αυξάνεται σημαντικά μετά το 1981(34,2%), φτάνοντας το 1993 πάνω από 100% και συγκεκριμένα έφθασε 110,1%(το μεγαλύτερο ποσοστό που είχε πραγματοποιηθεί ως τότε στη χώρα μας). Δηλαδή μετά από το 1980 το δημόσιο χρέος συσσωρευόταν ταχύτατα επί 13 χρόνια. Στη συνέχεια τα προγράμματα προσαρμογής που υιοθετήθηκαν προκειμένου η χώρα να μπορέσει να ικανοποιήσει τα κριτήρια εισόδου στην ΟΝΕ σε συνδυασμό με τους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης συνέβαλαν στη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους γύρω στο 100% του ΑΕΠ. Η σταθεροποίηση αυτή του δημόσιου οφείλεται και στα πρωτογενή πλεονάσματα που σημειωνόταν κάθε χρόνο από το 1994 έως το 2002 καθώς, επίσης, στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ. (Μανεσιώτης& Reischauer, 2002:152). Ποσοστά κάτω από 100% παρουσίασε τις χρονιές 2003 και 2004 με ποσοστά 97,4% και 98,9% αντίστοιχα. Ωστόσο, από το 2008 ξεκίνησε να καταγράφεται μια εκ νέου αλματώδης άνοδος του χρέους, η οποία οδήγησε το λόγο του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και σε ποσοστά που έφθαναν το 110,7%. Από το 2009 αυξανόταν συνεχώς το δημόσιο χρέος, όπου το 2011 έφθασε να αντιστοιχεί στο 170,3% του ΑΕΠ. Το 2012 παρουσιάστηκε μια σημαντική μείωση ύψους 13,4 ποσοστιαίων μονάδων και αντιστοιχούσε σε 156,9%. Είναι χρήσιμο να σημειώσουμε ότι το χρέος της Ελλάδας σε απόλυτα μεγέθη αυξανόταν συνεχώς τα τελευταία 40 χρόνια, και μάλιστα από το 1980 και μετά με εκθετικό ρυθμό. Την περίοδο της υψηλής οικονομικής μεγέθυνσης, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μέχρι και λίγο πριν

από την εκδήλωση της κρίσης, η συνεχής αύξηση του ΑΕΠ απέκρυπτε το γεγονός ότι το δημόσιο χρέος αυξανόταν σταθερά. Επομένως ο καθοριστικός παράγοντας που συνέβαλε στο να μην εκτροχιαστεί ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ ήταν η αύξηση του ΑΕΠ και όχι η ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική, που δημιουργούσε σταθερά ελλείμματα, τα οποία ήταν αναγκαίο να χρηματοδοτούνται με νέο δανεισμό. Μετά την εμφάνιση της κρίσης, η ραγδαία οικονομική συρρίκνωση έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την εκτόξευση του λόγου χρέους προς το ΑΕΠ.(Αργείτης, 2011:29,30)

Την πορεία του δημόσιου χρέους μπορούμε να την συσχετίσουμε, όπως αναφέραμε και στην αρχή, και με τα πολιτικά κόμματα. Έτσι, κατά την περίοδο 1974-1981 οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας(Κ. Καραμανλής-Γ. Ράλλης) επέδειξαν χαλαρή δημοσιονομική πειθαρχία απέναντι στην ανάγκη αύξησης μισθών και κρατικοποίησαν αρκετές επιχειρήσεις με αποτέλεσμα η δυναμική του δημόσιου χρέους να διαμορφώνεται από το 1979. Μετά τις εκλογές του 1981, το ΠΑΣΟΚ(Α. Παπανδρέου) αύξησε τις δημόσιες δαπάνες(μισθούς, συντάξεις) και διεύρυνε το κράτος Πρόνοιας που είχε ως συνέπεια την αύξηση του δημόσιου χρέους και ελλείμματος. Κατά την περίοδο 1985-1987, το ΠΑΣΟΚ αναγκάστηκε να εφαρμόσει ένα διετές πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης για να αντιμετωπίσει τις ανισορροπίες της οικονομίας, το οποίο εγκαταλείφθηκε σύντομα και μετά ακολούθησε πλήρης αντιστροφή της οικονομικής πολιτικής(1987-1989) με αποτέλεσμα την έκρηξη του δημόσιου χρέους. (Λώλος, 2011: 14) Η χώρα μετά το 1987 εισήλθε σε περιπέτειες με αλληπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις. Και οι δύο κυβερνήσεις που σχηματίστηκαν(Τζ. Τζαννετάκη & Ξ.Ζολώτα), έκαναν προσπάθεια μείωσης των ελλειμμάτων και συγκράτησης του χρέους. Οι κυβερνήσεις αυτές δεν μακροήμερευσαν και έτσι στα τέλη της δεκαετίας του 1980 το δημοσιονομικό πρόβλημα αποκτά διαστάσεις διαρθρωτικού προβλήματος. Τον Μάρτιο του 1990 ανέλαβε υπηρεσιακή κυβέρνηση για να οδηγήσει τη χώρα στις εκλογές του Απριλίου του ίδιου έτους. Στις εκλογές κέρδισε η Νέα Δημοκρατία με πρόεδρο τον Κων. Μητσοτάκη. (Ιωάννου,2010) Η κυβέρνηση της Ν.Δ προώθησε διαρθρωτικές αλλαγές με σκοπό τη μείωση του δημόσιου τομέα, προκαλώντας αντιδράσεις της αντιπολίτευσης και συνδικαλιστικών φορέων. Επιχείρησε ένα πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας και συγκράτησης των δημόσιων ελλειμμάτων και χρέους που δεν είχε κοινωνική αποδοχή. Το πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας μετεξελίχθηκε σε Πρόγραμμα Σύγκλισης, που θα οδηγούσε τη χώρα στην

ONE, το οποίο δεν εφαρμόστηκε επειδή έχασε η κυβέρνηση τη δεδηλωμένη. Στις εκλογές του 1993 το ΠΑΣΟΚ(Ανδρέας Παπανδρέου) εφάρμοσε ένα αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης(1993-1996), με αποτέλεσμα το χρέος να σταθεροποιείται και τα ελλείμματα να περιορίζονται. (Λώλος, 2011: 14) Τον Ιανουάριο του 1996 πρωθυπουργός της χώρας έχει γίνει ο Κ. Σημίτης, ο οποίος έλαβε εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας με υπόδειξη της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΠΑΣΟΚ. μετά την παραίτηση του Ανδρέα Παπανδρέου στις 18 Ιανουαρίου 1996. Η προσπάθεια «νοικοκυρέματος» του κράτους συνεχίστηκε και εφαρμόστηκε ένα φιλόδοξο Πρόγραμμα Σύγκλισης με σκοπό τη μείωση των ελλειμμάτων και τη σταθεροποίηση του χρέους και την ένταξη της χώρας στην ONE.(Ιωάννου,2010) Στη τετραετία 2000-2004 συνεχίζεται η σταθεροποίηση της οικονομίας, αποκλιμακώνεται το δημόσιο χρέος , αλλά τα ελλείμματα αρχίζουν και εμφανίζουν ανοδική πορεία. Στις εκλογές του 2004, τη διακυβέρνηση αναλαμβάνει η Ν.Δ. και η δημοσιονομική κατάσταση παραμένει η ίδια. Κατά τη δεύτερη περίοδο διακυβέρνησης της Ν.Δ διαπιστώνεται μια σημαντική αύξηση του δημόσιου ελλείμματος, που οφειλόταν κυρίως στην αύξηση των δαπανών. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν στην έκρηξη του δημόσιου χρέους, με αποτέλεσμα την αδυναμία δανεισμού της χώρας από ξένες αγορές. Το 2009 εκλέγεται η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ που βρέθηκε σε αδιέξοδο και πρόσφυγε στο Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης για την εξασφάλιση χρηματοδότησης της οικονομίας.(Λώλος, 2011: 15) Από τότε η χώρα κάνει μια προσπάθεια μείωσης του δημόσιου χρέους, έτσι ώστε κάποια στιγμή το χρέος να γίνει βιώσιμο.

Διάγραμμα 2.2.1.: Δημόσιο Χρέος,(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας: Η Ελληνική οικονομία 1960-1997.

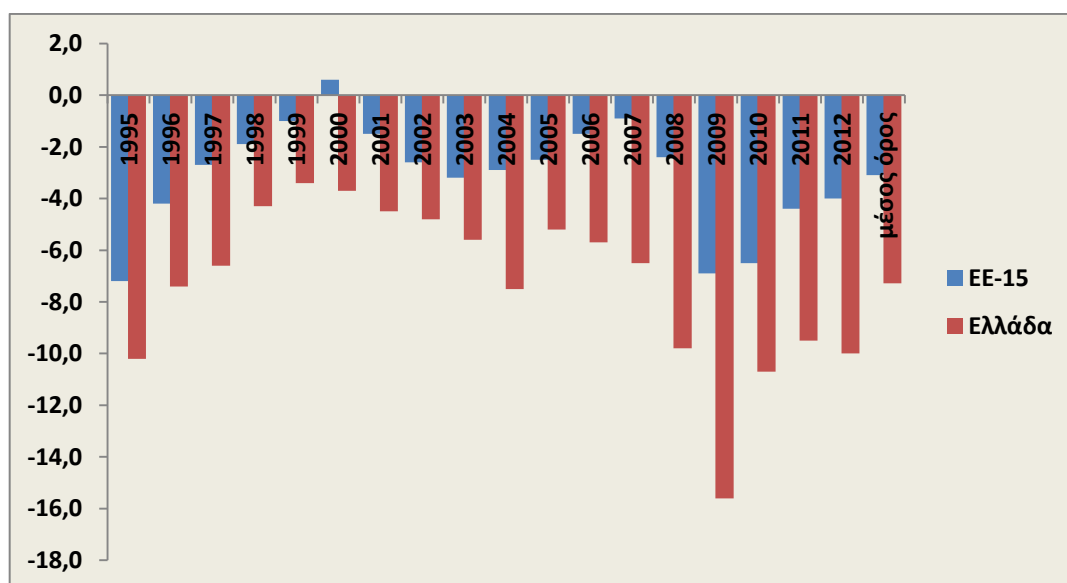
2.3 Σύγκριση δημόσιου χρέους και ελλείμματος με την ΕΕ-15.

Η πορεία που έχουν ακολουθήσει το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος στη χώρα μας διαφέρει αρκετά από το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ-15. Τόσο το δημόσιο έλλειμμα, όσο και το δημόσιο χρέος της χώρας μας είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το μέσο όρο της ΕΕ-15 κατά την περίοδο 1995-2012.

Αναλυτικότερα, σε όλο το χρονικό διάστημα που μελετάμε το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας ήταν πολύ υψηλότερο από αυτό της ΕΕ-15. Το 1995 το δημόσιο έλλειμμα στην Ελλάδα αντιστοιχούσε σε 10,5% του ΑΕΠ, στα επόμενα χρόνια έγινε μια προσπάθεια περιορισμού του δημόσιου ελλείμματος μέχρι το 2000 όπου το δημόσιο έλλειμμα αντιστοιχούσε σε 3,7% του ΑΕΠ. Από το 2001 και μετά ξεκινάει πάλι η ανοδική του πορεία για να φθάσει το 2009 στο υπερβολικό ποσοστό που αντιστοιχούσε στο 15,6%. Από το 2009 και μετά γίνεται μια προσπάθεια μείωσης του δημόσιου ελλείμματος και σταθεροποίησης του κοντά στο 10%. Όσον αφορά την ΕΕ-15 το δημόσιο έλλειμμά της είναι σαφώς μικρότερο. Το 1995 παρουσίαζε δημόσιο έλλειμμα της τάξης του 7,2%, τα επόμενα χρόνια το δημόσιο έλλειμμα συνεχώς μειωνόταν για να φθάσει το 2000 να παρουσιάζει δημόσιο πλεόνασμα της τάξης του 0,6%. Από το 2001 και μετά παρουσίασε και πάλι δημόσιο έλλειμμα ύψους 1,5% για να αυξηθεί μέχρι το 2003 στο 3,2%. Από το 2004 και μετά μειώνεται

αρκετά το έλλειμμα για να αυξηθεί σημαντικά το 2009 και να φθάσει στο 6,9%. Από το 2009 μέχρι το 2012 μειώθηκε το δημόσιο έλλειμμα ξανά και το 2012 αντιστοιχούσε σε 4,0%.(βλ. διάγραμμα 2.3.1) Κατά μέσο όρο η Ελλάδα και η ΕΕ-15 διαφέρει κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες. Καμία άλλη χώρα, εκτός της Ελλάδος, δε παρουσιάζει τόσο υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα.

Διάγραμμα 2.3.1: Δημόσιο Έλλειμμα(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15,1995-2012

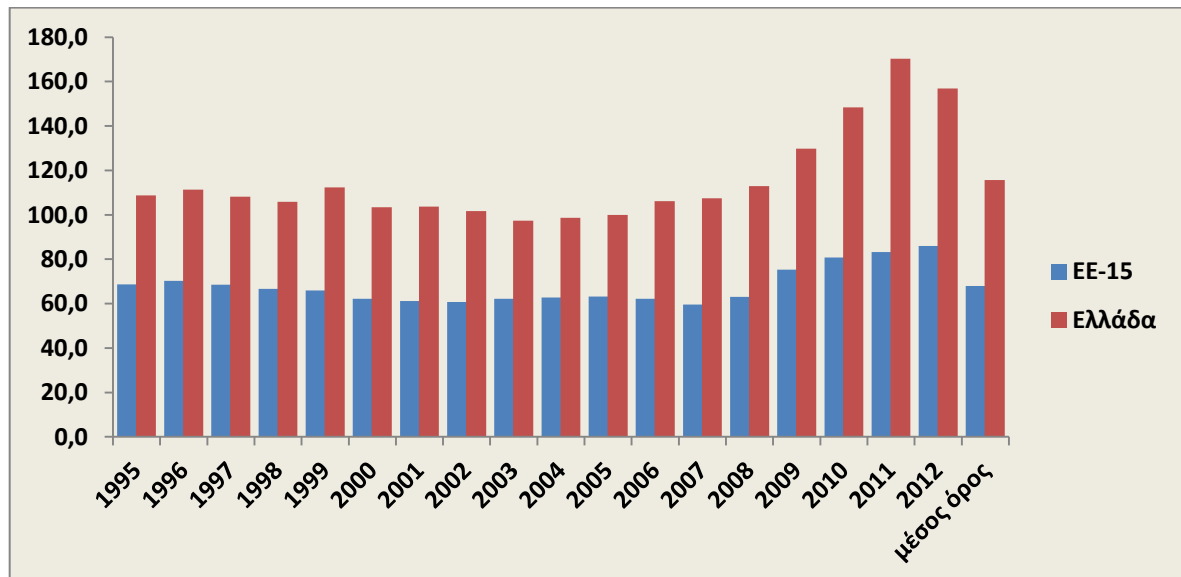

Πηγή: Eurostat

Όσον αφορά το δημόσιο χρέος, η διαφορά της Ελλάδας με την ΕΕ-15 είναι πολύ μεγάλη και καθώς περνούσαν τα χρόνια συνεχώς οξυνόταν. Στην Ελλάδα το δημόσιο χρέος για την περίοδο 1995-2012 ξεπερνάει σημαντικά το 100% του ΑΕΠ ενώ στην ΕΕ-15 κυμαίνεται όλα αυτά τα χρόνια στο 60-70% με εξαίρεση τις χρονιές μετά το 2010 που ξεπερνάνε το 80%. Από το 1995 μέχρι το 2005 γινόταν μια προσπάθεια σταθεροποίησης και μείωσης του δημόσιου χρέους της χώρας μας. Το ποσοστό του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ κυμαινόταν από 108,7% το 1995 έως 100% το 2005. Μόνο τις χρονιές 2003 και 2004 το δημόσιο χρέος έπεσε κάτω από το 100% και έφθασε στο 97,4% και 98,6% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Από το 2006 και μετά ξεκίνησε πάλι η ανοδική πορεία του δημόσιου χρέους για να εκτιναχθεί το 2009 στο 129,7%, το 2010 στο 148,3% και το 2011 στο 170,3%. Το 2012 παρουσιάστηκε μια

σημαντική μείωσης ύψους 13,4 ποσοστιαίων μονάδων. Η εικόνα στην ΕΕ-15 είναι διαφορετική και παρουσιάζει σημαντικά μικρότερο δημόσιο χρέος από ότι είναι στη χώρα μας. Έτσι, κατά την περίοδο 1995 έως 2008 το δημόσιο χρέος στην ΕΕ-15 μειώθηκε. Το 1995 αντιστοιχούσε σε 68,6% ενώ το 2008 σε 63,0%, και με το μικρότερο ποσοστό να εμφανίζεται το 2007 με 59,6% του ΑΕΠ. Από το 2009 ξεκίνησε και στην ΕΕ-15 να αυξάνεται, όπου το 2010 έφθασε σε ποσοστά πάνω από 80% και το 2012 το δημόσιο χρέος αντιστοιχούσε σε 86%, που ναι το μεγαλύτερο ποσοστό που χει εμφανιστεί στην ΕΕ-15 κατά την περίοδο 1995-2012(βλ. διάγραμμα 2.3.2.). Κατά μέσο όρο το δημόσιο χρέος στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερο κατά 47,83 ποσοστιαίες μονάδες. Εκτός από την Ελλάδα, η Ιταλία(112,2%) και το Βέλγιο(103,5%) παρουσιάζουν αρκετά υψηλό δημόσιο χρέος ενώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι υπάρχουν χώρες όπως η Εσθονία που το δημόσιο χρέος κατά μέσο όρο αντιστοιχεί μόλις στο 6,05%.

Διάγραμμα 2.3.2: Δημόσιο Χρέος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΙΤΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΕΟΥΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε την πορεία των δημόσιων δαπανών και εσόδων στη χώρα μας κατά την περίοδο 1975-2012. Η ανάλυση των στοιχείων αυτών είναι απαραίτητη αφού είναι οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία των δημόσιων ελλειμμάτων και κατά συνέπεια και του δημόσιου χρέους. Για μια πιο ολοκληρωμένη ανάλυση απαραίτητη είναι και η σύγκριση των δημοσίων δαπανών και εσόδων της Ελλάδας με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διάκριση των δημοσίων δαπανών και εσόδων γίνεται με βάση το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών (ESA 95). Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η σύγκριση των στοιχείων αυτών γίνεται για την περίοδο 1995-2012. Επίσης, γίνεται αναφορά και σε άλλους παράγοντες που έχουν επηρεάσει την εξέλιξη του δημόσιου ελλείμματος και χρέους και αυτοί είναι η παραοικονομία και φοροδιαφυγή, η πολιτική συμπεριφορά, ο γραφειοκρατικός τρόπος παραγωγής και η αναπτυξιακή πολιτική.

Πριν ξεκινήσουμε την ανάλυσή μας για την εξέλιξη των δημόσιων δαπανών και των δημόσιων εσόδων θα πρέπει να δώσουμε τους ορισμούς των βασικών εννοιών που θα χρησιμοποιήσουμε:

Ενδιάμεση ανάλωση: εννοούμε την δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται ως εισροές κατά την παραγωγική διαδικασία, στη διάρκεια της οποίας μετασχηματίζονται ή εξαντλούνται (Καραβίτης, 2006: 37).

Εισόδημα εξαρτημένης Εργασίας: με τον όρο αυτό αναφερόμαστε στο σύνολο των αμοιβών που καταβάλλονται από τους εργοδότες για την εργασία που έχουν προσφέρει οι εργαζόμενοι σε μια λογιστική περίοδο π.χ. τριμήνου ή χρόνου. (Eurostat- ESA Regulation, 1996: 99)

Επιδότησεις: αναφερόμαστε στις τρέχουσες μονομερείς πληρωμές που καταβάλλονται από το δημόσιο ή την Ευρωπαϊκή Ένωση προς παραγωγούς εμπορεύσιμου προϊόντος με σκοπό να επηρεαστούν τα επίπεδα παραγωγής των προϊόντων, οι τιμές καθώς και οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής. (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained)

Εισόδημα περιουσίας: γενικά με τον όρο αυτό εννοούμε το ποσό που εισπράττεται από τον ιδιοκτήτη ενός χρηματοπιστωτικού ή υλικού μη παραχθέντος περιουσιακού

στοιχείου, ως αντάλλαγμα για παροχή χρηματοδότησης ή υλικού μη παραχθέντος περιουσιακού στοιχείου (Καραβίτης, 2006: 41).

Τρέχοντες φόροι εισοδήματος, πλούτου: με τον όρο αυτό εννοούμε μονομερείς υποχρεωτικές εισφορές σε χρήμα ή σε είδος που επιβάλλονται περιοδικά από το κράτος ή από τον υπόλοιπο κόσμο στο εισόδημα και την περιουσία των θεσμικών μονάδων και ορισμένους περιοδικούς φόρους που αποτιμώνται είτε με βάση το εισόδημα είτε τον πλούτο . (Eurostat-ESA Regulation, 1996: 117)

Κοινωνικές εισφορές: είναι οι πραγματικές εισφορές εργοδοτών, αυτοαπασχολούμενων και μη απασχολούμενων, σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς για προγράμματα ασφάλισης (Eurostat-ESA Regulation, 1996: 123)

Κοινωνικές παροχές εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος: οι δαπάνες αυτές αφορούν τις χρηματικές παροχές στο πλαίσιο των προγραμμάτων κοινωνικής ασφάλισης , παροχές σε χρήμα ή σε είδος από εργοδότες στο πλαίσιο προγραμμάτων χωρίς χρηματοδότηση και χρηματικές παροχές κοινωνικής πρόνοιας. Σκοπός των κοινωνικών παροχών είναι να μειωθεί η αβεβαιότητα του μέλλοντος και η ανακούφιση από κινδύνους ή ανάγκες. Οι καταστάσεις που καλύπτονται να αντιμετωπιστούν από αυτή τη δαπάνη είναι η ασθένεια, η αναπηρία, το γήρας, η μητρότητα και η οικογένεια, η ανεργία, η προώθηση της απασχόλησης, η στέγαση, η εκπαίδευση και τα εργατικά ατυχήματα. (Καραβίτης, 2008: 43.)

Κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος σχετικές με τη δαπάνη για προϊόντα που παρέχονται σε νοικοκυριά μέσω παραγωγών εμπορεύσιμου προϊόντος: αποτελούνται από επιμέρους αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται ως μεταβιβάσεις σε είδος σε ιδιώτες από κρατικές μονάδες, είτε που αγοράζονται από την αγορά είτε παράγονται ως μη εμπορεύσιμο προϊόν από κρατικές μονάδες. Μπορούν να χρηματοδοτούνται από τη φορολογία, από άλλα κρατικά εισοδήματα ή από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.(Eurostat-ESA Regulation, 1996: 124).

Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις: αποτελούνται από καθαρά ασφάλιστρα και απαιτήσεις για την ασφάλιση ζημιών, από τρέχουσες μεταβιβάσεις μεταξύ των διαφόρων ειδών των κρατικών μονάδων, συνήθως σε διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης καθώς και μεταξύ της γενικής κυβέρνησης και ξένων κυβερνήσεων, και τρεχουσών μεταβιβάσεων μεταξύ των διαφόρων νοικοκυριών και γενικά συνιστούν μεταβιβάσεις εισοδήματος.(<http://stats.oecd.org/glossary>)

Μεταβιβάσεις κεφαλαίου: που ορίζονται ως οι μεταβιβάσεις σε χρήμα ή σε είδος για την απόκτηση ή διάθεση στοιχείων ενεργητικού, τουλάχιστον ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη. (Καραβίτης, 2006: 45)

Εμπορεύσιμη παραγωγή και παραγωγή για ίδια χρήση: ως εμπορεύσιμη παραγωγή μπορούμε να ορίσουμε τα προϊόντα που διατίθενται ή προορίζονται για διάθεση στην αγορά ή παρέχονται σε άλλη τοπική μονάδα που ανήκει στην ίδια θεσμική μονάδα, ή διαμορφώνουν αποθέματα προϊόντων. Η παραγωγή για ίδια χρήση αναφέρεται σε αγαθά και υπηρεσίες που διακρατεί η παράγουσα θεσμική μονάδα για τελική κατανάλωση ή ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου. (Καραβίτης, 2006: 37)

Πληρωμές για τη λοιπή μη εμπορεύσιμη παραγωγή: τα έσοδα αυτά αφορούν αγαθά και υπηρεσίες που διατίθενται σε διάφορες αμοιβές και επιβαρύνσεις σε άλλες θεσμικές μονάδες. (Eurostat-ESA Regulation, 1996: 67)

Λοιπές Επιδοτήσεις παραγωγής: περιλαμβάνουν επιδοτήσεις του μισθολογίου ή της απασχόλησης, της μείωσης της ρύπανσης και των πληρωμών για τόκους. (Καραβίτης, 2006: 41)

Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών: οι φόροι αυτοί είναι υποχρεωτικοί, απαιτούν μονομερή πληρωμή σε χρήμα ή σε είδος και επιβάλλεται από τη κυβέρνηση ή από θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained).

3.1 Δημόσιες δαπάνες

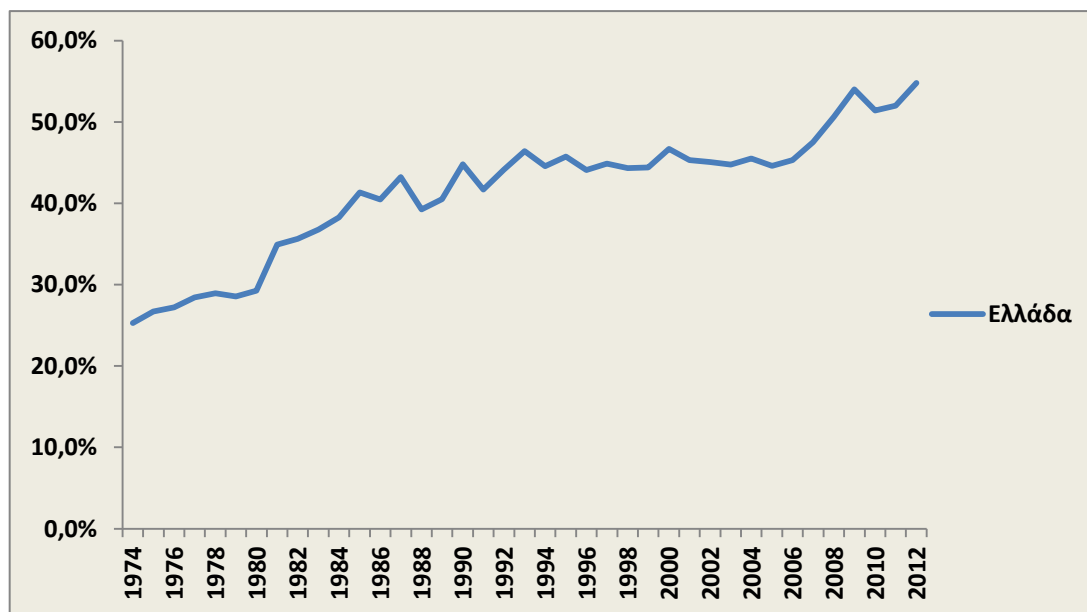
Ένας από τους παράγοντες που μας επιτρέπουν την μέτρηση του μεγέθους του δημόσιου τομέα αλλά και που επηρεάζει σημαντικά το δημόσιο έλλειμμα και εν συνεχεία το δημόσιο χρέος είναι οι δημόσιες δαπάνες.

Οι δημόσιες δαπάνες μπορούν να διακριθούν σε 3 κατηγορίες: α) στις παραγωγικές δαπάνες, β)στις μεταβιβαστικές πληρωμές και γ) στις χρηματοοικονομικές δαπάνες. Οι παραγωγικές δαπάνες διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: την κατανάλωση και τις επενδύσεις, όπου η κατανάλωση περιλαμβάνει τις αμοιβές των υπαλλήλων και την ενδιάμεση ανάλωση, ενώ οι επενδύσεις περιλαμβάνουν τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου και τις καθαρές αγορές περιουσιακών στοιχείων τύπου K2(περιλαμβάνουν τις συναλλαγές σε γη και άλλα μη παραχθέντα στοιχεία, υλικά ή άυλα- φήμη και πελατεία, συμβόλαια δημιουργών και αθλητών) . Οι μεταβιβαστικές πληρωμές διακρίνονται σε αυτές που διενεργούνται προς τα νοικοκυριά και σε αυτές που κατευθύνονται προς τις επιχειρήσεις αλλά και σε λοιπές μεταβιβάσεις. Το άθροισμα των παραγωγικών δαπανών και μεταβιβαστικών πληρωμών μας δημιουργούν τις πρωτογενείς δαπάνες. Οι χρηματοοικονομικές δαπάνες περιλαμβάνουν όλες τις δαπάνες που αφορούν στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. (Καραβίτης,2006: 96)

Στην χώρα μας παρατηρήθηκε μια σημαντική αύξηση των δημοσίων δαπανών από το 1960 έως σήμερα. Μέχρι το 1970 το ποσοστό των κρατικών δαπανών στο ΑΕΠ ήταν χαμηλό. Σημαντική αύξηση παρουσιάζεται από το μέσον της δεκαετίας του 1970, η οποία συμπίπτει με τη πτώση της δικτατορίας και την κρίση στην Κύπρο. Το ποσοστό των συνολικών δημοσίων δαπανών αυξήθηκε από 25,3% το 1974 στο 29,3% το 1980. Η δεκαετία του 80 είναι η εποχή της μεγάλης ανόδου των δημοσίων δαπανών όπου οι δαπάνες από 29% το 1981 φθάνουν στο 44,8 το 1990.Στη δεκαετία του 90 γίνεται μια προσπάθεια συγκράτησης των δημοσίων δαπανών αφού από 44,8 το 1990 αυξήθηκαν μόνο κατά 1,9 μονάδες και έφθασαν στο 46,7 το 2000. Παρόμοια είναι και εικόνα για την περίοδο 2001 μέχρι 2007 όπου οι δαπάνες κυμαίνονται από 45,4 το 2001 έως 47,5 το 2007.Απο το 2008 και μετά τα ποσοστά εκτοξεύθηκαν πάνω από 50% με αποκορύφωμα το 2012 που έφθασαν στο 54,8%.(βλ. διάγραμμα 3.1.1) Άρα, οι δαπάνες κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970 δεν ξεπερνούσαν το 30% του ΑΕΠ. Τη δεκαετία του 1980 η αύξηση των δαπανών γίνεται με ταχύτερο ρυθμό, φτάνοντας στο τέλος της δεκαετίας οι δαπάνες να ξεπερνούν το 40% του

ΑΕΠ. Το 1990 οι δαπάνες φτάνουν σε ποσοστό κοντά στα 50% του ΑΕΠ και σταθεροποιείται σε ποσοστά κοντά στο 45% του ΑΕΠ για τα επόμενα χρόνια. Από το 2008 μέχρι σήμερα οι δαπάνες ξεπερνούν το 50% του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 3.1.1: Δημοσίων Δαπανών(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1974-2012

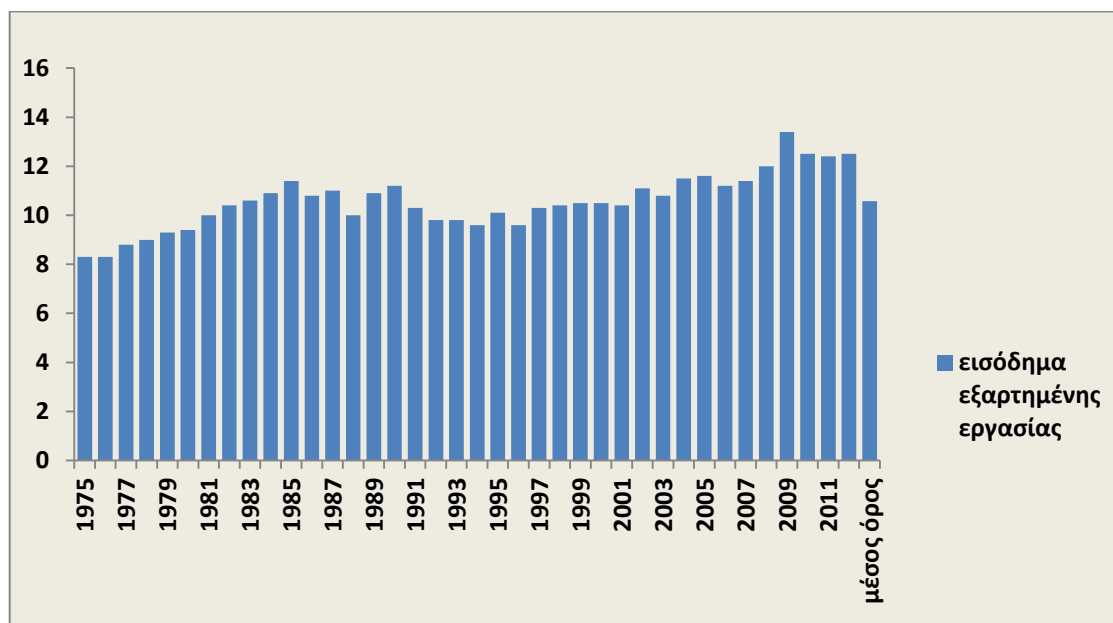

Πηγή: Ameco και Eurostat

Μια από τις σημαντικότερες δημόσιες δαπάνες στη χώρα μας είναι το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας που αφορά τις αμοιβές των υπαλλήλων. Σε γενικές γραμμές η δαπάνη για μισθούς αυξήθηκε κατά την περίοδο 1975-2012. Το 1975 η συγκεκριμένη δαπάνη αντιστοιχούσε σε 8,3% του ΑΕΠ έως το 2012 που αντιστοιχούσε σε 12,5% του ΑΕΠ. Από το 1991 παρουσιάζεται μια κάμψη των δαπανών αυτών που από 10,3% το έτος αυτό το 1996 βρέθηκε στο 9,6% του ΑΕΠ και από το 1997 ξεκίνησε πάλι η ανοδική του τάση(βλ. διάγραμμα 3.1.2.) Το μεγαλύτερο μέρος των συνολικών δαπανών στη χώρα μας δίνονται στις κοινωνικών παροχές(εκτός από μεταβιβάσεις σε είδος). Η δαπάνη αυτή αντιστοιχεί σε 13,68% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο. Το 1975 η δαπάνη αυτή ήταν 8,1% του ΑΕΠ και το 2012 έφθασε στο 20% του ΑΕΠ. Η δαπάνη αυτή αυξήθηκε κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες στο πέρασμα των χρόνων και είναι η δαπάνη με τη μεγαλύτερη άνοδο. Μέχρι το 1987 αυξανόταν συνεχώς, μετά παρατηρήθηκε μια πτώση και από το 2000 άρχισε πάλι η ανοδική πορεία για να φθάσει το 2012 να εμφανίζει τη μέγιστη τιμή που έχει πραγματοποιηθεί ποτέ στη χώρα μας.(βλ. διάγραμμα 3.1.3) Σχετικά με την ενδιάμεση ανάλωση τα

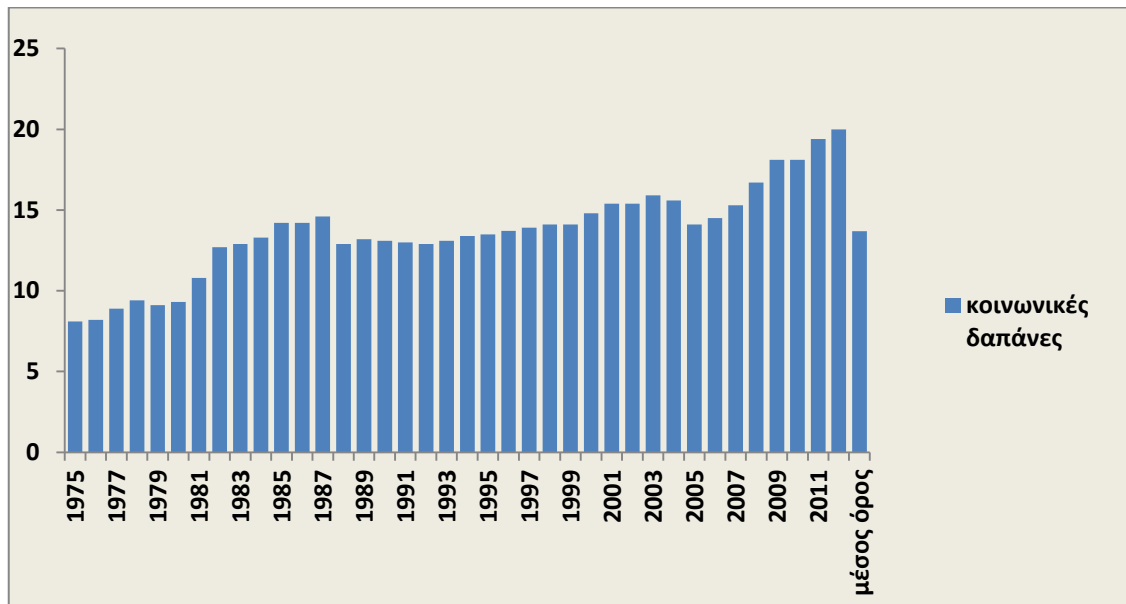
στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας είναι από το 1988 μέχρι το 2012. Η δαπάνη αυτή αυξήθηκε στο διάστημα 1988-2012 όπου το ποσοστό της ήταν 3,4% του ΑΕΠ το 1988 και έφθασε το 4,9% του ΑΕΠ το 2012. Η μεγαλύτερη άνοδος πραγματοποιήθηκε τα έτη 2002 με ποσοστό 6,5%, και το 2009 με ποσοστό 7,4%. (βλ. διάγραμμα 3.1.4.) Όσον αφορά τις επιδοτήσεις μειώθηκαν από το 1975 έως σήμερα. Το 1975 αντιστοιχούσαν στο 2,4% του ΑΕΠ ενώ το 2012 μόλις στο 0,4% του ΑΕΠ. Από ότι παρατηρούμε η μείωση είναι πολύ μεγάλη. Το μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζεται το 1986, όπου οι επιδοτήσεις αντιστοιχούσαν στο 5,9% του ΑΕΠ. Η σημαντική μείωση πραγματοποιείται από το 1988 και μετά. (βλ. διάγραμμα 3.1.5) Οι πρωτογενείς δαπάνες παρατηρούμε ότι ακολουθούν μια ανοδική πορεία στην περίοδο που εξετάζουμε. Μέχρι το 1981 ακολουθείται μια σταθερή ανοδική πορεία (από 24,1% το 1975 σε 26,7% το 1981), μετά το 1981 οι πρωτογενείς δαπάνες εμφανίζουν απότομη αύξηση και φθάνουν σε ποσοστά πάνω του 30% (και συγκεκριμένα 32,1% του ΑΕΠ). Ενώ οι πρωτογενείς δαπάνες ακολουθούν μια σταθερή πορεία, το 1992 και 1993 τα ποσοστά πέφτουν κάτω από το 30% (28,2% και 29,1% αντίστοιχα), για να ξεκινήσουν πάλι να αυξάνονται από το 1994. Στα επόμενα έτη ακολουθούν και πάλι αυξητική πορεία για να σταθεροποιηθούν από το 2004 σε επίπεδα άνω του 40% (βλ διάγραμμα 3.1.6).

Διάγραμμα 3.1.2: Εισόδημα Εξαρτημένης Εργασίας (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

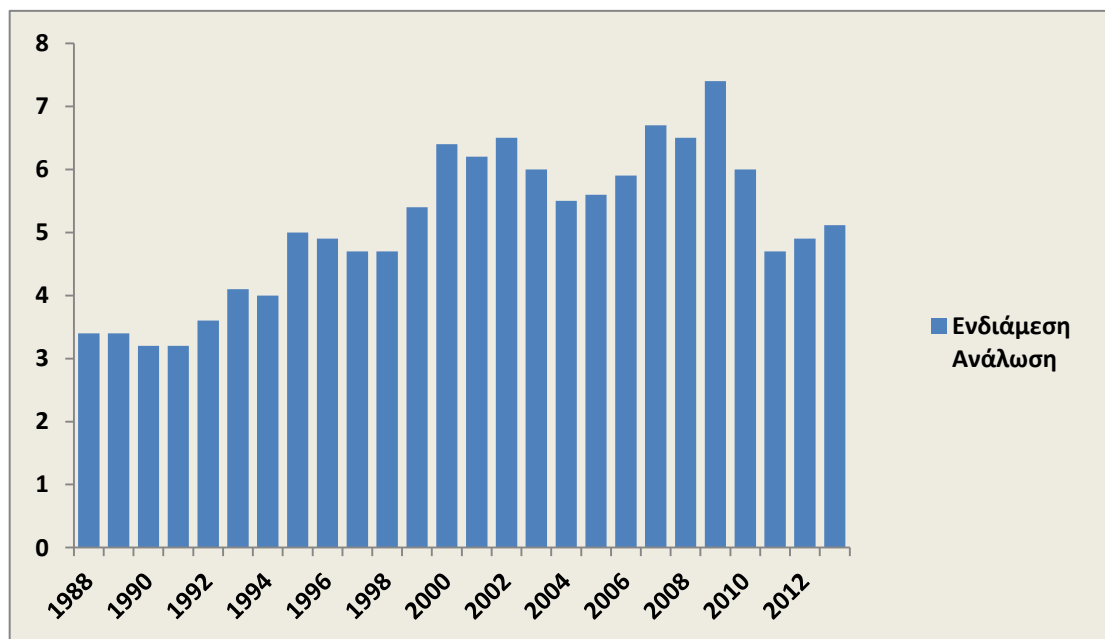
Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.1.3: Κοινωνικές δαπάνες, εκτός από μεταβιβάσεις σε είδος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

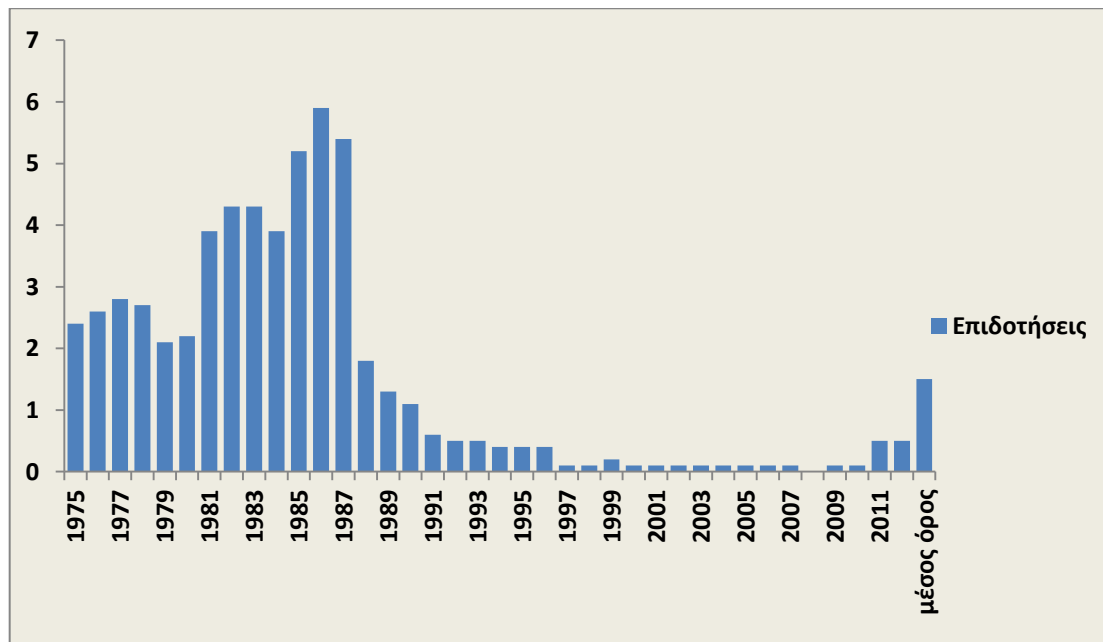
Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.1.4: Ενδιάμεση Ανάλωση(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1988-2012

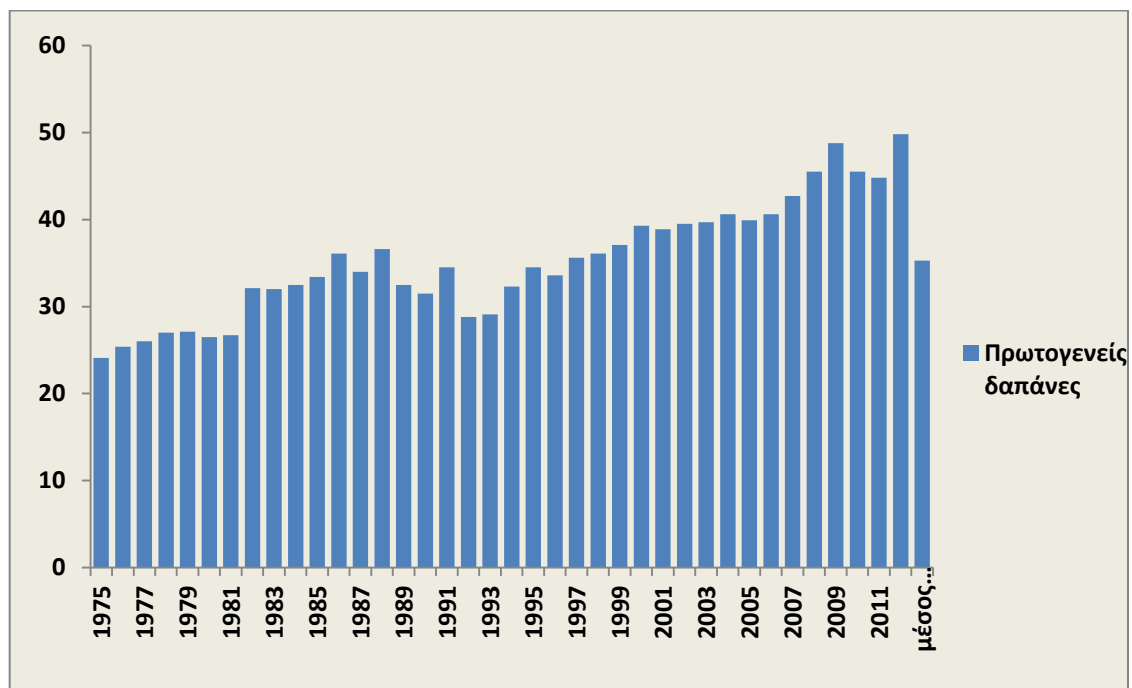
Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.1.5:Επιδοτήσεις (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.1.6:Πρωτογενείς δαπάνες (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

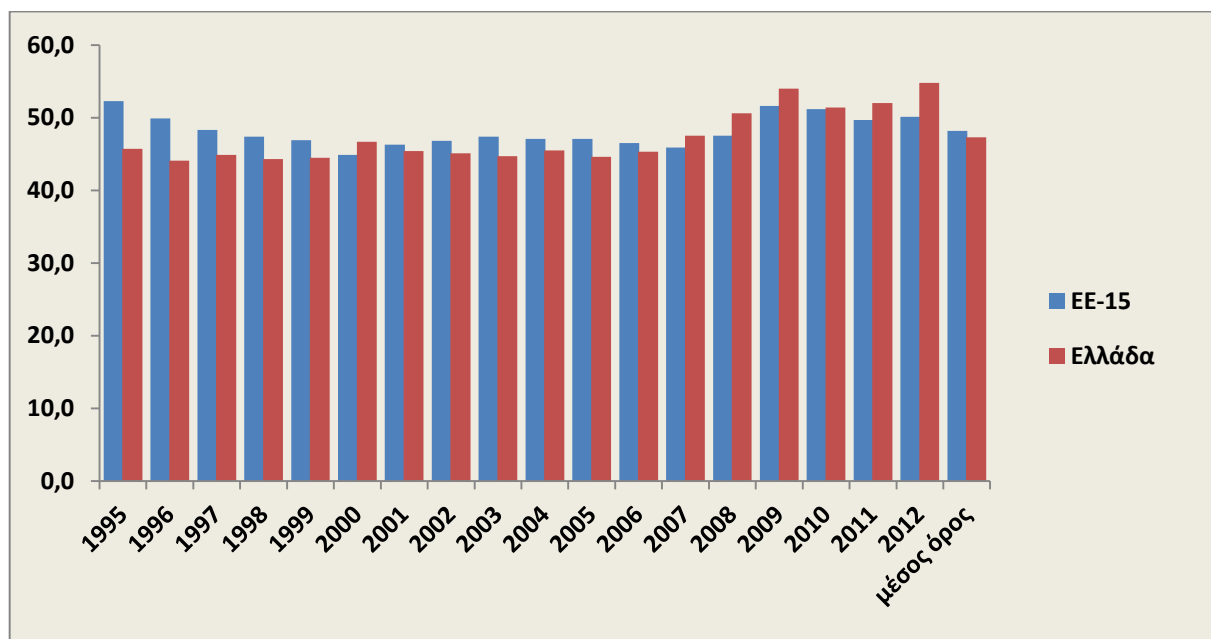

Πηγή: Ameco και Eurostat

3.1.1 Σύγκριση δημοσίων δαπανών με την ΕΕ-15

Για την καλύτερη ανάλυση της κατάστασης που επικρατεί στο τομέα των δημοσίων δαπανών θα προχωρήσουμε στην σύγκριση των δημοσιονομικών δαπανών της χώρας μας με αυτές της ΕΕ-15, για το χρονικό διάστημα 1995-2012 με βάση τα στοιχεία της Eurostat. Για το διάστημα που εξετάζουμε θα παρατηρήσουμε ότι οι συνολικές δαπάνες στην περίοδο αυτή ήταν χαμηλότερες για τη χώρα μας σε σχέση με το μέσο όρο στην ΕΕ-15 (εκτός από το 2000 όπου οι δαπάνες της Ελλάδας ήταν 46,7% ενώ για την ΕΕ-15 ήταν 44,9%). Η πορεία αυτή των δαπανών αρχίζει να αλλάζει το 2007 όπου οι δαπάνες στη χώρα μας παρουσιάζουν άνοδο και ξεπερνάνε αυτές της ΕΕ-15 και πιο συγκεκριμένα το 2007 οι δαπάνες στην Ελλάδα ήταν 47,5% του ΑΕΠ ενώ στην ΕΕ-15 ήταν 45,9%. Η ανοδική αυτή πορεία συνεχίστηκε και για τα επόμενα χρόνια μέχρι το 2012 (βλ. διάγραμμα 3.1.7). Τις υψηλότερες συνολικές δημόσιες δαπάνες παρουσιάζουν το Βέλγιο (54% του ΑΕΠ), η Δανία (56% του ΑΕΠ), η Γαλλία (52% του ΑΕΠ) και η Σουηδία (57% του ΑΕΠ). Το μικρότερο ποσοστό δημοσίων δαπανών έχουν η Ιρλανδία (39,1% του ΑΕΠ), η Ισπανία (41,5% του ΑΕΠ) καθώς και το Λουξεμβούργο (41,4% του ΑΕΠ).

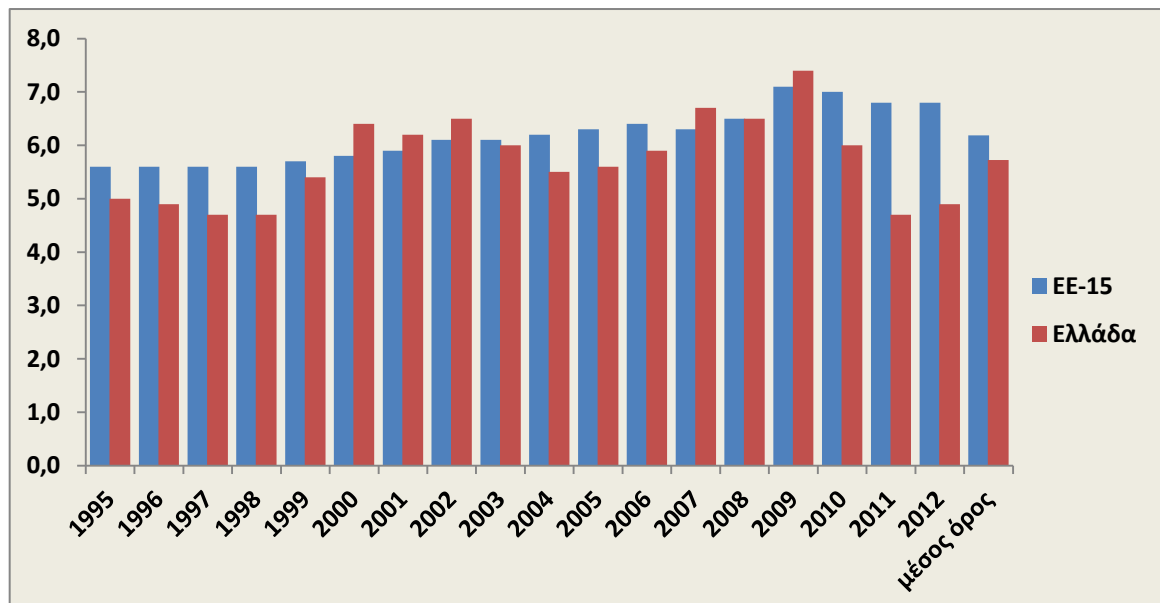
Διάγραμμα 3.1.7: Δαπάνες γενικής κυβέρνησης (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Σε αυτό το σημείο θα εξετάσουμε τις δαπάνες της γενικής κυβέρνησης με βάση την οικονομική ταξινόμηση. Η ενδιάμεση ανάλωση, που είναι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν τις δημόσιες δαπάνες, αυξήθηκε σημαντικά όλα αυτά τα χρόνια. Αρχικά θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η ενδιάμεση ανάλωση έχει αυξηθεί σταδιακά από το 1995 έως το 2012. Ως ποσοστό του ΑΕΠ η ενδιάμεση ανάλωση ήταν 5,0% του ΑΕΠ το 1995 για να φτάσει σε επίπεδα του 7,4% το 2009, και να αρχίσει να μειώνεται το 2010 για να φτάσει στο 4,9% το 2012. Αν συγκρίνουμε το μέσο όρο της δαπάνης αυτής στη χώρα μας την περίοδο 1995-2012 με τον μέσο όρο της ΕΕ-15 θα παρατηρήσουμε ότι η χώρα μας δαπανά λιγότερα χρήματα στο τομέα αυτό από ότι το σύνολο της ΕΕ-15. Η χώρα μας δαπανά το 5,7% του ΑΕΠ και η ΕΕ-15 δαπανά το 6,2% του ΑΕΠ (βλ. διάγραμμα 3.1.8). Από τις χώρες της ΕΕ-15 το μεγαλύτερο ποσοστό για δαπάνες που αφορούν την ενδιάμεση ανάλωση είναι η Φινλανδία (9,5% του ΑΕΠ), η Σουηδία (9,6% του ΑΕΠ), το Ηνωμένο Βασίλειο (10,8% του ΑΕΠ) και η Δανία (8,6% του ΑΕΠ). Μικρότερα ποσοστά δαπανών παρουσιάζουν το Βέλγιο (3,6% του ΑΕΠ) και το Λουξεμβούργο (3,2% του ΑΕΠ).

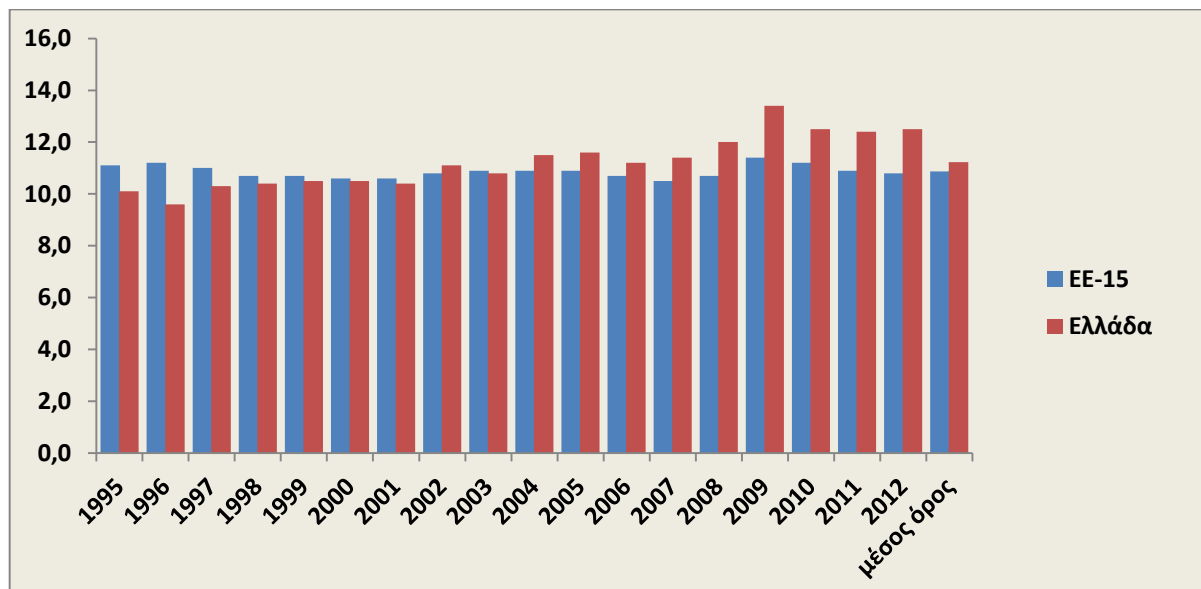
Διάγραμμα 3.1.8: Δαπάνες για την ενδιάμεση Ανάλωση (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Όπως και στην περίπτωση της ενδιάμεσης ανάλωσης, έτσι και η δαπάνη του εισοδήματος για εξαρτημένη εργασία αυξήθηκε σε όλη τη διάρκεια των χρόνων που εξετάζουμε. Η δαπάνη αυτή σε ποσοστά του ΑΕΠ κυμάνθηκε σε ποσοστά κοντά στα 10% από το 1995 έως το 2000, από το 2000 και μετά αυξανόταν σταδιακά, όπου έφτασε σε επίπεδα του 13,4 το 2009 και να αρχίσει να μειώνεται λίγο από το 2010 για να φτάσει στο 12,5% το 2012. Σε αυτού του είδους τη δαπάνη η χώρα μας δαπανά περισσότερα κατά μέσο όρο από ότι το σύνολο της ΕΕ-15. Δηλαδή ο μέσος όρος στην Ελλάδα είναι 11,2% του ΑΕΠ ενώ στην ΕΕ είναι 10,8% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.1.9). Εκτός από την Ελλάδα, μεγάλο ποσοστό για αυτή τη δαπάνη δαπανούν η Δανία(17,7%), η Πορτογαλία(12,8%),η Φινλανδία(14%) και η Σουηδία(15,6%). Αντίθετα, η Γερμανία(8,2%) και το Λουξεμβούργο(8,4%) δαπανούν τα λιγότερα χρήματα σε αυτόν τον τομέα.

Διάγραμμα 3.1.9: Δαπάνη Εισοδήματος για εξαρτημένη εργασία, (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012

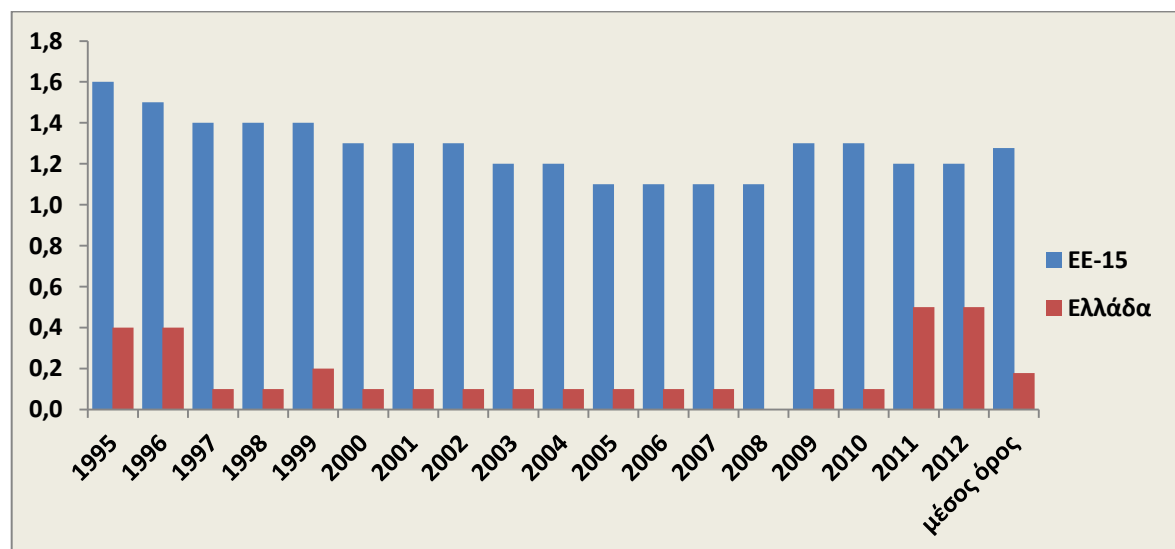

Πηγή :Eurostat

Σε αντίθεση με τους προηγούμενους παράγοντες, οι πληρωτέες επιδοτήσεις κατέχουν μικρό μερίδιο στο σύνολο των δαπανών. Από το 1997 μέχρι και το 2012 οι επιδοτήσεις αντιστοιχούν μόλις στο 0,1% του ΑΕΠ, και αυξήθηκαν το 2011 σε 0,5%. Για την αντίστοιχη δαπάνη η ΕΕ-15 δαπανά αρκετά περισσότερα χρήματα αφού τα ποσοστά της είναι πάνω από 1% του ΑΕΠ(1,6% του το 1995 και

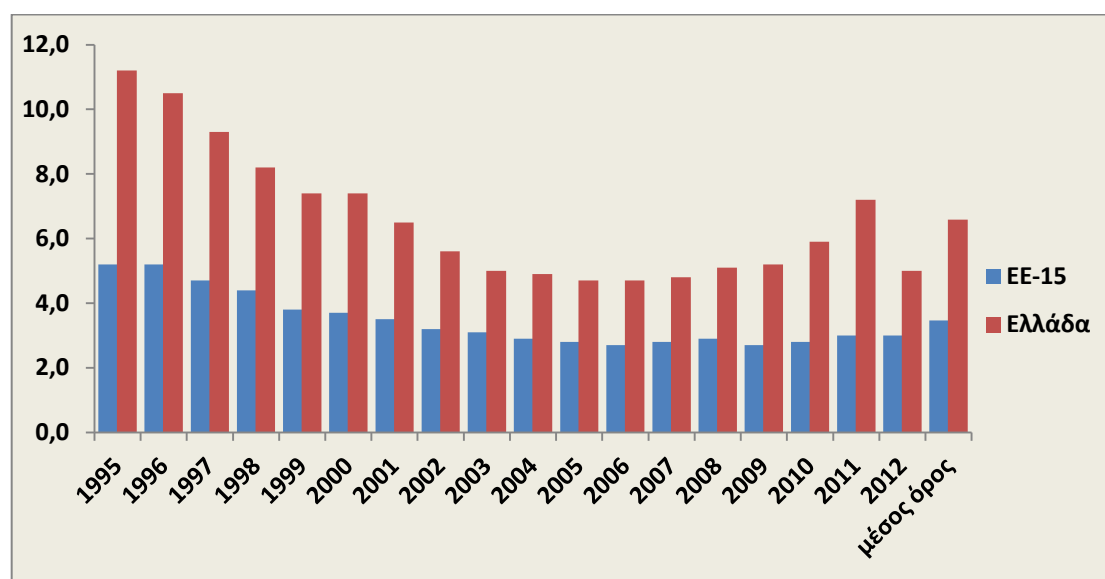
1,2% του ΑΕΠ το 2012). Ο μέσος όρος της ΕΕ-15 είναι 1,3% ενώ ο αντίστοιχος για την Ελλάδα είναι μόλις 0,2%(βλ. διάγραμμα 3.1.10). Όσον αφορά τις χώρες της ΕΕ-15 η Δανία(2,1%), η Φινλανδία(2,3%) και η Αυστρία(3,2%) παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό δαπάνης ενώ μόνο η Ελλάδα εμφανίζει τόσο χαμηλά ποσοστά. Το πληρωτέο εισόδημα περιουσίας είναι μια ακόμη σημαντική δαπάνη της γενικής κυβέρνησης, αφού το 1995 κατείχε το 11,2% του ΑΕΠ. Το μερίδιο αυτό όμως συνεχώς μειωνόταν για τα επόμενα χρόνια για να φτάσει το 2007 στο 4,8% του ΑΕΠ. Μετά το 2007 άρχισε να αυξάνεται, όπου το 2011 έφτασε στο 7,2%. Η Ελλάδα για το διάστημα που ερευνάμε δαπανά μεγάλο μέρος των συνολικών δαπανών στο εισόδημα περιουσίας-πληρωτέο(6,6% του ΑΕΠ), σε σχέση με την ΕΕ-15 που δαπανά σημαντικά μικρότερο ποσό(3,4% του ΑΕΠ)(βλ. διάγραμμα 3.1.11) . Παρόλο που η Ελλάδα δαπανά από τα μεγαλύτερα ποσά για τη συγκεκριμένη δαπάνη υπάρχουν χώρες όπως το Βέλγιο(7,6% του ΑΕΠ) και η Ιταλία(7,4% του ΑΕΠ) που δαπανούν ακόμα μεγαλύτερα. Τα λιγότερα χρήματα δαπανά το Λουξεμβούργο με ποσοστό μόλις 0,4% του ΑΕΠ. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η συμμετοχή των πληρωτέων τρεχόντων φόρων εισοδήματος πλούτου στο σύνολο των δαπανών είναι μηδενική κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος που εξετάζουμε, με εξαίρεση δύο χρονιές.

Διάγραμμα 3.1.10: Πληρωτέες Επιδοτήσεις, (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

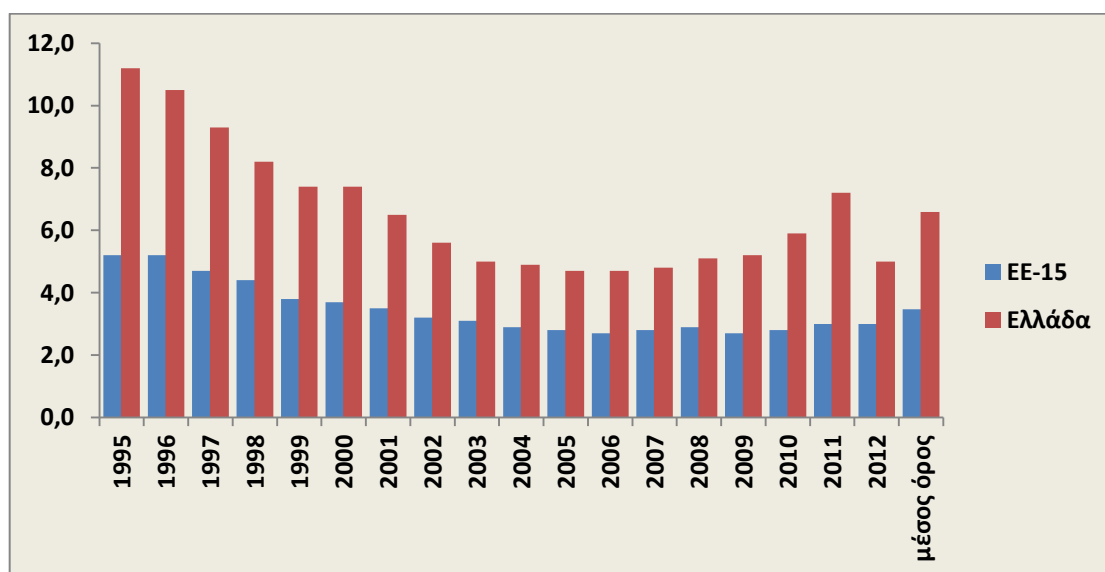
Διάγραμμα 3.1.11: Εισόδημα περιουσίας-πληρωτέο, (ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15 και Ελλάδα, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Το μερίδιο των τόκων είναι ακόμα ένα στοιχείο των δημοσιονομικών δαπανών που είναι πολύ σημαντικό για την χώρα μας. Κατά την περίοδο 1995-2012 το μερίδιο των τόκων ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται αφού το 1995 αντιστοιχούσε σε 11,2% του ΑΕΠ και το 2012 σε 5% του ΑΕΠ. Θα πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι ο μέσος όρος των τόκων στη χώρα μας είναι αρκετά μεγαλύτερος από αυτόν στην ΕΕ-15 και σε όλο το χρονικό διάστημα δαπανά πολύ μεγαλύτερα ποσά από ότι τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος όρος του μεριδίου των τόκων στην Ελλάδα είναι 6,6% του ΑΕΠ ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ-15 είναι 3,5% δηλαδή το διπλάσιο ποσό δαπανάται στη χώρα μας για αποπληρωμή τόκων(βλ. διάγραμμα 3.1.12). Βέβαια, θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι εκτός από την Ελλάδα, η Ιταλία (7,4% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο) και το Βέλγιο(7,6% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο) δαπανούν μεγάλο μέρος των δημοσιονομικών δαπανών στην αποπληρωμή των τόκων. Το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής των τόκων στις συνολικές δαπάνες εμφανίζουν η Ιρλανδία(2,4%), το Λουξεμβούργο (με ποσοστό μόλις 0,4% του ΑΕΠ). Από τα στοιχεία αυτά καταλαβαίνουμε ότι οι τόκοι διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση των συνολικών δαπανών στην Ελλάδα από ότι σε άλλες χώρες της ΕΕ-15.

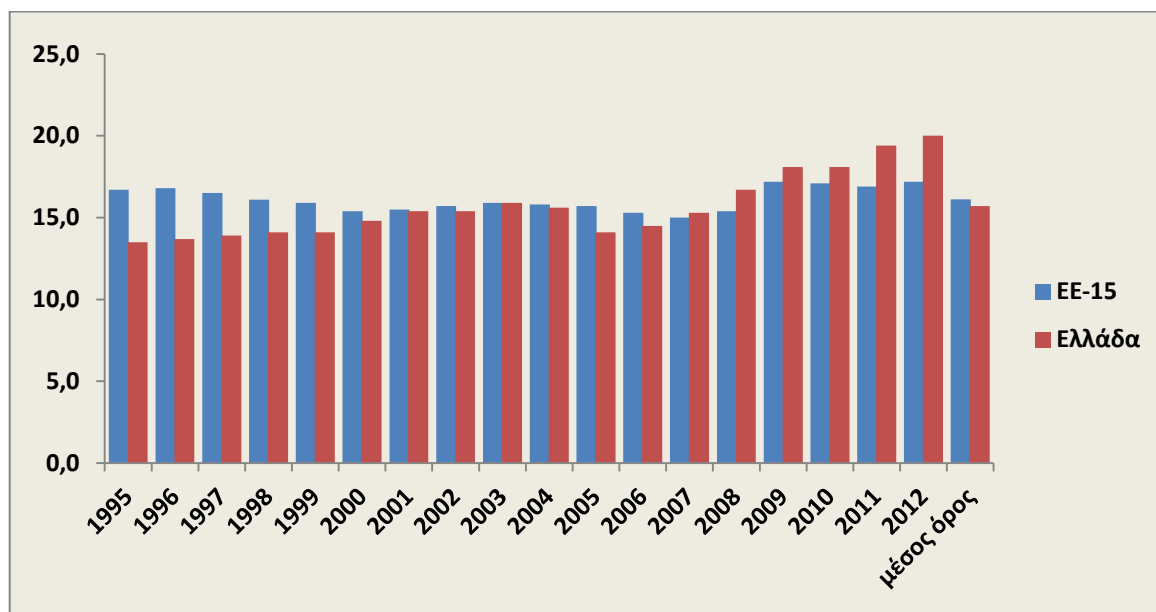
Διάγραμμα 3.1.12: Τόκοι γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στις δαπάνες της γενικής κυβέρνησης κατέχουν οι κοινωνικές παροχές εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος. Το 1995 οι δαπάνες αυτές κατείχαν το 13,5% του ΑΕΠ και για τα επόμενα χρόνια το ποσοστό αυτό αυξανόταν συνεχώς. Το 2012 έφτασε σε επίπεδα του 20%, πραγματοποιήθηκε δηλαδή μια αύξηση ύψους 6,5%. Σε σύγκριση με την ΕΕ-15 παρατηρούμε ότι η ΕΕ-15 μέχρι το 2006 δαπανούσε μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ στις κοινωνικές παροχές από ότι η χώρα μας. Η εικόνα αυτή αντιστράφηκε από το 2007 μέχρι και σήμερα όπου η χώρα μας δαπανά περισσότερα για τη συγκεκριμένη δαπάνη(βλ. διάγραμμα 3.1.13). Κατά μέσο όρο, όμως, η Ελλάδα(15,7% του ΑΕΠ) δαπανά λιγότερα από το μέσο όρο τη ΕΕ-15(16,1% του ΑΕΠ). Οι χώρες που δαπανούν το μεγαλύτερο μέρος στις κοινωνικές παροχές είναι η Γαλλία με ποσοστό 17,4% του ΑΕΠ, η Αυστρία με 18,1% και η Γερμανία με ποσοστό 17,5% του ΑΕΠ ενώ τα λιγότερα χρήματα δαπανά η Ιρλανδία(11% του ΑΕΠ).

Διάγραμμα 3.1.13: Κοινωνικές παροχές εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

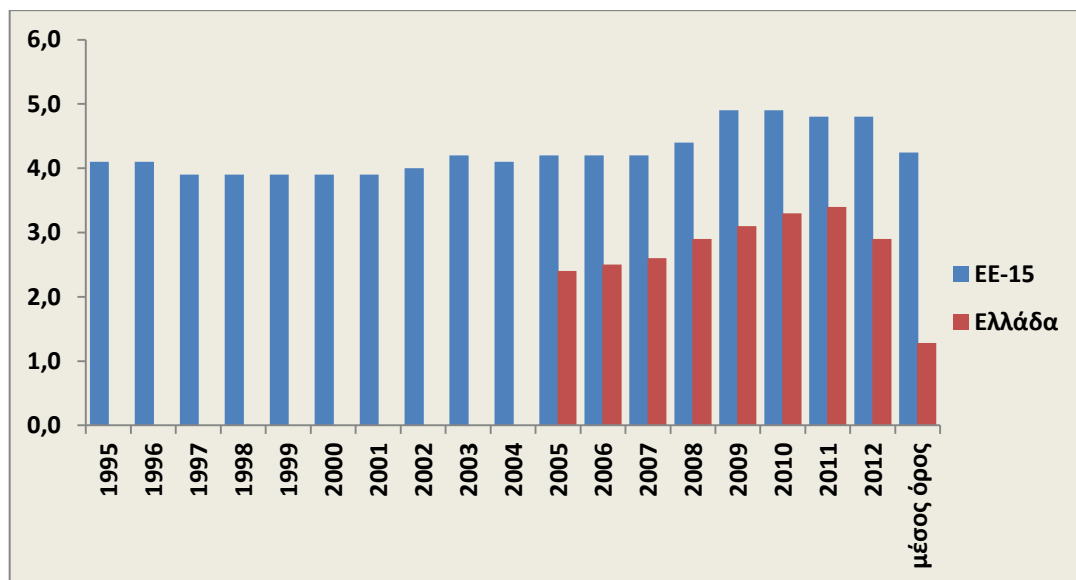

Πηγή: Eurostat

Οι δαπάνες για κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος σχετικές με τη δαπάνη για προϊόντα που παρέχονται σε νοικοκυριά μέσω παραγωγών εμπορεύσιμου προϊόντος ήταν μηδενικές μέχρι το 2004. Από το 2005 και μετά εμφανίστηκαν σε ποσοστά που κυμαίνονταν από 2,5%-3,0%. Σε όλη τη χρονική περίοδο που εξετάζουμε οι δαπάνες για κοινωνικές μεταβιβάσεις στην ΕΕ-15 ήταν σαφώς υψηλότερες, αφού τα ποσοστά ξεπερνούν το 4% στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.(βλ. διάγραμμα 3.1.14) Στην ΕΕ-15 το Βέλγιο, η Γαλλία και η Ολλανδία δαπανούν μεγάλο ποσοστό των συνολικών δαπανών στις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος ενώ η Αγγλία έχει μηδενική συμμετοχή. Επίσης σε χαμηλά ποσοστά κυμαίνονται και οι λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις. Η ΕΕ-15 δαπανά το διπλάσιο ποσό κατά μέσο όρο από ότι η χώρα μας(2,1% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο η ΕΕ-15 ενώ η Ελλάδα 1,3% του ΑΕΠ). Τα ίδια ποσοστά με την Ελλάδα παρουσιάζει και η Ιταλία ενώ τη μεγαλύτερη συμμετοχή έχει η Ολλανδία. Άλλη μια δαπάνη είναι οι πληρωτέες μεταβιβάσεις κεφαλαίου, η οποία ενώ από το 1995 μέχρι το 2011 κυμαίνονταν σε ποσοστά από 1,5% έως 2,6%, το 2012 εκτινάχθηκε σε ποσοστό 5,9% του ΑΕΠ. Η Ελλάδα υστερούσε στις δαπάνες αυτές μόνο το 1995 και 1996, τα επόμενα έτη δαπανούσε περισσότερα χρήματα από ότι η ΕΕ-15, με αποκορύφωμα το 2012 όπου στη χώρα μας δαπανήθηκε το 5,9% του ΑΕΠ ενώ στην ΕΕ-15 δαπανήθηκε μόλις το 1,4% του ΑΕΠ. Εκτός από την Ελλάδα

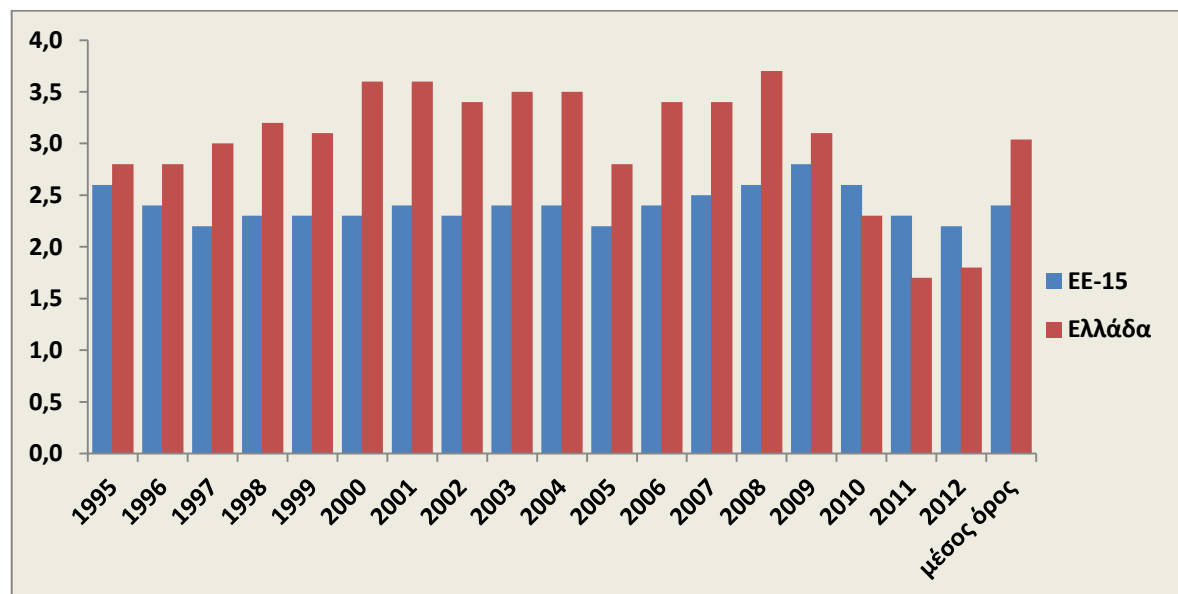
υψηλά ποσοστά παρουσιάζει και η Ιρλανδία ενώ τη μικρότερη συμμετοχή παρουσιάζουν η Φινλανδία , η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Όσον αφορά τις ακαθάριστες επενδύσεις αυξανόταν σταδιακά μέχρι το 2004, δηλαδή από 2,8% του ΑΕΠ το 1995 έφτασε σε 3,5% το 2004, για να υποστεί σημαντική μείωση το 2011 και 2012 που έπεσε σε 1,7% και 1,8% αντίστοιχα. Μέχρι το 2009 το ποσό που δαπανά η Ελλάδα είναι υψηλότερο από αυτό της ΕΕ-15, οι όροι αντιστρέφονται από το 2010 έως 2012 όπου η ΕΕ-15 διαθέτει περισσότερα χρήματα για τη δαπάνη αυτή. (βλ. διάγραμμα 3.1.15) Παρ' όλο που η Ελλάδα ξοδεύει περισσότερα χρήματα από το μέσο όρο της ΕΕ-15, η Ισπανία, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο και η Πορτογαλία δαπανούν αρκετά περισσότερα.

Διάγραμμα 3.1.14: Κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος σχετικές με τη δαπάνη για προϊόντα που παρέχονται σε νοικοκυριά μέσω παραγωγών εμπορεύσιμου προϊόντος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

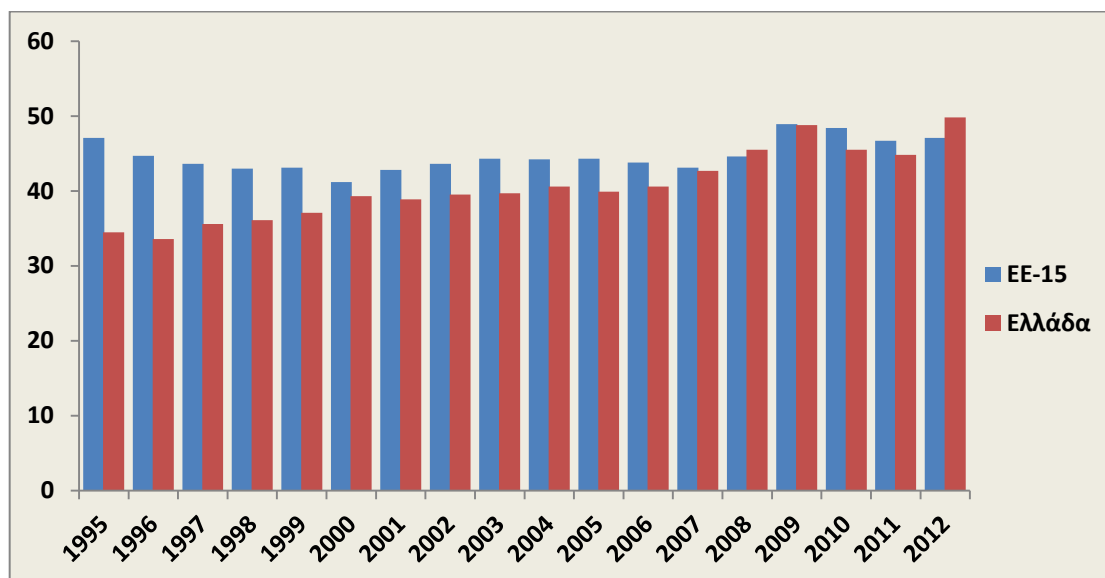
Διάγραμμα 3.1.15: Ακαθάριστες επενδύσεις (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Για να ολοκληρώσουμε την ανάλυσή μας στην οικονομική ταξινόμηση θα πρέπει να εξετάσουμε και τις πρωτογενείς δαπάνες(δαπάνες μείον τόκοι). Αρχικά, θα πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι στη χώρα μας οι πρωτογενείς δαπάνες είχαν συνεχώς ανοδική πορεία από το 1995 μέχρι και το 2012. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat θα παρατηρήσουμε ότι σχεδόν σε όλες τις χρονιές οι πρωτογενείς δαπάνες στη χώρα μας είναι μικρότερες από ότι στην ΕΕ-15. Η Ελλάδα ξεπέρασε το ποσοστό που δαπανούσε η ΕΕ για τις πρωτογενείς δαπάνες το 2008 και το 2012, ενώ το 2009 τόσο η Ελλάδα όσο και η ΕΕ δαπανούσαν τα ίδια ποσά. Η διαφορά των πρωτογενών δαπανών ήταν ιδιαίτερα έντονη τα πρώτα χρόνια, ενώ στη συνέχεια η ψαλίδα ανάμεσα στη χώρα μας και την ΕΕ όλο και μειωνόταν(βλ. διάγραμμα 3.1.16.)

Διάγραμμα 3.1.16: Πρωτογενείς Δαπάνες γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

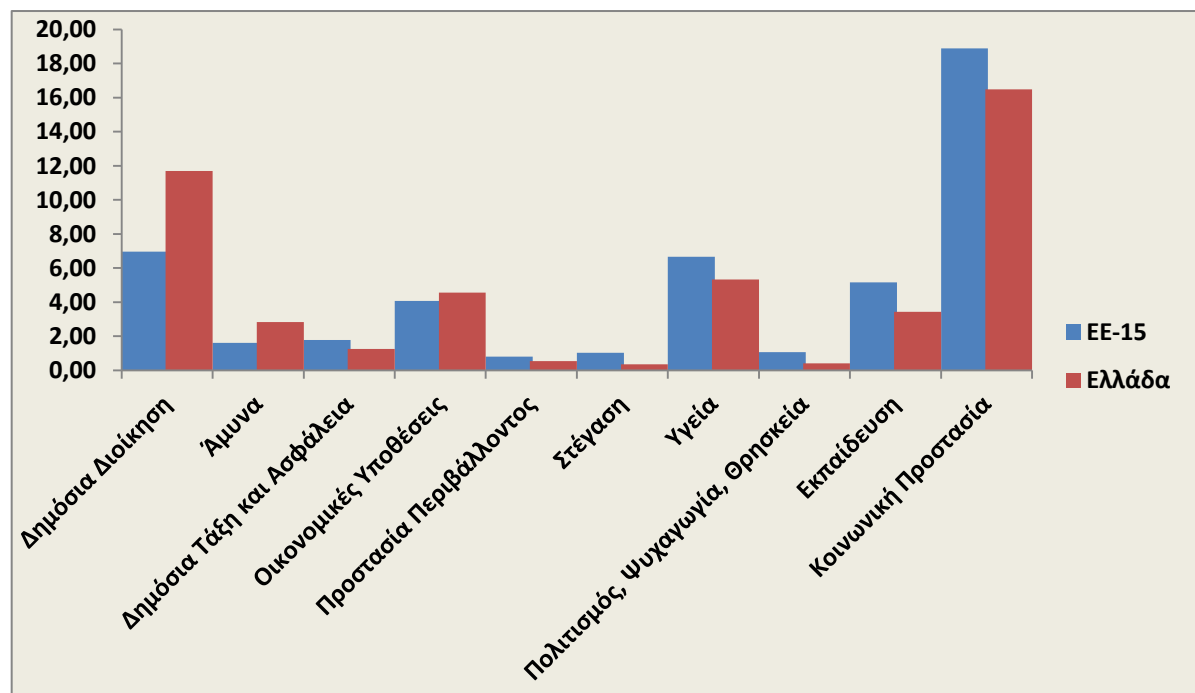
Πηγή: Eurostat

Μέχρι στιγμής εξετάσαμε την εθνικολογιστική ταξινόμηση των δαπανών, για την καλύτερη ανάλυση των δαπανών χρειάζεται να διερευνήσουμε και την λειτουργική κατανομή τους. Με βάση τα στοιχεία της eurostat η χώρα μας την περίοδο 1995-2012 κατανέμει το μεγαλύτερο ποσοστό των δημοσίων δαπανών(%του ΑΕΠ) στην κοινωνική προστασία, στη γενική δημόσια διοίκηση και στην άμυνα, ενώ τα μικρότερα ποσοστά παρουσιάζουν η προστασία του περιβάλλοντος, ο πολιτισμός, ψυχαγωγία και θρησκεία και οι υποδομές κατοικίας.

Σε σύγκριση της χώρας μας με την ΕΕ-15 όσον αφορά την κατανομή των δαπανών στις διάφορες λειτουργίες της κυβέρνησης, το βασικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε είναι ότι η γενική κυβέρνηση της χώρας δαπανά μικρότερα ποσά για την υγεία, την παιδεία, τον πολιτισμό και την κοινωνική προστασία σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ-15. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα δαπανά κατά μέσο όρο το 5,3% του ΑΕΠ για την υγεία ενώ η ΕΕ-15 δαπανά το 6,6% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο. Στο τομέα της παιδείας η Ελλάδα δαπανά το 3,4% του ΑΕΠ σε αντίθεση με την ΕΕ-15 όπου δαπανάται το 5,2% του ΑΕΠ. Παρόμοια είναι και η εικόνα στο τομέα του πολιτισμού όπου στην Ελλάδα το ποσοστό είναι 0,4% του ΑΕΠ, ποσοστό που υστερεί σημαντικά από το μέσο όρο της ΕΕ-15 που αντιστοιχεί σε 1,07%. Παρόλο το μεγάλο ποσό που δαπανά η χώρα μας στο τομέα της κοινωνικής προστασίας, υστερεί σημαντικά και σε αυτό το τομέα σε σχέση με την ΕΕ δηλαδή, το

ποσοστό στη χώρα μας αντιστοιχεί σε 16,4% του ΑΕΠ σε αντίθεση με την ΕΕ-15 που είναι 18,9%. Ένα άλλο σημαντικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε από την ανάλυσή μας είναι ότι οι δαπάνες της χώρας μας που κατευθύνονται για τη δημόσια διοίκηση και την άμυνα είναι μεγαλύτερες σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Όσον αφορά τις δαπάνες της χώρας μας για την άμυνα είναι σχεδόν διπλάσιες από εκείνες του μέσου όρου στην ΕΕ-15(2,8% του ΑΕΠ στην Ελλάδα έναντι 1,6% στην ΕΕ).Θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι καμία άλλη χώρα στην ΕΕ-15 δε δαπανά τόσο μεγάλο ποσό για την άμυνα. Αυτό μας δείχνει ότι ένα σημαντικό μέρος των πόρων δεσμεύεται για δαπάνες που δεν συνεισφέρουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Το μεγαλύτερο μέρος των πόρων στην χώρα μας δαπανάται στη δημόσια διοίκηση, όπου παρατηρείται ένα μεγάλο χάσμα σε σχέση με την ΕΕ-15: στην Ελλάδα η τιμή αυτή αγγίζει το 11,7% του ΑΕΠ, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος στην ΕΕ-15 είναι ίσος με 6,9% του ΑΕΠ. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι στην Ελλάδα οι δαπάνες είναι περισσότερο προσανατολισμένες σε υπηρεσίες όπως η διοίκηση και η άμυνα σε σχέση με την ΕΕ-15 και λιγότερο στην παροχή υπηρεσιών που αφορούν νοικοκυριά και επιχειρήσεις(βλ. διάγραμμα 3.1.17).

Διάγραμμα 3.1.17: Λειτουργικές δαπάνες-Μέσος όρος(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

3.2 Δημόσια έσοδα

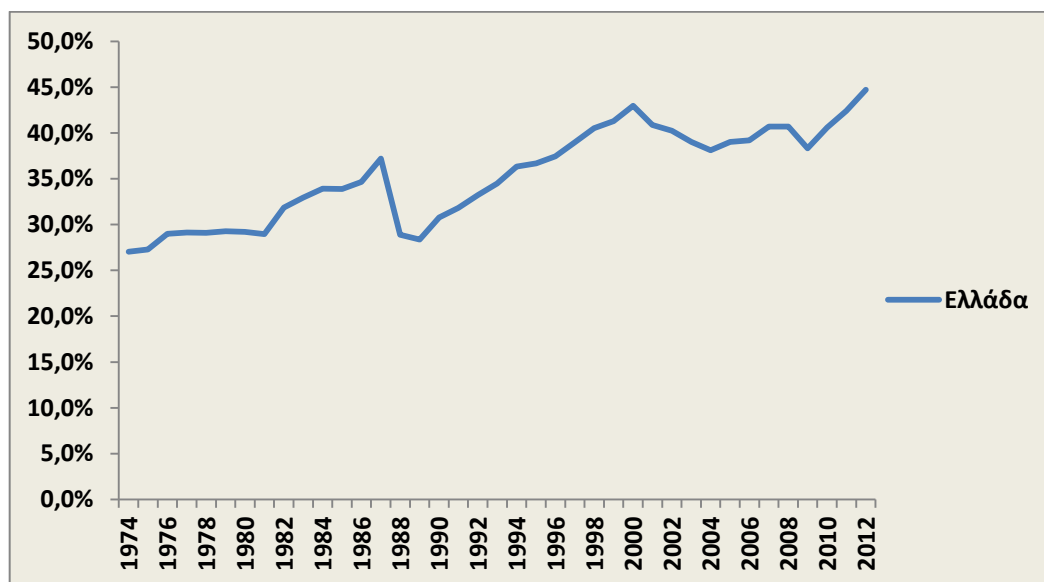
Η εξέλιξη του δημοσιονομικού ελλείμματος επηρεάζεται σημαντικά από την πορεία των δημοσιονομικών εσόδων της γενικής κυβέρνησης. Τα δημόσια έσοδα είναι ένα σημαντικό εργαλείο της δημοσιονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Οι πηγές των δημοσιονομικών εσόδων είναι κυρίως από φόρους που επιβάλλονται στο εισόδημα και στο πλούτο νοικοκυριών και επιχειρήσεων, καθώς και σε αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται, εξάγονται από τη χώρα αλλά και από μη φορολογητέες πηγές όπως τα εισοδήματα που ανήκουν στις δημόσιες επιχειρήσεις, τα έσοδα της κεντρικής τράπεζας και οι εισπράξεις κεφαλαίων υπό μορφή εξωτερικών δανείων και χρεών από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. (www.wikipedia.org)

Τα κύρια έσοδα της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνουν τους φόρους, τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, τις πωλήσεις και το εισόδημα περιουσίας. Ορίζονται στο ΕΣΛ95 με αναφορά σε έναν κατάλογο κατηγοριών: εμπορεύσιμη παραγωγή, παραγωγή για ιδία τελική χρήση, πληρωμές για τη λοιπή μη εμπορεύσιμη παραγωγή, φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών, λοιπές επιδοτήσεις παραγωγής, εισπρακτέο εισόδημα περιουσίας, τρέχοντες φόροι εισοδήματος, πλούτου κ.λπ., εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις και μεταβιβάσεις κεφαλαίου. (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Government_revenue_and_expenditure) Τα δημόσια έσοδα μπορούν να διακριθούν σε φορολογικά έσοδα και σε μη φορολογικά. Τα φορολογικά έσοδα μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κύριες κατηγορίες ή τύπους: οι έμμεσοι φόροι που ορίζονται ως οι φόροι που συνδέονται με την παραγωγή και τις εισαγωγές (όπως ο φόρος προστιθέμενης αξίας - ΦΠΑ), οι άμεσοι φόροι που αποτελούνται από τους τρέχοντες φόρους εισοδήματος και περιουσίας καθώς και τους φόρους κεφαλαίου, και τις κοινωνικές εισφορές που περιλαμβάνουν τις πραγματικές κοινωνικές εισφορές (για την καταβολή σε ταμεία κοινωνικής ασφάλισης ή άλλα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης), καθώς και στις τεκμαρτές κοινωνικές εισφορές. (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tax_revenue_statistic) Ως μη φορολογικά έσοδα χαρακτηρίζονται τα έσοδα από το εισόδημα περιουσίας, οι επιδοτήσεις, οι λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, οι λοιπές μεταβιβάσεις κεφαλαίου και τα έσοδα από εμπορεύσιμο και μη εμπορεύσιμο προϊόν και ιδία τελική χρήση.

Όπως οι δαπάνες έτσι και τα έσοδα ακολούθησαν ανοδική πορεία κατά την περίοδο 1974-2012. Τα έσοδα της γενικής κυβέρνησης ανήλθαν σε 44,7% του ΑΕΠ

το 2012, έναντι 27% το 1974. Η αύξηση των εσόδων δεν ήταν ομοιόμορφη στη διάρκεια όλων αυτών των ετών. Πάνω από 70% της αύξησης σημειώθηκε μεταξύ 1991 και 2000. Η αύξηση αυτή οφείλεται πολύ πιθανόν στην προσπάθεια ένταξης της χώρας μας στην ΟΝΕ. Στο διάστημα μεταξύ 1974 και 1990- κατά το οποίο τα έσοδα αυξήθηκαν από 27% σε 30,8% του ΑΕΠ- η αύξηση ήταν βραδεία. (Μανεσιώτης&Reischauer, 2002: 139) Κατά τη δεκαετία του '90 πραγματοποιήθηκε σημαντική άνοδος των δημόσιων εσόδων όπου από 30,8% του ΑΕΠ το 1990 αυξήθηκαν σε 43% του ΑΕΠ. Από το 2001 και μετά πραγματοποιείται μια μικρή μείωση στα έσοδα όπου το 2010 έφθασαν στο 40,6% του ΑΕΠ. Το 2012 το κράτος συγκέντρωσε τα περισσότερα έσοδα και έφθασαν στο 44,7% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.1).

Διάγραμμα 3.2.1: Δημόσια Έσοδα (ως ποσοστό του ΑΕΠ, Ελλάδα 1974-2012)

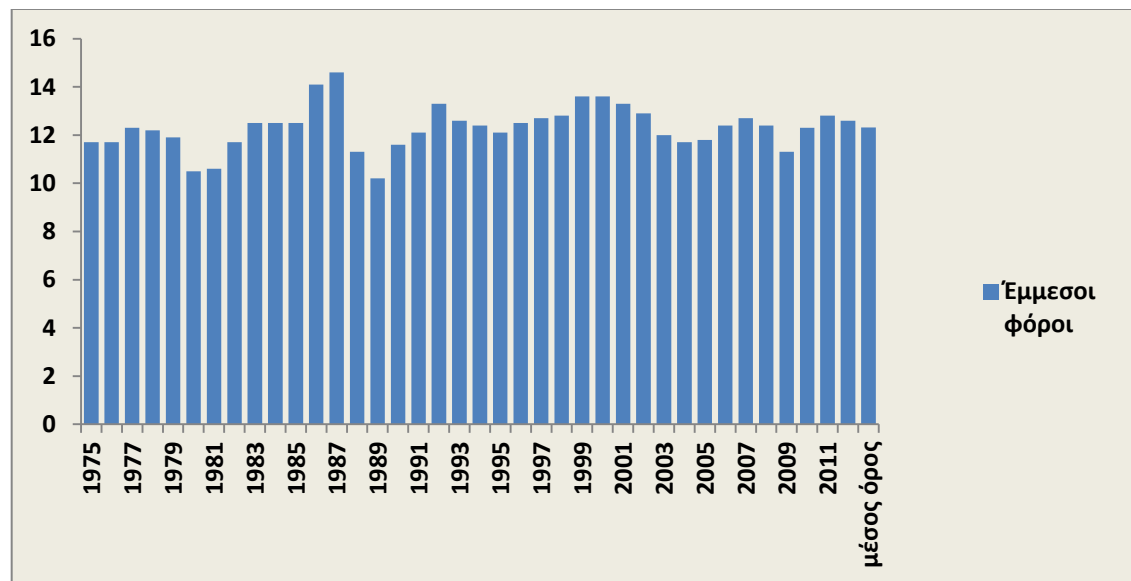

Πηγή: Ameco και Eurostat

Οι έμμεσοι φόροι(οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών) ήταν και είναι από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων του ελληνικού κράτους. Κατά την περίοδο 1975-2012 παρουσιάζεται μια σχετική άνοδος των εσόδων από έμμεσους φόρους. Το 1975 τα έσοδα αντιστοιχούσαν σε 11,7% του ΑΕΠ ενώ το 2012 αντιστοιχούσαν σε 12,31% του ΑΕΠ. Σε όλη αυτή την περίοδο παρατηρούνται διάφορες αυξομειώσεις των εσόδων από έμμεσους φόρους με τα μικρότερα έσοδα να παρουσιάζονται το 1989 με 10,2% του ΑΕΠ και η μέγιστη τιμή να εμφανίζεται το 1987 με 14,6% του ΑΕΠ.(βλ. διάγραμμα 3.2.2) Οι άμεσοι φόροι (τρέχοντες φόροι

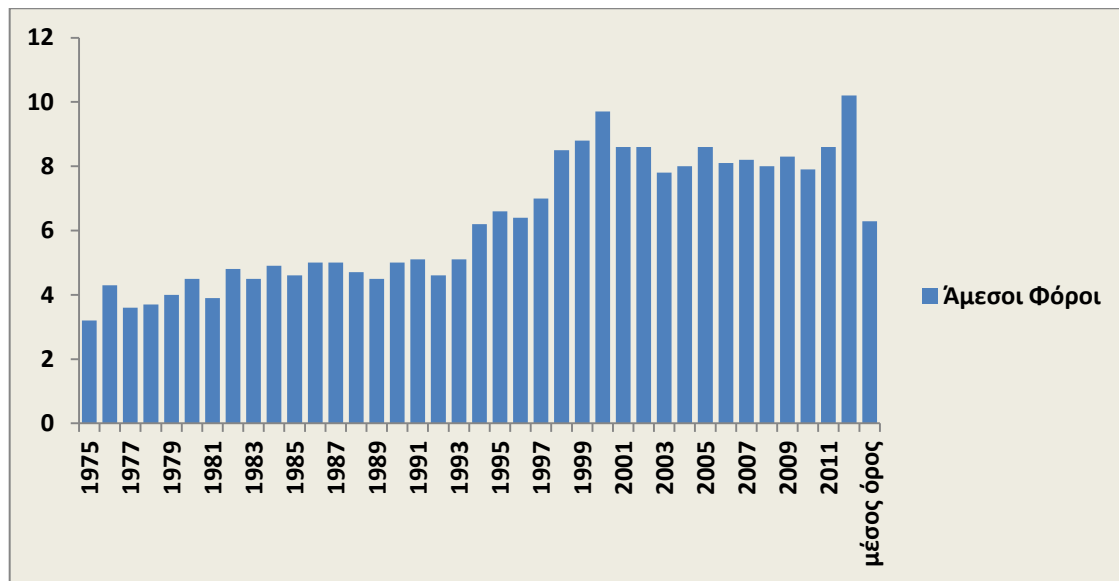
στο εισόδημα και τον πλούτο) έχουν μικρότερη συμμετοχή στα συνολικά έσοδα από ότι έχουν οι έμμεσοι φόροι. Βέβαια, θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι η αύξηση που πραγματοποιήθηκε όλα αυτά τα χρόνια είναι σημαντική αφού το 1975 τα έσοδα από άμεσους φόρους αντιστοιχούσαν μόλις στο 3,2% του ΑΕΠ και το 2012 έφθασαν στο 10,2% του ΑΕΠ. Δηλαδή, πραγματοποιήθηκε μια αύξηση 7 ποσοστιαίων μονάδων.(βλ. διάγραμμα 3.2.3) Η δεύτερη σημαντικότερη πηγή εσόδων της χώρας μας είναι οι κοινωνικές εισφορές. Και σε αυτή τη πηγή εσόδων πραγματοποιήθηκε σημαντική αύξηση στο χρονικό διάστημα 1975-2012. Το 1975 τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές έφθαναν στο 7,8% του ΑΕΠ για να φθάσουν το 2012 στο 13,7% του ΑΕΠ. (βλ. διάγραμμα 3.2.4)Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα έχουν μικρή εισφορά στα συνολικά έσοδα. Και η πορεία όμως αυτών των εσόδων είναι ανοδική. Το 1975 συνιστούσαν το 2,0% του ΑΕΠ ενώ το 2012 το 5,8% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.5).

Διάγραμμα 3.2.2: Έμμεσοι φόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

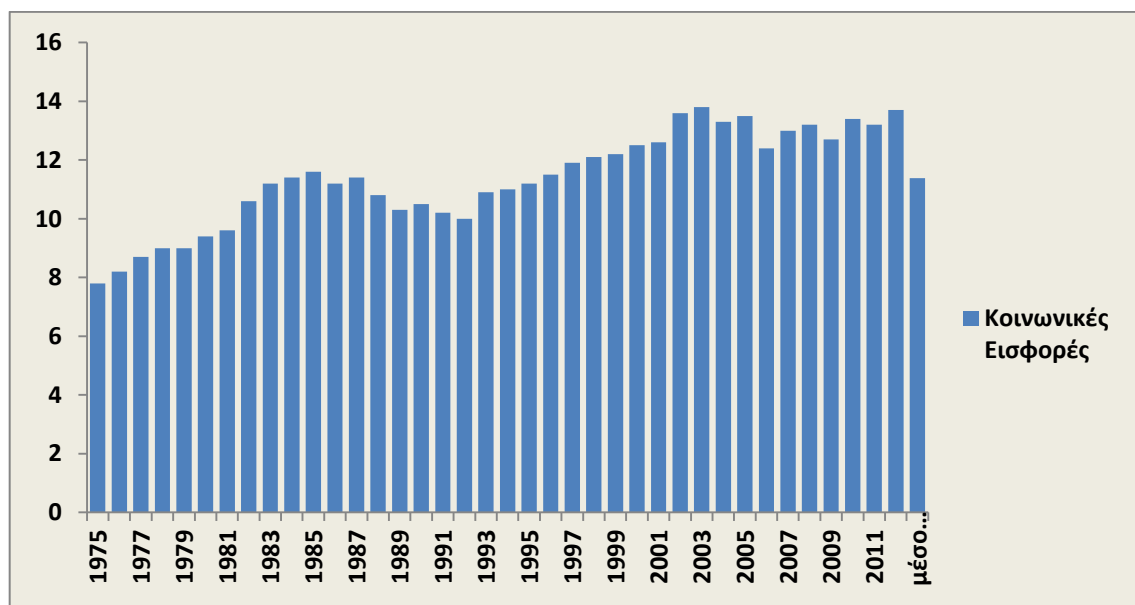
Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.2.3: Άμεσοι φόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

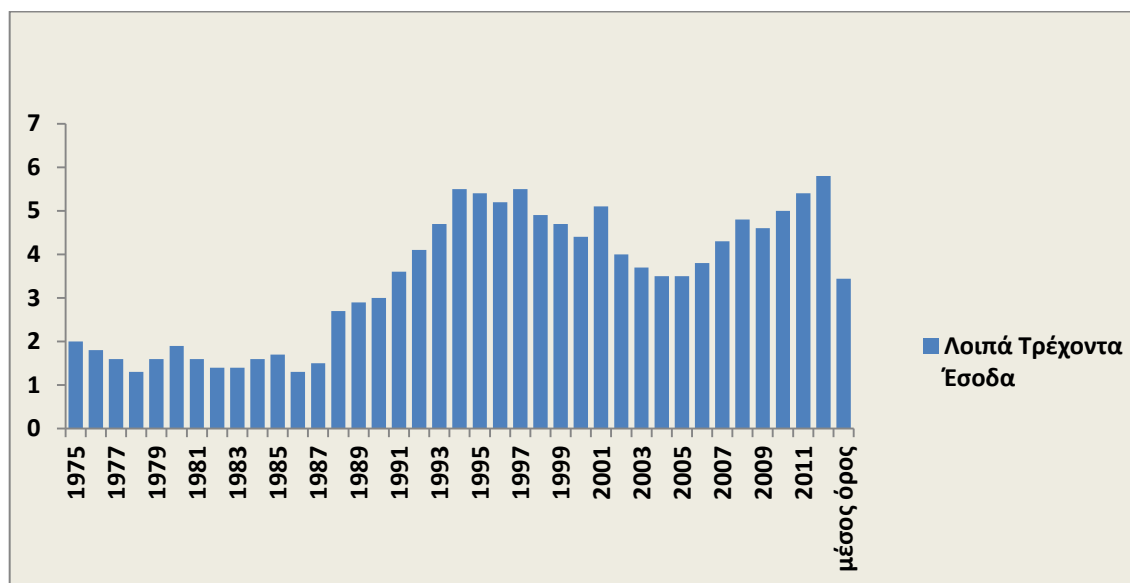
Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.2.3: Κοινωνικές Εισφορές(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

Πηγή: Ameco και Eurostat

Διάγραμμα 3.2.4: Λοιπά Τρέχοντα Έσοδα(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα, 1975-2012

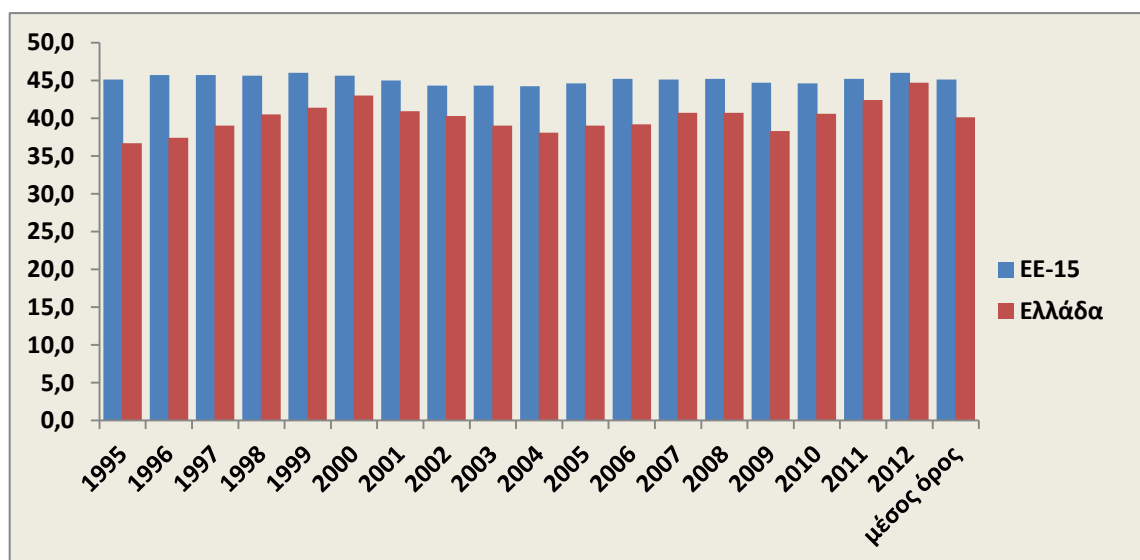
Πηγή: Ameco και Eurostat

3.2.1 Σύγκριση δημοσίων εσόδων με την ΕΕ-15

Στο σημείο αυτό θα συγκρίνουμε τα δημοσιονομικά έσοδα και τις επιμέρους κατηγορίες της Ελλάδας με τις χώρες της ΕΕ-15 για την περίοδο 1995-2012 όπου έχουμε και διαθέσιμα στοιχεία από την eurostat. Έτσι, τα έσοδα στην Ελλάδα κυμαίνονται από 36,7% του ΑΕΠ το 1995, που ήταν τα ελάχιστα έσοδα που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο που μελετάμε στη χώρα μας, έως 44,7% το 2012 που ήταν το μέγιστο ποσοστό εσόδων που πραγματοποιήθηκε. Σε σύγκριση με την ΕΕ-15, θα πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στα συνολικά δημοσιονομικά έσοδα. Η Ελλάδα υστερεί από την ΕΕ-15 κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες στο μέσο όρο των εσόδων αφού το ποσοστό της ΕΕ-15 αντιστοιχεί σε 45,1% του ΑΕΠ και στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό φθάνει στο 40,1% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.5). Η Ελλάδα μπορεί να παρουσιάζει μικρότερο μέσο όρο από την ΕΕ-15 αλλά υπάρχουν άλλες χώρες που παρουσιάζουν αρκετά μικρότερο όπως η Ιρλανδία(35,9%), η Ισπανία(37,9%), Πορτογαλία(39%). Το μεγαλύτερα ποσοστά στην ΕΕ-15 παρουσιάζει η Δανία(55,6%) και η Φινλανδία(51%) και η Σουηδία(56%). Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι η Ελλάδα δεν είναι η μόνη χώρα

που υστερεί σημαντικά από το μέσο όρο της ΕΕ-15 και ότι θα πρέπει να κάνει προσπάθειες αύξησης των δημοσιονομικών της εσόδων.

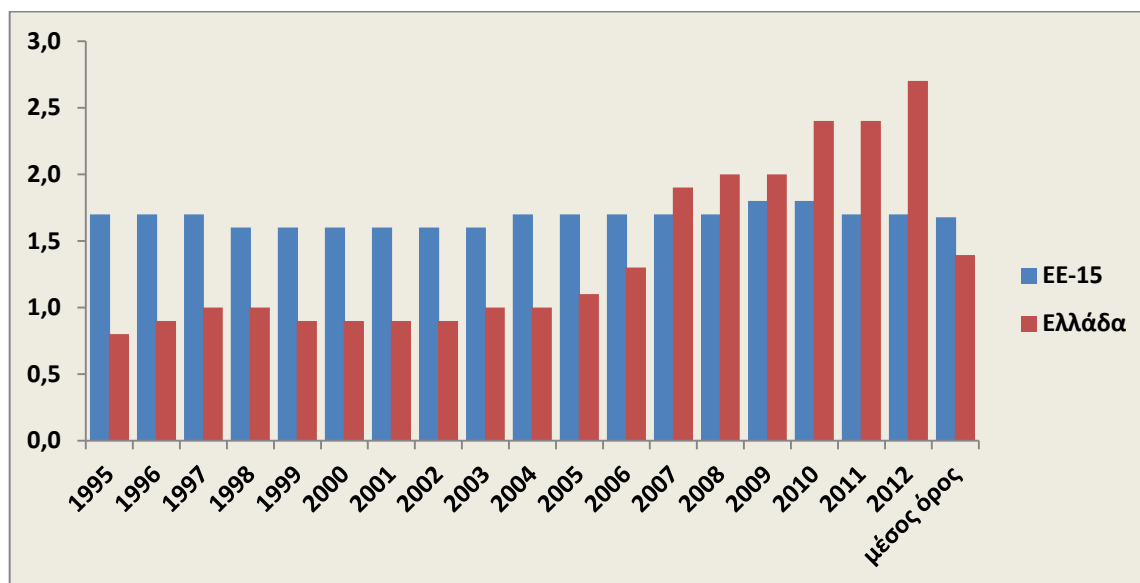
Διάγραμμα 3.2.5: Έσοδα γενικής κυβέρνησης(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Η εμπορεύσιμη παραγωγή και παραγωγή για ίδια χρήση είναι ένα από τα επιμέρους στοιχεία που αποτελούν τα δημοσιονομικά έσοδα. Στην Ελλάδα ο παράγοντας αυτός αυξήθηκε σταδιακά κατά την περίοδο που εξετάζουμε. Το 1995 τα έσοδα από αυτό το στοιχείο έφθαναν στο 0,8% του ΑΕΠ και με την αύξηση που πραγματοποιήθηκε το 2012 έφθασε στο 2,7% του ΑΕΠ το 2012. Η Ελλάδα σε μεγάλο χρονικό διάστημα υστερούσε στα έσοδα στο τομέα αυτό σε σχέση με τις χώρες που αποτελούν την ΕΕ-15(βλ. διάγραμμα 3.2.6). Πιο συγκεκριμένα μέχρι το 2006 η Ελλάδα(1,3% του ΑΕΠ) υστερούσε στα έσοδα σε σχέση με την ΕΕ-15(1,7% του ΑΕΠ), ενώ από το 2007 η εικόνα αυτή αντιστρέφεται.(1,9% του ΑΕΠ στην Ελλάδα και 1,7% του ΑΕΠ στην ΕΕ-15). Οι χώρες της ΕΕ-15 που παρουσιάζουν το υψηλότερο ποσοστό κατά μέσο όρο είναι η Δανία(2,4%), η Γαλλία(2,8%), η Ολλανδία(3,1%), η Φινλανδία(3,4%) και η Σουηδία(2,8%). Η Ελλάδα μπορεί να υστερεί λίγο στα έσοδα από αυτό το τομέα αλλά υπάρχουν χώρες όπως το Βέλγιο(0,7%), η Γερμανία(0,7%), η Ιρλανδία (0,5%) και η Ιταλία (0,8%) που υστερούν κατά πολύ από το μέσο όρο της ΕΕ-15.

Διάγραμμα 3.2.6: Εμπορεύσιμη Παραγωγή για ιδία χρήση(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

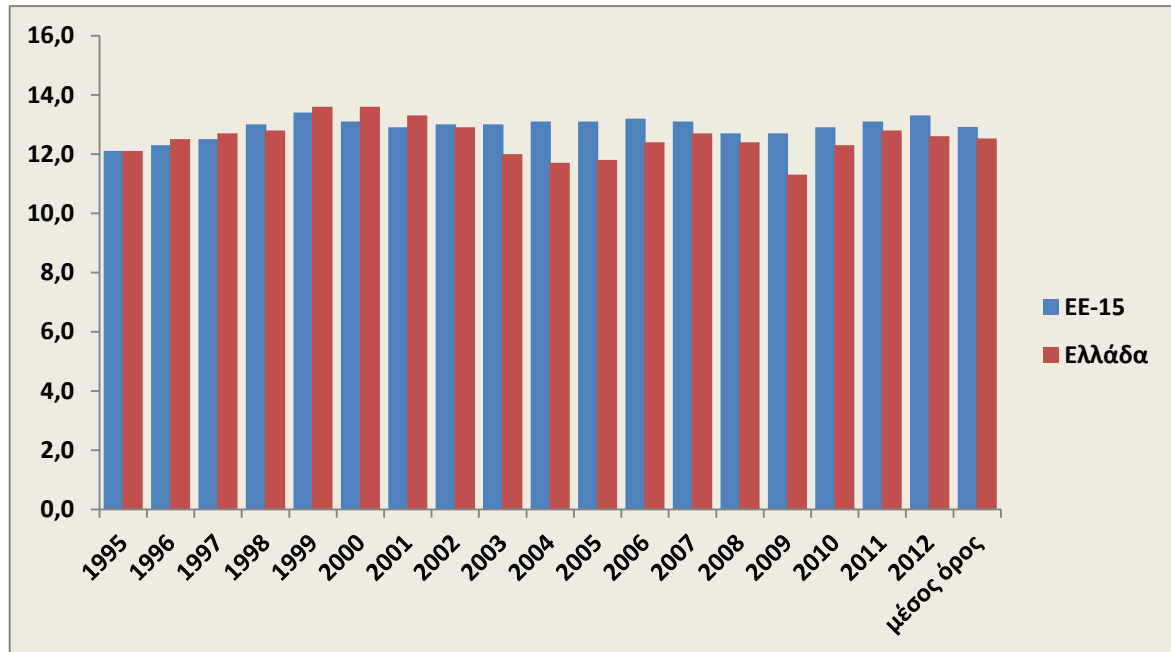
Πηγή: Eurostat

Μια ακόμα συνιστώσα των δημοσίων εσόδων είναι οι πληρωμές για τη λοιπή μη εμπορεύσιμη παραγωγή. Ο τομέας αυτός συνεισφέρει σε μικρό ποσοστό στο σύνολο των δημοσίων εσόδων. Κατά την περίοδο 1995-2012 το ποσοστό αυτών των εσόδων κυμαινόταν από 0,3-0,5% του ΑΕΠ. Για το τομέα αυτό δεν έχουμε στοιχεία για την ΕΕ-15. Επίσης, οι λοιπές επιδοτήσεις παραγωγής- εισπρακτέες έχουν μηδενική συνεισφορά στα συνολικά έσοδα τόσο στην Ελλάδα όσο και στις ευρωπαϊκές χώρες που αποτελούν την ΕΕ-15.

Οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών, που αποτελούν και την έμμεση φορολογία, είναι από τις βασικότερες πηγές δημοσιονομικών εσόδων. Η πορεία που έχει ακολουθήσει στη χώρα μας είναι σταθερή. Τα ποσοστά κυμαίνονται σχεδόν στα ίδια επίπεδα στο χρονικό διάστημα που εξετάζουμε. Ειδικότερα, τα ποσοστά κυμαίνονται κοντά στο 12,5% του ΑΕΠ, με εξαίρεση τις χρονιές 1999 και 2000 που έφθασαν το 13,6% του ΑΕΠ (το μεγαλύτερο ποσοστό που χει επιτευχθεί στη χώρα μας) και τις χρονιές 2004 και 2009 που τα ποσοστά έπεσαν σε 11,7% και 11,3% αντίστοιχα. Σε γενικές γραμμές, η πορεία των εσόδων αυτών στη χώρα μας είναι παρόμοια με την πορεία των χωρών της ΕΕ-15. Η Ελλάδα κατά μέσο όρο υστερεί σε μικρό ποσοστό σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ-15 και πιο συγκεκριμένα κατά 0,4 μονάδες (βλ. διάγραμμα 3.2.7). Τα περισσότερα έσοδα από το φόρο αυτό, όσον αφορά τις χώρες της ΕΕ-15, λαμβάνουν η Δανία (17,3%), η

Γαλλία(15,3%) και η Σουηδία(16,7%) ενώ τα λιγότερα η Ολλανδία(11,9%), η Ισπανία(10,8%) και η Γερμανία(10,7%).

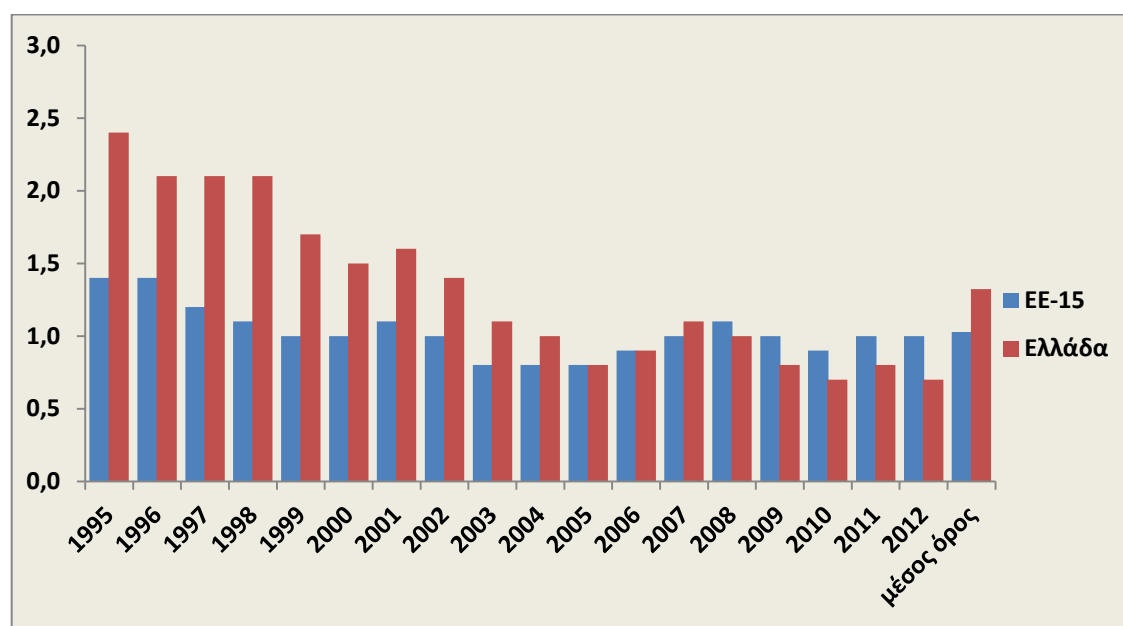
Διάγραμμα 3.2.7: Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Ο τομέας εισόδημα περιουσίας-εισπρακτέο έχει μικρή σχετικά συμμετοχή στο σύνολο των δημοσιονομικών εσόδων στη χώρα μας. Η συμμετοχή αυτού του εσόδου μειωνόταν με τη πάροδο των χρόνων και πιο συγκεκριμένα το 1995 τα έσοδα από το εισόδημα περιουσίας αποτελούσαν το 2,4% του ΑΕΠ ενώ το 2012 έφθασαν στο 0,7% του ΑΕΠ. Κατά μέσο όρο η Ελλάδα λάμβανε περισσότερα χρήματα από τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ-15 από τη συγκεκριμένη πηγή εσόδων. Ο μέσος όρος της Ελλάδας ήταν 1,3% ενώ της ΕΕ-15 1,02% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.8) .

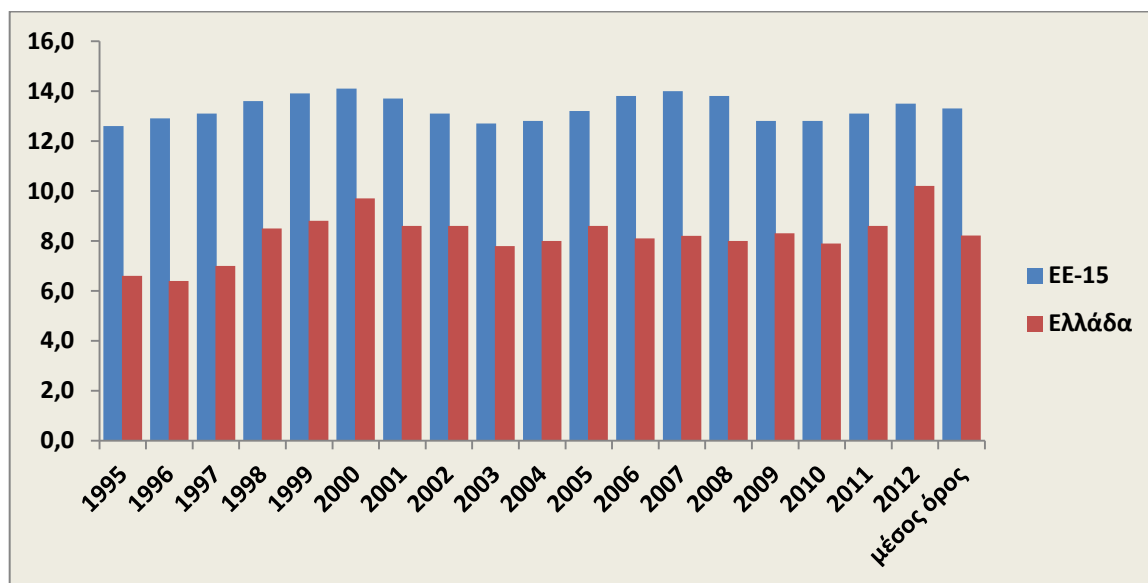
Διάγραμμα 3.2.8: Εισόδημα περιουσίας(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Μια άλλη σημαντική πηγή εσόδων για την Ελλάδα, που αποτελεί και την πηγή άμεσης φορολόγησης, είναι τα έσοδα από τρέχοντες φόρους εισοδήματος πλούτου. Τα έσοδα από αυτή τη πηγή εσόδων αυξανόταν σταδιακά με την πάροδο των χρόνων. Το 1995 τα χρήματα που εισπράχτηκαν από αυτό το τομέα αντιστοιχούσαν σε 6,6% του ΑΕΠ και το 2012 το ποσό αυτό έφθασε στο 10,2% του ΑΕΠ. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τα έσοδα από τρέχοντες φόρους εισοδήματος-πλούτου είναι πολύ περισσότερα στην ΕΕ-15. Τα ποσοστά της ΕΕ-15 κυμαίνονται από 12,6% του ΑΕΠ το 1995 σε 13,5% του ΑΕΠ το 2012. Το χάσμα μεταξύ της Ελλάδας και της ΕΕ-15 είναι αρκετά μεγάλο σε αυτό το τομέα εσόδων. Ο μέσος όρος της ΕΕ-15 είναι 13,3% ενώ στην Ελλάδα είναι 8,2% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.9). Από τις χώρες της ΕΕ-15 παρατηρούμε ότι η Δανία παρουσιάζει τα μεγαλύτερα έσοδα ως προς ποσοστό του ΑΕΠ και πιο συγκεκριμένα το ποσοστό της ανέρχεται στο 30,1% του ΑΕΠ ενώ τα λιγότερα έσοδα παρουσιάζει η Ελλάδα και έπεται η Πορτογαλία με 8,9%.

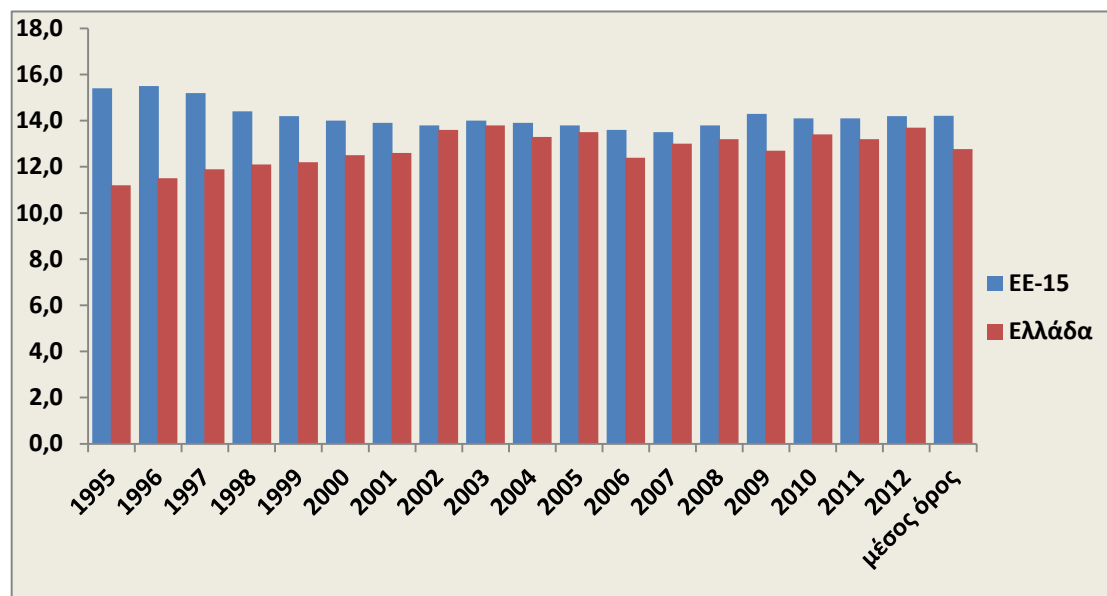
Διάγραμμα 3.2.9: Τρέχοντες φόροι εισοδήματος πλούτου(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Παρόμοια εικόνα με τους τρέχοντες φόρους σε εισοδήματα έχουμε και από τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές. Οι κοινωνικές εισφορές αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα εσόδων αφού κατά μέσο όρο αντιστοιχούν σε 12,7% του ΑΕΠ. Κατά το διάστημα που εξετάζουμε 1995-2012 παρουσιάζεται μια μικρή αύξηση στα έσοδα αυτά. Το 1995 τα έσοδα αντιστοιχούσαν σε 11,2% του ΑΕΠ και το 2012 αντιστοιχούσαν σε 13,7% του ΑΕΠ. Τα έσοδα που λάμβαναν οι χώρες της ΕΕ-15 ήταν περισσότερα από αυτά που έχει εισπράξει το ελληνικό κράτος. Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος αντιστοιχεί σε 14,2% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.10). Σε αντίθεση ,όμως, με την Ελλάδα τα έσοδα από αυτούς τους φόρους στην ΕΕ-15 μειωνόταν κατά το πέρασμα των χρόνων (15,4% του ΑΕΠ το 1995 και 14,2% του ΑΕΠ το 2012). Μπορεί η Ελλάδα να υστερεί κατά 1,5 μονάδα από τον μέσο όρο της ΕΕ-15, υπάρχουν χώρες όπως η Δανία που τα έσοδα τους είναι ελάχιστα από αυτό τον τομέα και εισπράττει μόλις το 2,1% του ΑΕΠ. Αντίθετα, η Γαλλία(18,6%) και η Γερμανία(17,8%) εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά.

Διάγραμμα 3.2.10: Κοινωνικές εισφορές (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

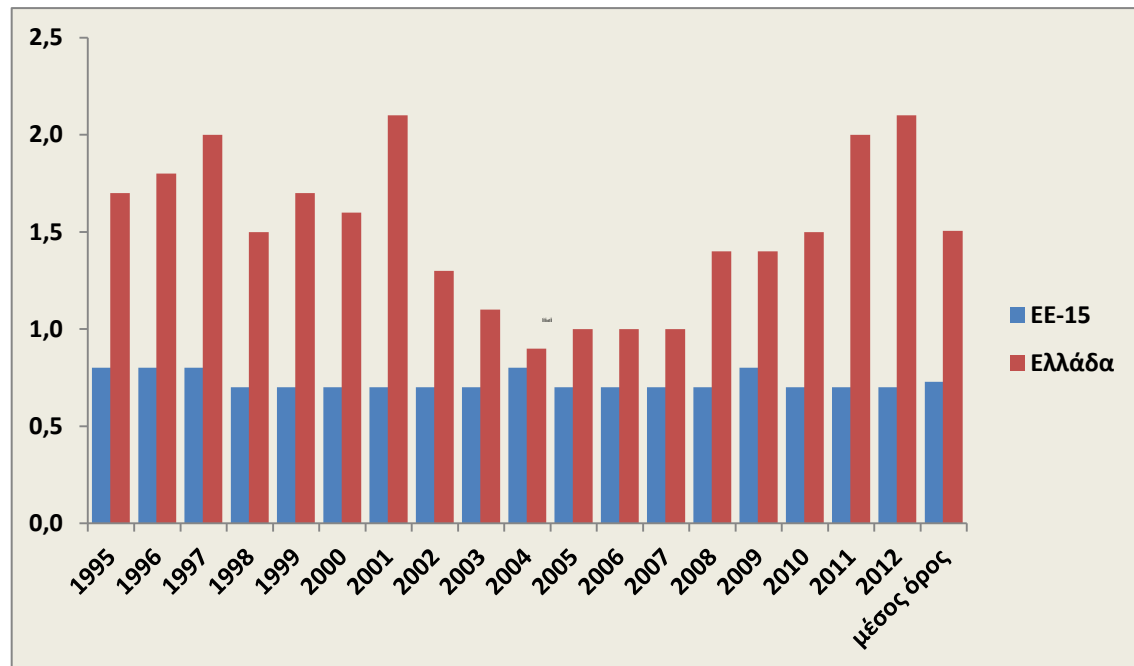

Πηγή: Eurostat

Σε αντίθεση με τα έσοδα από τρέχοντες φόρους από εισοδήματα και κοινωνικές εισφορές η συμμετοχή των λοιπών τρεχουσών μεταβιβάσεων στα συνολικά έσοδα είναι περιορισμένη. Τα έσοδα από αυτή τη συνιστώσα κυμαίνονται από 1,7% το 1995 σε 2,1% το 2012, με εξαιρέσεις τις χρονιές 2004-2007 που τα έσοδα αντιστοιχούσαν σε 1,0% του ΑΕΠ. Η Ελλάδα από αυτή τη πηγή εσόδων εισπραττε περισσότερα χρήματα από την ΕΕ-15(βλ. διάγραμμα 3.2.11). Στην ανάλυσή μας θα πρέπει να αναφέρουμε το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο κατά μέσο όρο ποσοστό και μετά ακολουθεί η Ιταλία. Οι υπόλοιπες χώρες παρουσιάζουν ποσοστά κοντά ή πολύ πιο κάτω από το μέσο όρο. Περιορισμένη είναι επίσης και η συμμετοχή των μεταβιβάσεων κεφαλαίου-εισπρακτέες στο σύνολο των δημοσιονομικών εσόδων. Κατά μέσο όρο τα έσοδα από αυτή τη συνιστώσα αντιστοιχούν σε 2% του ΑΕΠ. Τα χρήματα που λαμβάνουμε από τη πηγή αυτή είναι σαφώς περισσότερα από αυτά που λαμβάνει στο σύνολο της η ΕΕ-15. Το αντίστοιχο ποσοστό της ΕΕ-15 είναι μόλις 0,5% του ΑΕΠ(βλ. διάγραμμα 3.2.12). Το 2002 η Ελλάδα εισπραξε τα λιγότερα χρήματα κατά το διάστημα που εξετάζουμε και αντιστοιχούσαν σε 1,2% του ΑΕΠ, ποσοστό που είναι πολύ υψηλότερο από αυτό που εμφανίζουν οι χώρες της ΕΕ-15(τα ποσοστά τους κυμαίνονται από 0,4-0,7% του ΑΕΠ) Και σε αυτή την περίπτωση μόνο η Ελλάδα παρουσιάζει τόσο μεγάλο ποσοστό

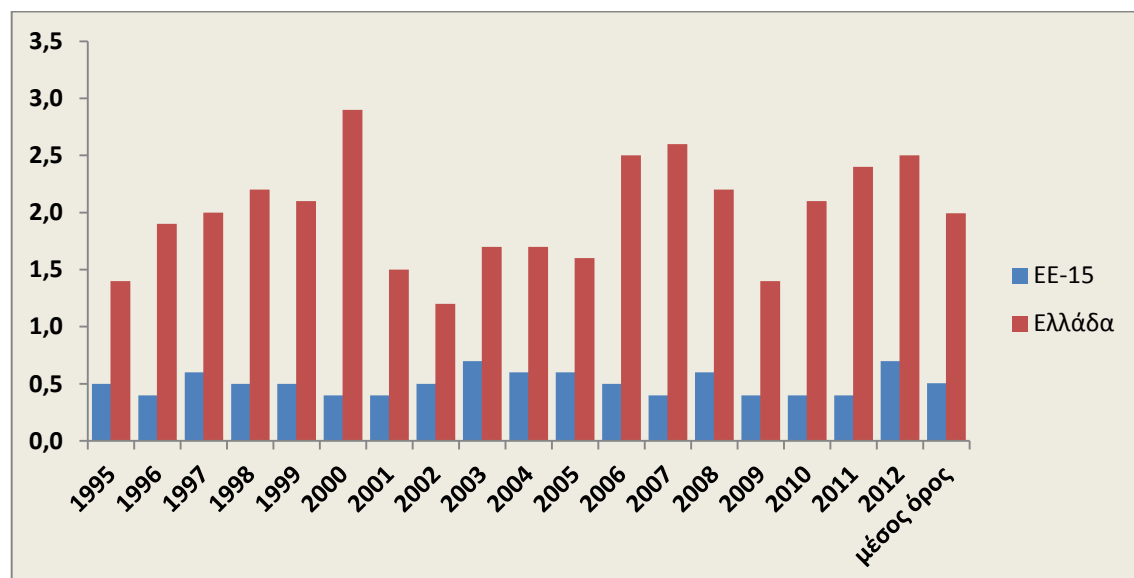
συμμετοχής των μεταβιβάσεων κεφαλαίου στα συνολικά έσοδα και ακολουθεί η Πορτογαλία ενώ οι υπόλοιπες χώρες είναι κάτω ή κοντά στο μέσο όρο.

Διάγραμμα 3.2.11: Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις(ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3.2.12: Μεταβιβάσεις κεφαλαίου (ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

Πηγή: Eurostat

Τελειώνοντας την ανάλυση μας για τα δημοσιονομικά έσοδα θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι βασικές πηγές εσόδων στη χώρα μας είναι τα έσοδα από φόρους και πιο συγκεκριμένα οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών, από εισοδήματα καθώς και οι κοινωνικές εισφορές. Οι αντίστοιχες συνιστώσες εσόδων είναι οι σημαντικότερες και για τις χώρες της ΕΕ-15. Βέβαια, στην ΕΕ-15 εισπράττονται περισσότερα χρήματα από τις πηγές αυτές από ότι εισπράττει η Ελλάδα. Και στις 3 κατηγορίες τα ποσοστά της Ελλάδας είναι μικρότερα από το μέσο όρο της ΕΕ-15. Επιπλέον, η Ελλάδα συγκεντρώνει περισσότερα χρήματα από την ΕΕ-15 σε τομείς που δεν είναι τόσο σημαντικοί όπως τα έσοδα από τις λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, τη συμμετοχή των μεταβιβάσεων κεφαλαίου και από το εισόδημα περιουσίας.

3.3 Άλλοι παράγοντες που επηρέασαν το δημόσιο χρέος στην Ελλάδα

Η δημοσιονομική και οικονομική κρίση που βιώνει η Ελλάδα οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αποτυχία του μοντέλου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε μετά την μεταπολιτευτική περίοδο. Το παλαιωμένο μοντέλο ανάπτυξης της χώρας έχει τα εξής τρία βασικά χαρακτηριστικά, που σχετίζονται και άμεσα με τη σημερινή οικονομική κατάσταση της χώρας: α) Χαμηλή ροπή προς συσσώρευση κεφαλαίου και τεχνολογικό εκσυγχρονισμό. Η χαμηλή ροπή προς συσσώρευση αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στην ποσοτική και ποιοτική ενίσχυση του κεφαλαιακού αποθέματος της οικονομίας. Αυτό έχει ως συνέπεια να περιορίζεται η ικανότητα της οικονομίας να δημιουργεί συνθήκες διατηρήσιμης και ανταγωνιστικής αύξησης της προσφοράς και απορρόφησης του εργατικού δυναμικού. Αντίθετα, η συρρίκνωση του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα της οικονομίας αποτελεί κύριο παράγοντα της διαχρονικής μακροοικονομικής ανισορροπίας στην Ελλάδα με σημαντικές αποσταθεροποιητικές συνέπειες (όπως πληθωριστικές πιέσεις και υψηλή ανεργία). Η διαρθρωτική στρέβλωση της οικονομίας είναι αποτέλεσμα της έλλειψης επιχειρηματικής και εθνικής στρατηγικής δημιουργίας παραγωγικών διαδικασιών εντάσεων γνώσης, διαμόρφωσης συνθηκών ανάπτυξης καινοτομιών και ενσωμάτωσής τους στην παραγωγή νέων αγαθών και υπηρεσιών. β) Πολύ υψηλή ροπή προς εισαγωγές που σε συνδυασμό με την εξαγωγική ανεπάρκεια του εγχώριου παραγωγικού συστήματος διαχρονικά αποσταθεροποιεί το εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας. γ)

Κρατοκεντρική επιχειρηματικότητα που αναπαράγεται μέσα από σχέσεις διαπλοκής με το κομματοκεντρικό κράτος. Η συμπεριφορά της επιχειρηματικής τάξης στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από τη ροπή της στο εύκολο κέρδος και στον γρήγορο πλουτισμό μέσα από τους μηχανισμούς της παραοικονομίας της φοροδιαφυγής, της παραοικονομίας, της εισφοροδιαφυγής, της ελαστικής εργασίας και της αφαίμαξης του κρατικού τομέα. Η συμπεριφορά αυτή είναι και η βασική αιτία ανυπαρξίας ενδογενούς μηχανισμού συσσώρευσης, τεχνολογικού μετασχηματισμού, δημιουργίας νέων προϊόντων και νέων επιχειρησιακών δομών. (Αργεΐτης,2011: 182,183)

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι η χώρα μας παρουσιάζει από τα μεγαλύτερα ποσοστά παραοικονομίας. Σύμφωνα με Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Ελλάδα το 2012 κατέχει το όγδοο μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομίας. Παρά τις φορολογικές αλλαγές που έγιναν η παραοικονομία φτάνει το 25% του ΑΕΠ, δηλαδή, περίπου 50 δις. ευρώ. Θα πρέπει να επισημάνουμε ,όμως, ότι το ποσοστό της παραοικονομίας στη χώρα μας βρίσκεται σε πτώση από το 2005. (www.skai.gr) Η διόγκωση της παραοικονομίας άρχισε να πραγματοποιείται μετά το 1974 αλλά ιδιαίτερα μετά το 1982. Η παραοικονομία έχει σημαντικές επιδράσεις τόσο στο τομέα των δημοσίων εσόδων, όσο και στον τομέα των δημοσίων δαπανών, εξαιτίας των πιέσεων που δημιουργεί για αύξηση των μεταβιβαστικών πληρωμών

Στην Ελλάδα ένας ακόμη βασικός παράγοντας που οδηγεί στην αύξηση του δημοσίου ελλείμματος είναι ο γραφειοκρατικός τρόπος παραγωγής στο δημόσιο τομέα, κύρια χαρακτηριστικά του οποίου είναι αφενός η καταναμεητική αναποτελεσματικότητα(το επίπεδο του παραγόμενου προϊόντος δεν είναι το κοινωνικά επιθυμητό) και αφετέρου το αναποτελεσματικό μάνατζμεντ κόστους(το κόστος παραγωγής είναι υψηλότερο από εκείνο που απαιτεί η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των πόρων), το οποίο οδηγεί σε υψηλότερους προϋπολογισμούς από εκείνους που θα ήταν τεχνικά δυνατοί. Ο γραφειοκρατικός τρόπος παραγωγής του δημοσίου οδηγεί σε χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας, οι οποίοι συνοδεύονται από αύξηση των δημοσίων δαπανών, αφού, για να διατηρήσει ο δημόσιος τομέας ένα σταθερό σχετικό μερίδιο παραγόμενου προϊόντος, πρέπει να αυξάνει συνεχώς τις χρησιμοποιούμενες από αυτόν σχετικές ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών κεφαλαίου και εργασίας.(Βαβούρας,1995: 70)

Σημαντικές, επίσης, επιδράσεις στη διεύρυνση του ελλείμματος και στη διόγκωση του χρέους έχει ασκήσει και η πολιτική συμπεριφορά. Έχει παρατηρηθεί ότι κατά τα έτη διεξαγωγής εκλογών, τα ποσοστά των δαπανών και των δανειακών

αναγκών αυξανόταν σημαντικά. Τα δημόσια ελλείμματα, ως ποσοστά του ΑΕΠ, αυξάνονται πριν από τις εκλογές και κυρίως όταν η κυβέρνηση δεν θεωρεί βέβαιο ότι θα κερδίσει. Έτσι, λοιπόν, μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα δημόσια ελλείμματα, δεν είναι τόσο το αποτέλεσμα τυχαίων διαταραχών, διαρθρωτικής αστάθειας ή κυβερνητικών σφαλμάτων κατά την άσκηση οικονομικής πολιτικής, αλλά μάλλον το αποτέλεσμα των προσπαθειών των κυβερνήσεων να συνδυάσουν την ελαχιστοποίηση της απώλειας των ψήφων τους στις επερχόμενες εκλογές. (Βαβούρας, 1995: 73) Η υψηλότερη αύξηση του ελλείμματος καταγράφεται στις εκλογές του 2009, όταν μέσα σε ένα χρόνο το έλλειμμα εκτινάχθηκε από 9,8% σε 15,8%. Πολύ υψηλή είναι επίσης και η αύξηση του ελλείμματος πριν τη λήξη της θητείας του Πασόκ το 2004, καθώς και τα έτη 1989 και 1990.

Από θεωρητικής απόψεως, η εμφάνιση δημοσίων ελλειμμάτων σε μια χώρα μπορεί να οφείλεται στους εξής παράγοντες: α) στη κακή διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, το οποίο δεν είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες κάθε χώρας. Ειδικότερα, η κατανομή του συνολικού φορολογικού βάρους ανάμεσα σε έμμεσους και άμεσους οφείλει να γίνει με τρόπο, ο οποίος θα μεγιστοποιεί το αποτέλεσμα, β) σε κακή εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας, η οποία ευνοεί μεγάλης έκτασης φοροδιαφυγή, γ) σε ανελαστικότητα των φορολογικών εσόδων, όταν ανέρχεται το εθνικό εισόδημα. Αυτή μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι η αύξηση του εθνικού εισοδήματος ύψωσε το λόγο παραοικονομικά εισοδήματα/επίσημα εισοδήματα. (Νεγρεπόντη-Δελιβάνη, 1994: 52)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ-ΧΡΕΟΥΣ

Από την ανάλυση που έχουμε κάνει ως τώρα προκύπτει ότι από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία είναι η υπερβολική αύξηση του συνολικού δημόσιου χρέους με την ταυτόχρονη φυσικά άνοδο των κρατικών ελλειμμάτων. Στην ενότητα αυτή της εργασίας μας θα προσπαθήσουμε να δώσουμε κάποια μέτρα οικονομικής πολιτικής με σκοπό τη πτώση των δημόσιων ελλειμμάτων και τον περιορισμό του δημόσιου χρέους. Η πτώση των δημόσιων ελλειμμάτων μπορεί να προκύψει είτε με την αναδιάρθρωση των δαπανών είτε με την αύξηση των εσόδων. Επιπλέον, ένας τρόπος μείωσης των δαπανών αλλά και ταυτόχρονης αύξησης των εσόδων είναι οι ιδιωτικοποιήσεις καθώς επίσης, σημαντική είναι και η θεσμική αναδιοργάνωση του κράτους για την προσέλκυση επενδύσεων αλλά και την δημιουργία ανάπτυξης. Τέλος, σε περιπτώσεις που το κράτος δε μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις και κινδυνεύει να πτωχεύσει, η αναδιάρθρωση του χρέους μπορεί να είναι ένας τρόπος περιορισμού του δημόσιου χρέους.

4.1 Αναδιάρθρωση δημοσίων δαπανών

Η αναδιάρθρωση και ο περιορισμός των δημοσίων δαπανών είναι από τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται με σκοπό τη μείωση του δημόσιου χρέους. Βέβαια, η μείωση του χρέους απαιτεί χρόνο και επιμονή. Οι μεταρρυθμίσεις των δαπανών μπορεί να δείξουν γρήγορα αποτελέσματα όσον αφορά τη βελτίωση του δημόσιου ελλείμματος αλλά η προσπάθεια πρέπει να είναι φιλόδοξη και διαρκής ώστε να αντιστραφεί η δυσμενής δυναμική του χρέους και να μειωθεί σημαντικά το ποσοστό του δημόσιου χρέους. (Schuknecht & Tanzi, 2005: 26) Σε ότι αφορά την Ελλάδα, παρατηρούμε ότι το πρόβλημα που αφορά τις δημόσιες δαπάνες δεν είναι τόσο το ύψος τους αλλά η κατανομή τους και η χαμηλή αποτελεσματικότητά τους. Οι δημόσιες δαπάνες στην χώρα μας κατά μέσο όρο ήταν χαμηλότερες από το μέσο όρο της ΕΕ.

Έτσι, στην Ελλάδα αρκετά οφέλη θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν από την ανακατανομή των δημοσίων δαπανών. Έτσι, μια ανακατανομή των δαπανών από την άμυνα και την αποπληρωμή τόκων προς την υγεία, τον πολιτισμό, την

εκπαίδευση και την κοινωνική προστασία θα προωθούσε τις λειτουργίες του κρατικού τομέα που χαρακτηρίζονται από υψηλότερες οικονομικές και κοινωνικές αποδόσεις. Ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την αδυναμία να χρησιμοποιήσει τους πόρους του με τρόπο που να προάγεται η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Το πρόβλημα των δαπανών δεν εντοπίζεται στο ύψος των ποσών που ξοδεύει το κράτος αλλά στη θεσμική ανεπάρκεια για ορθή χρήση των χρημάτων αυτών, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι βασικοί στόχοι της λειτουργίας του κρατικού τομέα της οικονομίας. Η αντιμετώπιση αυτής της αδυναμίας είναι αναγκαίο να βρίσκεται στο επίκεντρο της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής. (Αργεΐτης κ.ά, 2011: 22,25)

Η ριζική αναδιάρθρωση της πολιτικής των δημοσίων δαπανών μπορεί να βασιστεί στις εξής αρχές: (α) στην υιοθέτηση ενός πολυετούς σχεδιασμού των δαπανών (και εγκατάλειψη της προσθετικής μεθόδου κατάρτισης του προϋπολογισμού), (β) στην θέσπιση συγκεκριμένων μετρήσιμων στόχων και αξιολόγηση των δημοσίων δαπανών στη βάση του κοινωνικού αποτελέσματος και (γ) να δοθεί έμφαση στη διάκριση μεταξύ τρέχουσας και κεφαλαιακής δαπάνης, πλεονασματικός τακτικός προϋπολογισμός και εφαρμογή του ‘χρυσού κανόνα των δημόσιων οικονομικών’ για την πολιτική των δημοσίων επενδύσεων.(Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 2005: 32)

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στο δημόσιο τομέα, θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στον περιορισμό των δημοσίων δαπανών. Τα μέτρα που μπορούν να συμβάλλουν προς σε αυτή την κατεύθυνση είναι: α) ανακατανομή του προσωπικού που υπάρχει στο Δημόσιο με σκοπό να αποσυμφορηθούν οι υπηρεσίες με πλεονάζοντα αριθμό υπαλλήλων, και να καλυφθούν οι ελλείψεις που υπάρχουν σε άλλες υπηρεσίες, β) εισαγωγή αυστηρότερων αξιοκρατικών κριτηρίων κατά την πρόσληψη προσωπικού αλλά και αξιολόγηση του ήδη υπάρχοντος προσωπικού, γ) σύνδεση της βαθμολογικής και μισθολογικής εξέλιξης του προσωπικού με την παραγωγικότητα, το βαθμό ευθύνης και τα επαγγελματικά προσόντα του καθενός, δ) επανεξέταση της διοικητικής και λειτουργικής οργάνωσης των δημοσίων υπηρεσιών, με σκοπό την αναδιάρθρωση τους προς την κατεύθυνση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και περιορισμού του κόστους λειτουργίας τους.(Μπαλφούσια& Μανωλά,1993: 246)

4.2 Αύξηση δημοσίων εσόδων

Η μεγάλη υστέρηση των εσόδων στην Ελλάδα, που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη διαρκή εμφάνιση ελλειμμάτων και τη συνεπακόλουθη σταδιακή διόγκωση του δημοσίου χρέους, μπορεί να αποδοθεί στην κακή απόδοση της διοίκησης των φορολογικών μηχανισμών και το συναφές πρόβλημα της ευρείας φοροδιαφυγής. Παρόλο που το πρόβλημα έχει αναγνωριστεί, οι προσπάθειες επίλυσης ήταν περιορισμένες κυρίως σε μικρές αλλαγές στους φορολογικούς συντελεστές, χωρίς την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών του συστήματος φορολογικής διοίκησης. Οπότε ένας τρόπος περιορισμού των δημόσιων ελλειμμάτων και δημόσιου χρέους είναι η αύξηση των δημόσιων εσόδων που θα πραγματοποιηθεί από τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής.

Τα βασικά στοιχεία ενός καλού φορολογικού συστήματος είναι η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα, η δικαιοσύνη και η αμεροληψία των μηχανισμών συλλογής εσόδων. Η αποτελεσματικότητα απαιτεί τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος στο οποίο οι πολίτες θα συμμορφώνονται με τη φορολογική νομοθεσία οικειοθελώς, καθώς η αποδοτικότητα απαιτεί ότι το έργο αυτό θα γίνει με το ελάχιστο δυνατό κόστος για τη κοινωνία (Bird, 2008: 16).

Με βάση τη διεθνή εμπειρία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας (μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων), μια προσέγγιση που μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης στη Ελλάδα θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα εξής (Kaplanoglou, 2013: 21):

- Αναδιοργάνωση και εδραίωση γραφείων φορολογικής διοίκησης και διορισμό προσωπικού με αξιοκρατικά και όχι κομματικά κριτήρια υπαγωγής.
- Την απλούστευση και τον εξορθολογισμό ολόκληρου του φορολογικού συστήματος, το οποίο επί του παρόντος είναι υπερβολικά περίπλοκο και εξαιρετικά αναποτελεσματικό
- Αποφυγή συχνών μεταβολών στο φορολογικό σύστημα.
- Ριζική αλλαγή του φορολογικού συστήματος ελέγχου, την ευθυγράμμιση του με τις αρχές του ΟΟΣΑ. Οι φορολογικοί έλεγχοι θα πρέπει να εστιαστούν σε άτομα και επιχειρήσεις με υψηλό κίνδυνο φοροδιαφυγής.
- Δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού επίλυσης διαφορών, έτσι ώστε η προσφυγή σε φορολογικά δικαστήρια γίνεται η τελευταία λύση και βελτίωση της

αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος. Έσοδα εκατομμυρίων ευρώ είναι αποκλεισμένα στα δικαστήρια για αρκετά χρόνια μέχρι να ληφθούν οι αποφάσεις.

Και η Ευρώπη και συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ασχοληθεί με το θέμα της φοροδιαφυγής και έχει προτείνει κάποιες βασικές ενέργειες που θα βοηθήσουν τα κράτη να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό. Έτσι, τα κράτη μέλη μπορούν να αυξήσουν τα φορολογικά έσοδα τους μέσω της συστηματικής τους δράση για τη μείωση της παραοικονομίας, την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και την εξασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας των φορολογικών διοικήσεων. Με τη μείωση της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας τα κράτη μέλη μπορούν να αυξήσουν τα φορολογικά τους έσοδα που θα δώσουν μεγαλύτερη ευχέρεια για την αναδιάρθρωση των φορολογικών τους συστημάτων κατά τρόπο που να προωθεί την καλύτερη ανάπτυξη. Μπορεί επίσης να βοηθήσει στις προσπάθειες των κρατών μελών να επιτύχουν την ανακούφιση της φορολογικής επιβάρυνσης των χαμηλόμισθων και των πιο ευάλωτων ομάδων.(Commission contribution,2013:2,3) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει ότι πρέπει να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες για να μειωθεί το μέγεθος της παραοικονομίας, για παράδειγμα με την ποινικοποίηση του αγοραστή της αδήλωτης εργασίας, τη χρήση της υποχρεωτικής ηλεκτρονικής πληρωμής για αγορές πάνω από ένα όριο ή τη χρήση νομισματικών κινήτρων(φορολογικές ελαφρύνσεις) για να δηλώνουν τα εισοδήματά τους

4.3 Ιδιωτικοποιήσεις

Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι ένα από τα κυριότερα συστατικά δημόσιας πολιτικής που χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις ως μέσο διαρθρωτικής μεταρρύθμισης. Βασικοί σκοποί της ιδιωτικοποίησης είναι η μείωση του δημόσιου ελλείμματος και κατά συνέπεια του δημόσιου χρέους, η προσέλκυση επενδύσεων, η βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων και η απελευθέρωση τομέων όπως οι τηλεπικοινωνίες. Πιο συγκεκριμένα μέσω των ιδιωτικοποιήσεων επιτυγχάνονται κέρδη σχετικά με την οικονομική αποτελεσματικότητα αφού οι δημόσιες υπηρεσίες συχνά υστερούν όσον αφορά την οικονομική απόδοση, ενώ οι προσπάθειες των μεταρρυθμίσεων των επιχειρήσεων αυτών ήταν συχνά χωρίς επιτυχία. Επίσης, πραγματοποιείται η χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων με τα έσοδα

από τις ιδιωτικοποιήσεις , στις περιπτώσεις που η κυβέρνηση αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ρευστότητας. Θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι οι ιδιωτικοποιήσεις επιδρούν θετικά στην μείωση του δημόσιου ελλείμματος όταν τα έσοδα που εισπράττονται χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση του προϋπολογισμού και όχι σε άλλους σκοπούς.(Katsoulakos & Likoyanni, 2002: 8)

4.4 Θεσμικός εκσυγχρονισμός της ελληνικής οικονομίας

Το δημοσιονομικό πρόβλημα που παρουσιάζει η Ελλάδα μπορεί να αντιμετωπιστεί όχι μόνο από αυστηρή δημοσιονομική πολιτική αλλά και με σημαντικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του δημοσίου τομέα γενικότερα. Το δημοσιονομικό θεσμικό πλαίσιο μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών και της μείωσης του δημόσιου χρέους

Η αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου θα βοηθήσει και στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας. Χωρίς την αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου είναι δύσκολο να επιτευχθούν οι οποιοδήποτε στόχοι αναπτυξιακής πολιτικής. Εάν δεν προαχθούν οι κοινωνικοί μας θεσμοί, όπως της παιδείας, της κεντρικής διοίκησης, του τραπεζικού συστήματος είναι δύσκολο να δημιουργηθούν οι συνθήκες ανάπτυξης. Όταν οι κυβερνητικές αποφάσεις λαμβάνονται σε αναιμικά θεσμικά πλαίσια είναι καταδικασμένες να αποτύχουν. Μόνο η διαμόρφωση υγιών κοινωνικών και οικονομικών θεσμών, εγγυάται την επίτευξη των στόχων μιας αναπτυξιακής πολιτικής.(Βάμβουκας, 1991: 436). Αυτό που χρειάζεται η οικονομία μας είναι η ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης. Ρυθμού που, οπωσδήποτε, να υπερβαίνει αυτόν της αύξησης του δημόσιου χρέους και του ελλείμματος. Γι αυτό, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η εγχώρια ζήτηση, η εγχώρια παραγωγή και οι εξαγωγές. Ο στόχος αυτός είναι ασφαλώς δυσκολότερος στην περίοδο της κρίσης αλλά πρέπει να επιτευχθεί. Κάποιοι περιορισμοί στις εισαγωγές θα είναι αναγκαίοι. Η υλοποίηση αυτού του κυρίαρχου στόχου απαιτεί, φυσικά, τη διενέργεια δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων, σε όσο γίνεται μεγαλύτερη έκταση.(Νεγραπόντη-Δελιβάνη,2010)

Μέσα στο γενικό πλαίσιο εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου μπορούμε να συμπεριλάβουμε και τη μεταβολή της πολιτικής συμπεριφοράς, τόσο των πολιτικών όσο και του εκλογικού σώματος. Όσο διατηρούνται οι πελατειακές σχέσεις

μεταξύ ψηφοφόρων και πολιτικών, η εξάλειψη των πολιτικών-δημοσιονομικών κύκλων ή εκλογικών-δημοσιονομικών κύκλων είναι δύσκολη. Η μεταβολή της πολιτικής συμπεριφοράς προϋποθέτει τη μεταβολή της συμπεριφοράς και των δύο μερών. Οι πολιτικοί θα πρέπει να μην αντιδρούν παθητικά στις προτιμήσεις, αντιλήψεις ή προτεραιότητες των ψηφοφόρων, αλλά να προσπαθούν να τις μεταβάλλουν αλλά και οι ψηφοφόροι θα πρέπει να αντιλαμβάνονται τότε οι πολιτικοί τους χρησιμοποιούν για να δημιουργούν πολιτικούς-δημοσιονομικούς κύκλους προκειμένου να αυξήσουν τις πιθανότητες επανεκλογής και να μην ανταποκρίνονται σε αυτές τις συμπεριφορές.

4.5 Αναδιάρθρωση χρέους

Έκτος από τις διαρθρωτικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν, πολλοί υποστηρίζουν ότι η μοναδική λύση στο ελληνικό πρόβλημα είναι η αναδιάρθρωση του χρέους. Όταν μια χώρα επιδιώκει αναδιάρθρωση του χρέους της, αυτό σημαίνει ότι : α)αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες για την εξυπηρέτηση και την αποπληρωμή με το ισχύον καθεστώς, και β)ότι αναζητεί λιγότερο επαχθείς όρους μέσω της αναδιάρθρωσης στην προσπάθειά της να παραμείνει αξιόπιστη και συνεπής. Αναμφίβολα και οι δύο αυτοί όροι εμπίπτουν στην ελληνική περίπτωση.

Αν και δεν υπάρχει καθολικά αποδεκτός ορισμός, μια αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους μπορεί να οριστεί ως μια ανταλλαγή των εκκρεμών κρατικών χρεωστικών τίτλων, όπως δάνεια ή ομόλογα, με νέα χρεόγραφα ή μετρητά μέσω επίσημης διαδικασίας. Ως δημόσιο χρέος εδώ αναφερόμαστε σε τίτλους που έχουν εκδοθεί ή είναι εγγυημένα από την κυβέρνηση ενός κράτους. Μπορούμε να διακρίνουμε γενικά δύο κύρια στοιχεία στην αναδιάρθρωση του χρέους: α)την αναδιάταξη του χρέους, η οποία ορίζεται ως μια επιμήκυνση των προθεσμιών λήξης του παλαιού χρέους, ενδεχομένως με χαμηλότερα επιτόκια και β)τη μείωση του χρέους, που ορίζεται ως η μείωση της ονομαστικής αξίας του των παλαιών χρεογράφων. Και οι δύο τύποι των εργασιών του χρέους συνεπάγεται «κούρεμα», δηλαδή, μια απώλεια στην παρούσα αξία των απαιτήσεων των πιστωτών.(Das κ.ά,2012: 4)

Όταν το χρέος που καλείται να καταβάλει μια χώρα, αποδεικνύεται υπέρογκο για τις δυνατότητές της και είναι αδύνατο να ανταποκριθεί στους όρους που αρχικά είχαν συμφωνηθεί μεταξύ δανειστών και της ίδιας, η μοναδική λύση είναι για την

αποφυγή της χρεοκοπίας είναι η αναδιαπραγμάτευση του χρέους. Συνεπώς, η αναδιαπραγμάτευση αποσκοπεί στην αποφυγή χρεοκοπίας. Η αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους είναι λοιπόν ο μηχανισμός με τον οποίο ένα κράτος αποτρέπει δυσμενείς συνέπειες για τα επίπεδα του δημοσίου χρέους και της σταθερότητας της οικονομίας γενικότερα. (Olivares-Caminal κ.ά, 2010)

Σύμφωνα με την Μ. Νεγρεπόντη-Δελιβάνη (2011,σελ. 180) τα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να ακολουθήσουν οι κατευθύνσεις αναδιαπραγμάτευσης του ελληνικού χρέους είναι:

- Όχι μόνο τη συγκατάθεση της ΕΕ, αλλά και την ενίσχυση, εκ μέρους της, των ευρωπαϊκών τραπεζών με ειδικά κίνητρα, ώστε να μην αντιταχθούν στην επιχείρηση αναδιαπραγμάτευσης

- Σημαντική επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του χρέους, με υπαγωγή της ωρίμανσης όλων των υποχρεώσεων μας σε 25ετία

- Ορισμός ενιαίου επιτοκίου, που να μην υπερβαίνει το 4%

- Προσπάθεια το «κούρεμα» να μην υπερβεί, κατ' ανώτατο όριο, το 20% του συνολικού χρέους

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ελλάδα βρίσκεται από τις αρχές του 2010 στη δίνη μιας δομικής κρίσης, που είναι μέρος και έκφραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αλλά ταυτόχρονα, απότοκος των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας, των λανθασμένων επιλογών και του ελλείμματος πολιτικής. Έτσι, στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας με θέμα «Η εξέλιξη του δημόσιου ελλείμματος και χρέους. Σύγκριση με την Ευρωπαϊκή Εμπειρία» είναι να αποτυπώσει την πορεία του δημόσιου ελλείμματος και χρέους στην Ελλάδα και στην ΕΕ καθώς και να αναλύσει τους βασικούς παράγοντες που δημιουργούν τα φαινόμενα αυτά.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα η οποία είχε υποστεί σημαντικές ζημιές από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ουσιαστικά ξεκίνησε την ανάπτυξη του κράτους από μηδενική βάση. Το κράτος μπήκε σε πορεία ανόρθωσης κατά την δεκαετία του 1950 με τη βοήθεια του σχεδίου Μάρσαλ(1952) και τις αναπτυξιακές πολιτικές που εφαρμόστηκαν τις επόμενες δεκαετίες. Από την ανάλυσή μας παρατηρούμε ότι η ανοδική πορεία του δημόσιου ελλείμματος και χρέους στην Ελλάδα ξεκίνησε από τη δεκαετία του '80. Η πολιτική που ακολουθήθηκε κατά τη δεκαετία του 1980 έδωσε έμφαση στις κοινωνικές παροχές και οδήγησε στη διόγκωση του δημόσιου τομέα, χωρίς όμως να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για ενίσχυση της παραγωγικής διαδικασίας και εξασφάλιση μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης. Επιπλέον, οι σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων, που ξεκίνησαν κατά τη δεκαετία του 1980, δεν αξιοποιήθηκαν με ορθό τρόπο με αποτέλεσμα να μην πραγματοποιηθούν οι στόχοι των προγραμμάτων. Οι δανειακές δεσμεύσεις της χώρας, η φούσκα του Χρηματιστηρίου το 1999, η υπερχρέωση της χώρας λόγω του υπερτιμημένου κόστους των Ολυμπιακών Αγώνων και η ανάγκη για νέο δανεισμό οδήγησαν στη σταδιακή αύξηση του δημόσιου χρέους. Η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από εσωτερικές και εξωτερικές μακροοικονομικές ανισορροπίες χωρίς να έχει δοθεί έμφαση στη δημιουργία της απαραίτητης παραγωγικής υποδομής και στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της. Επίσης, όλα αυτά τα χρόνια ακολουθήθηκε μια πολιτική που βασίστηκε στις σπατάλες, στις υπερτιμολογήσεις των δημοσίων έργων και στη δημιουργία ενός ρουσφετολογικού κράτους. Η ασθενική αυτή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας ήταν ανήμπορη να αντιμετωπίσει τη χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008 και η ελληνική οικονομία άρχισε να κινείται με αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Το κράτος, τα

νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις είχαν πλέον υπερχρεωθεί, τα δημόσια έσοδα άρχισαν να μειώνονται, ενώ οι δημόσιες δαπάνες και οι δαπάνες εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους δεν μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν. Αναπόφευκτα, ξεκίνησε η χρεοκοπία της οικονομίας, ο πανικός και η λήψη σπασμωδικών αποφάσεων και μέτρων πολιτικής. Το αποκορύφωμα αυτής της πολιτικής ήταν η προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Έτσι, η ελληνική οικονομία έχει βρεθεί σε μια δύσκολη κατάσταση, από την οποία θα αργήσει να βγει και είναι πολύ δύσκολο να επιτύχει ένα βιώσιμο δημόσιο χρέος και θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης την επόμενη δεκαετία.

Όπως αναφέραμε κατά τη δεκαετία του 1980 ξεκίνησε η ανοδική πορεία των δημοσίων ελλειμμάτων. Κατά τη δεκαετία του '90 έγινε προσπάθεια συγκράτησης του δημόσιου ελλείμματος με σκοπό την ένταξή μας στην ΟΝΕ. Από το 2004 και μετά ξεκινάει πάλι η ανοδική πορεία του με αποκορύφωμα το 2009 που η χώρα μπαίνει και στο μηχανισμό στήριξης λόγω αδυναμίας εξυπηρέτησης των υποχρεώσεών της. Ο βασικός λόγος αύξησης του δημόσιου ελλείμματος είναι οι λανθασμένες πολιτικές που οδήγησαν στην μεγάλη αύξηση των δημοσίων δαπανών, η οποία δε συνοδεύθηκε από την αντίστοιχη αύξηση των εισπραχθέντων φόρων που είναι η βασική πηγή εσόδων. Η υστέρηση των εσόδων και η αύξηση των δαπανών οφείλονται κυρίως σε δομικά αίτια, δηλαδή στις αδυναμίες και πρακτικές των αρχηγών και των στελεχών των κομμάτων που κυβέρνησαν τη χώρα μετά την μεταπολίτευση καθώς και από τη νοοτροπία και συμπεριφορά των πολιτών και των επιχειρήσεων. Βασικοί λόγοι της διόγκωσης των δαπανών είναι από τη μια μεριά οι διορισμοί στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ανεξάρτητα από τις υπάρχουσες πραγματικές ανάγκες σε συνδυασμό με τις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις και από την άλλη οι υπερτιμολογημένες προμήθειες και τα δαπανηρά δημόσια έργα χωρίς αξιολόγηση και ιεράρχηση της χρησιμότητάς τους. Γίνεται έντονη κριτική για την αποτελεσματικότητα των δημοσίων δαπανών όσον αφορά τις δημόσιες επενδύσεις. Δηλαδή, τίθεται το ερώτημα για το εάν σπαταλήθηκαν επενδυτικοί πόροι(οι οποίοι κόστιζαν πανάκριβα) σε έργα αμφισβητούμενης επενδυτικής αξίας ενώ τίθεται και το ερώτημα για τον τρόπο διαχείρισης του κόστους των έργων αυτών(δηλαδή εάν υπήρξαν αδιαφάνειες, σπατάλες και υπερτιμολογήσεις στην κατασκευή τους) Σε γενικές γραμμές, υπάρχει σημαντική αύξηση σε όλες τις κατηγορίες των δημοσίων δαπανών και κυρίως στις δαπάνες που αφορούν τις μισθολογικές δαπάνες του δημοσίου και τις δαπάνες κοινωνικής πρόνοιας(δαπάνες υγείας και πρόνοιας). Η εξέλιξη των δαπανών κοινωνικής πρόνοιας κατά της δεκαετία του 1980 έπαιξε

σημαντικό ρόλο στην περαιτέρω διόγκωση του χρέους κατά τις επόμενες δεκαετίες. Επίσης, μεγάλο ποσό των δαπανών χρησιμοποιούταν για την αποπληρωμή των τόκων. Εκτός από την μεγάλη αύξηση των δαπανών, σημαντικό πρόβλημα όλης της περιόδου που εξετάζουμε ήταν η σημαντική υστέρηση των δημόσιων εσόδων που οφείλεται κυρίως στα μεγάλα ποσοστά παραοικονομίας, φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής. Παρά τις συνεχείς προεκλογικές διακηρύξεις των κομμάτων εξουσίας ότι θα προχωρούσαν στην πάταξή τους, όταν ανέλαμβαναν την εξουσία υπέκυπταν στα οργανωμένα συμφέροντα, και με τις πράξεις και τις παραλείψεις τους βοηθούσαν στη γιγάντωση τους, με αποτέλεσμα να στερείται το κράτος ένα σημαντικό ποσό των εσόδων που θα είσπραττε αν όλοι κατέβαλλαν τους φόρους που αναλογούν στο πραγματικό τους εισόδημα και στην πραγματική τους περιουσία. Θα πρέπει να επισημάνουμε όμως ότι κατά την δεκαετία του '90 πραγματοποιήθηκε σημαντική αύξηση των εσόδων με αποτέλεσμα τη συγκράτηση των δημοσίων ελλειμμάτων. Οι βασικότερες πηγές εσόδων της χώρας μας είναι τα έσοδα από την άμεση και έμμεση φορολογία καθώς και από τις κοινωνικές εισφορές.

Όσον αφορά το πρωτογενές αποτέλεσμα θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι ήταν ελλειμματικό κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα που εξετάζουμε. Βέβαια το πρωτογενές έλλειμμα δεν είναι ο κανόνας της περιόδου αφού οι κρατικοί προϋπολογισμοί εμφάνιζαν πρωτογενές πλεόνασμα κατά την περίοδο 1994-2002. Η εμφάνιση των πρωτογενών πλεονασμάτων οφειλόταν κυρίως της πίεσης που ασκούταν από τη σημαντική συσσώρευση του δημόσιου χρέους στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αλλά και από την ανάγκη επίτευξης των στόχων του Μάαστριχτ για την είσοδο της χώρας της Ευρωζώνης. Η επίτευξη των πρωτογενών πλεονασμάτων, όπως αυτά σημειώθηκαν μεταξύ 1994-2002, είναι κάτι πολύ σπάνιο για την ελληνική οικονομία.

Η συσσώρευση του δημόσιου χρέους ήταν σταδιακή. Η αύξηση του δημόσιου χρέους που πραγματοποιήθηκε μέχρι το 1980 κυμαινόταν σε ανεκτά επίπεδα και οι δαπάνες εξυπηρέτησης των τόκων κυμάνθηκαν σε χαμηλά επίπεδα. Η κατάσταση μεταβλήθηκε δραματικά τα επόμενα χρόνια και κατά τη δεκαετία του 1990 το δημόσιο χρέος εκτοξεύθηκε πάνω από 100% ενώ οι δαπάνες για την εξυπηρέτησή του έφθασαν σε υψηλά ποσοστά. Κατά τη δεκαετία του 2000 έγινε προσπάθεια σταθεροποίησης του δημόσιου χρέους σε επίπεδα γύρω του 100%. Το 2009 το δημόσιο χρέος έφθασε σε ανεξέλεγκτα ποσοστά λόγω της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης που πραγματοποιήθηκε το 2008. Από το 2009 και μετά

γίνεται προσπάθεια περιορισμού του δημόσιου χρέους. Όπως αναφέραμε προηγουμένως, από το 1990 και μετά το δημόσιο χρέος παρέμενε σε επίπεδα άνω του 100% του ΑΕΠ. Το επίπεδο αυτό ήταν πάντα επικίνδυνο, κυρίως αν συνέβαινε κάποιο απρόσμενο γεγονός, όπως τελικά συνέβη το 2008. Όμως, όπως συνέβαινε στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 2000, ακόμη και ένα χρέος της τάξης του 100% του ΑΕΠ, μπορούσε να εξυπηρετηθεί, αφού τα επιτόκια ήταν χαμηλά. Η διεθνής κρίση του 2008 έκανε τους επενδυτές και τις αγορές περισσότερο ευαίσθητους στο ζήτημα του χρέους των χωρών. Εκείνο το κρίσιμο σημείο, η ελληνική κυβέρνηση έκανε κάποια σημαντικά λάθη. Πρώτον, η κυβέρνηση δεν έλαβε άμεσα μέτρα για τον περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων και δεύτερον απέκρυψε τα πραγματικά δημοσιονομικά στοιχεία από τις αγορές, από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από τον ίδιο τον ελληνικό λαό.

Σημαντικό ρόλο στην μεγάλη απόκλιση που παρατηρείται μεταξύ των δημοσίων δαπανών και εσόδων, που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσίου ελλείμματος και τη συσσώρευση του δημόσιου χρέους, παίζουν και οι εξής παράγοντες: το αποτυχημένο μοντέλο ανάπτυξης, ο γραφειοκρατικός τρόπος παραγωγής, η παραοικονομία και η πολιτική συμπεριφορά. Το μοντέλο ανάπτυξης που ακολούθησε η ελληνική οικονομία συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην επιδείνωση του δημοσιονομικού προβλήματος. Τα θεμελιακά χαρακτηριστικά που σχετίζονται άμεσα με τη σημερινή οικονομική κατάσταση της χώρας είναι: α)η χαμηλή ροπή προς συσσώρευση κεφαλαίου και τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, β)πολύ υψηλή ροπή προς εισαγωγές και ανεπαρκή εξαγωγική διαδικασία, γ) κρατοκεντρική επιχειρηματικότητα που αναπαράγεται μέσα από σχέσεις διαπλοκής με το κομματοκεντρικό κράτος. Ο γραφειοκρατικός τρόπος παραγωγής του δημοσίου οδηγεί σε χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας,(οι οποίοι συνοδεύονται από αύξηση των δημοσίων δαπανών) αφού για να διατηρήσει ο δημόσιος τομέας ένα σταθερό σχετικό μερίδιο παραγόμενου προϊόντος πρέπει να αυξάνει συνεχώς τις χρησιμοποιούμενες από αυτόν σχετικές ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών κεφαλαίου και εργασίας. Το μεγάλο ποσοστό παραοικονομίας που παρουσιάζει η χώρα μας έχει ως αποτέλεσμα το κράτος να χάνει αρκετά έσοδα και να αναγκάζεται να προσφύγει σε όλο και μεγαλύτερο δανεισμό. Όσον αφορά τη πολιτική συμπεριφορά έχει παρατηρηθεί ότι κατά τα έτη διεξαγωγής εκλογών, τα ποσοστά των δαπανών και των δανειακών αναγκών αυξανόταν σημαντικά. Αυτό συμβαίνει κυρίως όταν η κυβέρνηση δεν θεωρεί βέβαιο ότι θα κερδίσει. Η ρουσφετολογική σχέση που

υπήρχε μεταξύ του κράτους και των πολιτών είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Σε σύγκριση με την ΕΕ παρατηρούμε ότι η Ελλάδα παρουσιάζει τόσο τα μεγαλύτερα ελλείμματα όσο και το μεγαλύτερο δημόσιο χρέος. Η διαφορά με την ΕΕ στου δείκτες του δημόσιου ελλείμματος και χρέους είναι πολύ μεγάλη. Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες υστερούν σημαντικά από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ το μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών δαπανών δαπανούνται στις κοινωνικές δαπάνες, στο εισόδημα εξαρτημένης εργασίας(μισθοί), στην ενδιάμεση ανάλωση και στους τόκους. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η ΕΕ δαπανά σημαντικά μικρότερο ποσοστό για τόκους από την Ελλάδα. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα που δαπανά τόσο μεγάλο ποσοστό για την αποπληρωμή των τόκων. Οι πρωτογενείς δαπάνες της χώρας σχεδόν σε όλες τις χρονιές είναι μικρότερες από ότι στην ΕΕ-15. Όσον αφορά την εθνικολογιστική ταξινόμηση η Ελλάδα δαπανά το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων στην κοινωνική προστασία, στη γενική δημόσια διοίκηση και στην άμυνα, ενώ τα μικρότερα ποσοστά παρουσιάζουν η προστασία του περιβάλλοντος, ο πολιτισμός, ψυχαγωγία και θρησκεία και οι υποδομές κατοικίας. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημάνουμε ότι οι αμυντικές δαπάνες της Ελλάδας είναι πολύ μεγάλες σε σύγκριση με τις αντίστοιχες δαπάνες οποιασδήποτε άλλης χώρας της ΕΕ-15. Βασικός λόγος των υψηλών αμυντικών δαπανών είναι οι τεταμένες σχέσεις της χώρας μας με την Τουρκία. Τα δημόσια έσοδα από την άλλη πλευρά υστερούν σημαντικά από τον μέσο όρο της ΕΕ. Τα σημαντικότερα έσοδα στην Ελλάδα και στην ΕΕ πραγματοποιούνται από τους έμμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές, ενώ η συμμετοχή των άμεσων φόρων στα συνολικά έσοδα είναι αρκετά μικρότερη. Η Ελλάδα συγκεντρώνει μεγαλύτερα έσοδα από τον μέσο όρο της ΕΕ σε τομείς που δεν είναι τόσο σημαντικοί όπως τα έσοδα από τις λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, τη συμμετοχή των μεταβιβάσεων κεφαλαίου και από το εισόδημα περιουσίας.

Η λήψη αναγκαίων μέτρων που θα καταστήσουν το ελληνικό δημόσιο χρέος διατηρήσιμο είναι αναγκαία και επιτακτική, ώστε η Ελλάδα να μπορέσει να κερδίσει την εμπιστοσύνη των αγορών. Η πολιτική περιορισμού του δημόσιου χρέους πρέπει να είναι μακροπρόθεσμη, δηλαδή θα απαιτηθούν αρκετά χρόνια μέχρις ότου η ελληνική οικονομία να μπει σε μια υγιή και ανατροφοδοτούμενη ανάπτυξη. Κάποια μέτρα που μπορεί να λάβει το ελληνικό κράτος είναι η αναδιάρθρωση των δημοσίων δαπανών, η αύξηση των δημοσίων εσόδων, οι ιδιωτικοποιήσεις, ο θεσμικός

εκσυγχρονισμός της ελληνικής οικονομίας που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη και στην αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους. Έτσι, στην Ελλάδα αρκετά οφέλη θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν από την ανακατανομή των δημοσίων δαπανών. Έτσι, μια ανακατανομή των δαπανών από την άμυνα και την αποπληρωμή τόκων προς την υγεία, τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και την κοινωνική προστασία θα προωθούσε τις λειτουργίες του κρατικού τομέα που χαρακτηρίζονται από υψηλότερες οικονομικές και κοινωνικές αποδόσεις. Επίσης, θα πρέπει να γίνεται ορθή χρήση των χρημάτων για να επιτυγχάνονται οι βασικοί στόχοι της λειτουργίας του κρατικού τομέα της οικονομίας. Η αύξηση των δημοσίων εσόδων θα επιτευχθεί με την καταπολέμηση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Η ιδιωτικοποίηση είναι μια σημαντική πηγή εσόδων και χρησιμοποιείται και για την χρηματοδότηση του δημόσιου ελλείμματος. Ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου είναι απαραίτητος αφού βοηθάει στην εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας. Η αναδιάρθρωση του χρέους είναι η ύστατη λύση που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα κράτος για να αποφύγει την πτώχευση. Όταν μια χώρα επιδιώκει αναδιάρθρωση του χρέους της, αυτό σημαίνει ότι αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες για την εξυπηρέτηση και την αποπληρωμή του χρέους και ότι αναζητεί λιγότερο επαχθείς όρους ώστε να παραμείνει αξιοπιστη και συνεπής.

Το βασικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε από την εργασία αυτή είναι ότι το πρόβλημα τις Ελλάδας δεν είναι τόσο το μεγάλο ποσό των δαπανών, αφού οι συνολικές δαπάνες στην Ελλάδα δεν υπερβαίνουν το μέσο όρο της ΕΕ, αλλά η σημαντική υστέρηση των δημόσιων εσόδων. Επίσης, το μεγαλύτερο τμήμα του δημόσιου χρέους έχει δαπανηθεί σε μη παραγωγικές επενδύσεις, αμυντικές δαπάνες, κόστος δημόσιας διοίκησης, υλοποίηση εξωτερικής πολιτικής, τόκους προηγούμενων δανείων κτλ, άρα δεν υπάρχουν προσδοκώμενα έσοδα από τις δραστηριότητες αυτές, που να καλύπτουν το κόστος αποπληρωμής χωρίς την προσφυγή σε επιπλέον φοροσυλλεκτικές πολιτικές. Επίσης, από όσα έχουν προαναφερθεί νωρίτερα φαίνεται καθαρά ότι τα υψηλά δημόσια ελλείμματα και το υψηλό δημόσιο χρέος είναι αποτέλεσμα της πολιτικής που ακολούθησαν τα κόμματα εξουσίας κατά την μεταπολιτευτική περίοδο. Το βασικό χαρακτηριστικό της πολιτικής αυτής είναι η έλλειψη ενός συγκροτημένου προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, το οποίο να εφαρμόζεται με συνέπεια και συνέχεια. Η πολιτική αυτή χαρακτηρίζεται από μια διαχειριστική νοοτροπία, η οποία με διάφορες μεθόδους προσπαθεί να αντιμετωπίσει με πρόχειρο τρόπο τα τρέχοντα προβλήματα, αφήνοντας άθικτα και

επιδεινώνοντας τα βαθύτερα δομικά προβλήματα. Η πολιτική αυτή οδήγησε στην εγκατάλειψη του πρωτογενούς τομέα στις επιδοτήσεις της ΕΕ, με συνέπεια τη συρρίκνωση του, στην αποβιομηχάνιση και στον μη εκσυγχρονισμό του τριτογενούς τομέα, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των καιρών, με αποτέλεσμα τη συνεχή μείωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Εν κατακλείδι, κάποια μαθήματα που μπορούμε να αντλήσουμε από τη μακρά ιστορία των χρεών και κρίσεων και θα πρέπει να τα λάβουμε υπόψη μας στη διαχείριση της παρούσας κρίσης είναι: α) το δημόσιο χρέος είναι μια απαίτηση της σημερινής γενιάς έναντι των επόμενων, οι οποίες με οποιοδήποτε τρόπο καλούνται να την εκπληρώσουν, β) το δημόσιο χρέος είναι καταδικασμένο να αυξάνεται, εάν το κράτος δεν αντισταθμίσει τη φυσική τάση των δαπανών του να αυξάνονται από τα έσοδά του, γ) το χρέος γίνεται πιο ανεκτό όσο χρηματοδοτείται από την εσωτερική αποταμίευση, δ) σε μια κρίση δημοσίου χρέος το κράτος πιστεύει ότι η περίπτωσή του είναι ξεχωριστή και θα καταφέρει να γλυτώσει, ε) η έναρξη μιας κρίσης δημοσίου χρέους εξαρτάται περισσότερο από την απώλεια εμπιστοσύνης των αγορών παρά από την υπέρβαση συγκεκριμένων δεικτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Attali, J.,(2011), *«Παγκόσμια κατάρρευση σε 10 χρόνια: Δημόσιο χρέος η τελευταία ευκαιρία»*, Καρατζάς, Α. (επιμ.), Ζούρα, Κ.(μεταφρ.), Αθήνα:

Παπαδόπουλος

Αργείτης, Γ.(2011) *«Η Δημοσιονομική Κρίση της Ελληνικής Οικονομίας: Αποτυχία της Ελλάδος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης»* στο Βλάχου, Α.& Θεοχαράκης, Ν. & Μυλωνάκης, Δ. (επιμ.), *«Οικονομική Κρίση και Ελλάδα»*, Αθήνα: Gutenberg.

Αργείτης, Γ.& Δαφέρμος, Γ. & Νικολαΐδη Μ.(2011), *«Κρίση δημοσίου χρέους στην Ελλάδα: Αίτια και προοπτικές»*, Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.

Αρμάγου, Ι.& Μουρμούρα, Γ.& Ράπανο, Β. & Πατσουράτη, Β.& Σταϊκούρα, Χ. & Χιόνη, Δ.(2005), *«Το Δημοσιονομικό πρόβλημα στην Ελλάδα σήμερα»*, Αθήνα: Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος.

Βαβούρας, Ι.(1993), *«Δημόσιο Χρέος: Θεωρία και ελληνική εμπειρία»*, Αθήνα: Παπαζήση.

Βαβούρας, Ι.(1995), *«Προβλήματα Οικονομικής Πολιτικής»*, Αθήνα: Παπαζήση.

Βάμβουκας, Γ.(1991), *«Κρατικά Ελλείμματα: Αίτια, Παρενέργειες, Προτάσεις Οικονομικής Πολιτικής»*, στο Τάτσος, Ν.(Επιμ.) , *«Τα Δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα»*, Αθήνα: Το Οικονομικό.

Γεωργακόπουλος, Θ. & Πατσουράτης, Β. (1993), *«Δημόσια Οικονομική»*, Αθήνα: Το Οικονομικό.

Γεωργακόπουλος, Θ (1997), *«Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική»*, Β΄ Έκδοση, Αθήνα: Ευγ. Μπένου.

Ιορδάνογλου, Χ.(2008), *«Η Ελληνική Οικονομία στη Μακρά διάρκεια 1954-2005»*, Αθήνα: Πόλις

Ιωάννου, Χ.(2010), *«Πως φτάσαμε ως εδώ;»*, Έψιλον-Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία , 9 Μάιου.

Καραβίτης, Ν. (2008), *«Δημόσιο Χρέος και Έλλειμμα»*, Αθήνα: Διόνικος.

Λώλος, Σ.(2011), *« Η ιστορία του χρέους από το 1974»*, Τα Νέα-Σαββατοκύριακο, 1-2 Οκτωβρίου.

- Mankiw, G. (2002), *«Μακροοικονομική Θεωρία»*, Πανεθυμιτάκης, Α.(επιμ.) 4' αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα: Gutenberg.
- Μαριολής, Θ.& Παπουλής, Κ.(2010), *«Δυναμική του δημοσίου χρέους, οικονομική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα: μια σημείωση»*.
- Μπαλφούσια, Α.& Μανωλά, Ν.(1993), *«Δημοσιονομικές εξελίξεις στη δεκαετία του '80»*, Αθήνα: ΚΕΠΕ.
- Μπάρμπα, Ν.& Φινοκαλιώτης, Κ.(2011), *«Δημόσια Οικονομικά: Φόροι-Δημόσια Δάνεια-Δημόσιες δαπάνες»*, (Γ' έκδοση), Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σακκούλα.
- Προβόπουλος, Γ.(1982), *«Δημοσιονομική Θεωρία: Η θεωρία των δημόσιων δαπανών»*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σακκούλα.
- Προβόπουλος, Γ.(1985), *«Ο δημόσιος τομέας στην Ελληνική οικονομία: Πρόσφατες τάσεις και οικονομικές επιπτώσεις»*, Αθήνα: IOBE.
- Μανεσιώτης, Β.& Reischauer, R. (2002), *«Η δημοσιονομική πολιτική στην Ελλάδα και η ONE»* στο Bryant, R. & Γκαργκάνας, Ν. & Τάβλας, Γ. (Επιμ.), *«Οικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της Ελλάδος»*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος
- Μαλλιαρόπουλος, Δ.(2010), *«Η Δυναμική του Ελληνικού Δημόσιου Χρέους και γιατί η Χρεοκοπία δεν αποτελεί επιλογή»* στο Eurobank Research: Οικονομία και Αγορές, Τόμος V, Τεύχος 9, Φεβρουάριος 2010.
- Νεγρεπόντη-Δελιβάνη ,Μ.(2011), *«Όλη η Αλήθεια για Χρέος και Ελλείμματα και πως θα Σωθούμε»*, Θεσσαλονίκη: Ianos.
- Νεγρεπόντη-Δελιβάνη ,Μ.(2010), *«Πως θα βγούμε από την εντατική»*, Παρατηρητής Θράκης,09.01.
- Παυλόπουλος, Π. & Κουζέλης, Α.(1990), *«Το δημοσιονομικό πρόβλημα: Προτάσεις πολιτικής»*, Ειδικές Μελέτες 19, Αθήνα: IOBE.
- Rosen, H.(2000), *«Δημόσια Οικονομική»*, (5' Αγγλική έκδοση), Σακαδήμος, Α.(μεταφρ), Αθήνα:Κριτική.
- Rosen,H.& Gayer T.& Ράπανος, Β. & Καντανόγλου, Γ.(2009), *«Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα»*, Αθήνα: Κριτική.
- Τάτσος,Ν.(1991), *«Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα»*, Αθήνα: Το Οικονομικό.
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2003), *«Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση»*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2009), *«Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008»*, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «*Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009*», Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Υπουργείο Οικονομικών, (1998), «*Η Ελληνική Οικονομία 1960-1997*», Αθήνα: Υπουργείο Οικονομικών.

Χολέβας, Ι. (2006), «*Σύγχρονο εγκυκλοπαιδικό λεξικό οικονομικών επιστημών*», Γ' τόμος, Αθήνα: Πάμισος

Ξένη Βιβλιογραφία

Abel, A.& Bernanke, B.& Croushore, D.(2010), «*Μακροοικονομική*», Β' τόμος, (μεταφρ.) Λαντούρης, Γ., Αθήνα:Κριτική.

Afonso, A., (2000), «*Fiscal policy Sustainability: Some unpleasant European evidence*», Technical University of Lisbon, ISEG, Working Paper, No12/2000/DE/CISEP.

Arestis P.& Sawyer M. , (2006) , «*The intertemporal budget constraint and the sustainability of budget deficits*».

Ball, L. & Mankiw, N.L.,(1995), «*What do budget deficits do?*», Working Paper 5263, Federal Reserve Bank of Kansas City.

Bird, R.M. (2008), « Tax challenges facing developing countries», Institute for International Business, Working Paper no. 9.

Blanchard, O.&Chouraqui, J.&Hagemann, R.&Sartor, N.,(1990), «*The sustainability of fiscal policy :new answers to an old question*», OECD Economic Studies 15.

Blanchard, O. & Amighini, A. &Giavazzi, F.(2010), «*Macroeconomics:A European Perspective*», Financial Times.

Cecchetti,G.S & Mohanty, M. S. & Zampolli, F.,(2011), « *The real effects of debt*», September 2011.

Checherita, C.& Rother, P., (2010), «*The impact of high and growing government debt on economic growth :An empirical investigation for the euro area*», Paper No. 1237,August, European Central Bank.

Daniel J.& Davis J.& Fouad M. & Rijckeghem C.V(2006), «*Fiscal adjustment for stability and growth*», Pamphlet Series No.55, International Monetary Fund(IMF)

Das U. & Papaioannou M. & Trebesch C.(2012), «*Restructuring Sovereign Debt: Lessons from Recent History*», International Monetary Fund(IMF)

Ekanayake, H., (2012), «*The Link Between Fiscal Deficit and Inflation: Do public sector wages matter?*», ASARC Working Paper 2012/14, Arndt-Corden Department of Economics Crawford School of Public Policy ,The Australian National University.

European Commission (1996), «*Council Regulation*», (EC) No 2223/96,25 June, στο: the European system of national and regional accounts in the community.

European Commission(2002), «*ESA95 Manual on Government Deficit and Debt*», Office for Official Publications, Luxembourg.

Katsoulakos Y. & Likoyanni E.,(2002), «*Fiscal and Other Macroeconomic Effects of Privatization*», Fondazione Eni Enrico Mattei, 11.3.

Kaplanoglou G.& Rapanos, V. ,(2013), «Fiscal Deficits and the Role of Fiscal Governance: The Case of Greece», *Economic Analysis & Policy*, Vol. 43 no. 1,March.

Lerner A. P.(1948), «*The burden of the National Debt*» Στο *Income, Employment, and Public Policy: Essays in Honor of Alvin H. Hansen*, L.A Metzler κ.α.(επιμ). New York: W.W Norton.

Musgrave R. A.(1985), «*A Brief History of Fiscal Doctrine*». Στο *Handbook of Public Economics*, τόμ.1. Alan Auerbach και Martin S. Feldstein(επιμ.). Amsterdam: North-Holland.

Rassel, G.R.(2004), «*Public debt and stability*», στο *Handbook of public Sector Economics*, Robbins, D. (επιμ.), Grand Valley State University Grand Rapids, Michigan.

Schuknecht, L. & Tanzi V. (2005), «*Reforming Public Expenditure in Industrialised Countries: Are there trade-offs?* », ECB, working paper series no. 435.

Stournaras, Y.(1990): «*Public Sector Debt and Deficits in Greece: The experience of the 1980's and Future Prospects*», *Rivista di Politica Economica*, July-August.

Ιστοσελίδες

www.capital.gr . Olivares-Caminal R.& Κόκκορη I.& Παπαδάκη K.(2010), «*Τι σημαίνει Αναδιάρθρωση του Δημόσιου Χρέους*»

www.skai.gr «*Το όγδοο μεγαλύτερο ποσοστό παραοικονομίας κατέχει η Ελλάδα το 2012*»

www.bankof Greece.com

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

. <http://stats.oecd.org/glossary>

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/excessive_deficit_procedure_el.htm

www.wikipedia.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ, ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ, ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ(ως ποσοστό του ΑΕΠ),ΕΛΛΑΔΑ, 1975-2012

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ
1975	3,0	-2,1	24,6	1994	9,9	2,7	107,9
1976	1,7	-0,7	24,5	1995	10,2	2,5	108,7
1977	2,5	-1,6	25,6	1996	7,4	4,6	111,3
1978	2,9	-1,8	27,9	1997	6,6	4,0	108,2
1979	2,4	-1,1	27,3	1998	4,3	5,0	105,8
1980	2,6	-1,2	28,4	1999	3,4	4,9	112,3
1981	8,7	-6,7	34,2	2000	3,7	3,6	103,4
1982	7,3	-5,7	40,9	2001	4,5	2,0	103,7
1983	7,6	-5,3	41,5	2002	4,8	0,7	101,7
1984	8,5	-5,5	47,5	2003	5,6	-0,7	97,4
1985	11,6	-8,0	54,0	2004	7,5	-2,6	98,9

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ
1986	9,6	-5,5	55,2	2005	5,2	-0,7	100,3
1987	9,6	-4,4	61,4	2006	5,7	-1,4	106,1
1988	11,4	-4,5	65,9	2007	6,4	-2,0	105,4
1989	14,2	-7,5	69,0	2008	9,8	-3,2	110,7
1990	15,9	-6,5	79,6	2009	15,5	-10,5	129,7
1991	11,4	-3,0	82,2	2010	10,5	-4,9	148,3
1992	12,6	-2,1	87,8	2011	9,5	-2,4	170,3
1993	13,6	-2,2	110,1	2012	10,0	-5,0	156,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας: Η Ελληνική οικονομία 1960-1997.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ(ως ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΛΛΑΔΑ, 1975-2012

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΑΜΟΙΒΕΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	ΤΟΚΟΙ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	ΛΟΙΠΑ
1975	26,7	8,3	8,1		2,4	1,2	24,1	27,3	11,7	3,2	7,8	2
1976	27,2	8,3	8,2		2,6	1,3	25,4	29,0	11,7	4,3	8,2	1,8
1977	28,4	8,8	8,9		2,8	1,2	26	29,1	12,3	3,6	8,7	1,6
1978	28,9	9	9,4		2,7	1,4	27	29,1	12,2	3,7	9	1,3
1979	28,5	9,3	9,1		2,1	1,8	27,1	29,3	11,9	4	9	1,6
1980	29,3	9,4	9,3		2,2	2	26,5	29,2	10,5	4,5	9,4	1,9
1981	34,9	10	10,8		3,9	2,6	26,7	29,0	10,6	3,9	9,6	1,6
1982	35,6	10,4	12,7		4,3	2,8	32,1	31,9	11,7	4,8	10,6	1,4
1983	36,8	10,6	12,9		4,3	3,6	32	32,9	12,5	4,5	11,2	1,4
1984	38,3	10,9	13,3		3,9	4,3	32,5	33,9	12,5	4,9	11,4	1,6
1985	41,3	11,4	14,2		5,2	4,9	33,4	33,9	12,5	4,6	11,6	1,7

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΑΜΟΙΒΕΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	ΤΟΚΟΙ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	ΛΟΙΠΑ ΑΤΡΕΧΟΝΤΑ ΕΣΟΔΑ
1986	40,5	10,8	14,2		5,9	5,2	36,1	34,6	14,1	5	11,2	1,3
1987	43,2	11	14,6		5,4	6,5	34	37,2	14,6	5	11,4	1,5
1988	39,2	10	12,9	3,4	1,8	6,6	36,6	28,9	11,3	4,7	10,8	2,7
1989	40,5	10,9	13,2	3,4	1,3	6,7	32,5	28,4	10,2	4,5	10,3	2,9
1990	44,8	11,2	13,1	3,2	1,1	9	31,5	30,8	11,6	5	10,5	3
1991	41,7	10,3	13	3,2	0,6	8,7	34,5	31,8	12,1	5,1	10,2	3,6
1992	44,1	9,8	12,9	3,6	0,5	10,4	28,8	33,2	13,3	4,6	10	4,1
1993	46,4	9,8	13,1	4,1	0,5	11,4	29,1	34,5	12,6	5,1	10,9	4,7
1994	44,6	9,6	13,4	4	0,4	12,5	32,3	36,3	12,4	6,2	11	5,5
1995	45,7	10,1	13,5	5,0	0,4	11,2	34,5	36,7	12,1	6,6	11,2	5,4
1996	44,1	9,6	13,7	4,9	0,4	10,5	33,6	37,4	12,5	6,4	11,5	5,2
1997	44,9	10,3	13,9	4,7	0,1	9,3	35,6	39,0	12,7	7,0	11,9	5,5

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΑΜΟΙΒΕΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	ΤΟΚΟΙ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	ΛΟΙΠΑ ΑΤΡΕΧΟΝΤΑ ΕΣΟΔΑ
1998	44,3	10,4	14,1	4,7	0,1	8,2	36,1	40,5	12,8	8,5	12,1	4,9
1999	44,4	10,5	14,1	5,4	0,2	7,4	37,1	41,3	13,6	8,8	12,2	4,7
2000	46,7	10,5	14,8	6,4	0,1	7,4	39,3	43,0	13,6	9,7	12,5	4,4
2001	45,3	10,4	15,4	6,2	0,1	6,5	38,9	40,9	13,3	8,6	12,6	5,1
2002	45,1	11,1	15,4	6,5	0,1	5,6	39,5	40,3	12,9	8,6	13,6	4
2003	44,7	10,8	15,9	6,0	0,1	5,0	39,7	39,0	12,0	7,8	13,8	3,7
2004	45,5	11,5	15,6	5,5	0,1	4,9	40,6	38,1	11,7	8,0	13,3	3,5
2005	44,6	11,6	14,1	5,6	0,1	4,7	39,9	39,0	11,8	8,6	13,5	3,5
2006	45,3	11,2	14,5	5,9	0,1	4,7	40,6	39,2	12,4	8,1	12,4	3,8
2007	47,5	11,4	15,3	6,7	0,1	4,8	42,7	40,7	12,7	8,2	13,0	4,3
2008	50,6	12,0	16,7	6,5	0,0	5,1	45,5	40,7	12,4	8,0	13,2	4,8
2009	54,0	13,4	18,1	7,4	0,1	5,2	48,8	38,3	11,3	8,3	12,7	4,6

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΑΜΟΙΒΕΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	ΤΟΚΟΙ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	ΛΟΙΠΑ ΑΤΡΕΧΟΝΤΑ ΕΣΟΔΑ
2010	51,4	12,5	18,1	6,0	0,1	5,9	45,5	40,6	12,3	7,9	13,4	5
2011	52,0	12,4	19,4	4,7	0,5	7,2	44,8	42,4	12,8	8,6	13,2	5,4
2012	54,8	12,5	20,0	4,9	0,5	5,0	49,8	44,7	12,6	10,2	13,7	5,8

Πηγή: Ameco και Eurostat

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ(Ως Ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΛΛΑΔΑ,1995-2012

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΑΜΥΝΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΣΤΕΓΑΣΗ	ΥΓΕΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
1995	16,0	1,6	0,6	4,6	0,5	0,4	3,8	0,2	2,7	15,3
1996	14,2	1,9	0,6	4,3	0,5	0,4	3,9	0,2	2,5	15,6
1997	13,1	2,1	0,7	5,5	0,5	0,3	3,8	0,3	2,8	15,8
1998	12,1	2,3	0,7	5,6	0,5	0,4	3,9	0,3	2,8	16,0
1999	11,6	3,1	0,7	4,9	0,5	0,5	4,0	0,2	2,8	16,3
2000	11,7	4,0	0,7	5,3	0,5	0,4	3,9	0,3	2,9	17,0
2001	10,7	3,3	1,2	4,5	0,5	0,4	5,1	0,3	2,7	16,6
2002	10,3	3,5	1,2	4,0	0,5	0,4	5,0	0,3	2,9	16,9
2003	9,8	3,5	1,5	4,3	0,5	0,4	5,2	0,3	4,0	15,1
2004	10,5	3,2	1,7	5,1	0,6	0,4	5,5	0,4	3,9	14,4
2005	10,0	3,0	1,6	3,6	0,6	0,3	5,9	0,4	3,9	15,3
2006	10,1	2,5	1,5	4,2	0,6	0,3	6,5	0,6	3,9	15,1
2007	11,5	2,7	1,5	4,0	0,6	0,3	6,4	0,6	3,9	16,0

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΑΜΥΝΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΣΤΕΓΑΣΗ	ΥΓΕΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
2008	10,7	3,0	1,6	5,4	0,6	0,3	7,1	0,6	4,1	17,0
2009	11,8	3,5	1,9	4,9	0,7	0,4	7,4	0,7	4,3	18,4
2010	11,9	2,4	1,8	4,0	0,6	0,2	7,1	0,6	4,0	18,9
2011	12,8	2,4	1,7	3,2	0,5	0,2	6,0	0,6	4,1	20,4

Πηγή: Eurostat

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ(Ως Ποσοστό του ΑΕΠ), ΕΕ-15,1995-2012

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙ Α ΔΙΟΙΚΗΣ Η	ΑΜΥΝΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙ Α	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕ Σ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟ Σ	ΣΤΕΓΑΣ Η	ΥΓΕΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	ΕΚΠΑΙΔΕ ΥΣΗ	ΚΟΙΝΩΝ ΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑ ΣΙΑ
1995	8,5	1,8	1,7	6,5	0,8	1,3	6,1	1,0	5,0	19,6
1996	8,5	1,8	1,7	4,3	0,8	1,0	6,2	1,0	5,1	19,5
1997	8,1	1,8	1,7	3,8	0,7	1,0	6,0	1,0	5,0	19,2
1998	7,8	1,7	1,7	3,7	0,7	1,0	6,0	1,0	5,0	18,8
1999	7,3	1,6	1,7	3,8	0,7	1,0	6,1	1,0	5,0	18,6
2000	7,0	1,6	1,7	2,6	0,7	1,0	6,2	1,0	4,9	18,1
2001	6,8	1,6	1,7	4,0	0,8	1,0	6,3	1,0	5,0	18,1
2002	6,6	1,6	1,8	3,9	0,8	1,0	6,5	1,1	5,2	18,3
2003	6,5	1,6	1,8	3,9	0,8	1,1	6,6	1,1	5,2	18,7
2004	6,4	1,6	1,8	3,9	0,8	1,0	6,7	1,1	5,2	18,5
2005	6,4	1,5	1,8	3,9	0,8	1,0	6,8	1,1	5,2	18,5
2006	6,2	1,5	1,8	3,9	0,8	1,0	6,9	1,1	5,1	18,2
2007	6,2	1,5	1,8	3,7	0,8	1,0	6,9	1,1	5,1	17,9
2008	6,3	1,5	1,8	4,2	0,8	1,0	7,1	1,1	5,2	18,4

ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙ Α ΔΙΟΙΚΗΣ Η	ΑΜΥΝΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙ Α	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕ Σ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟ Σ	ΣΤΕΓΑΣ Η	ΥΓΕΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	ΕΚΠΑΙΔΕ ΥΣΗ	ΚΟΙΝΩΝ ΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑ ΣΙΑ
2009	6,5	1,6	2,0	4,5	0,9	1,1	7,7	1,2	5,6	20,4
2010	6,6	1,6	1,9	4,7	0,9	0,9	7,6	1,2	5,5	20,3
2011	6,7	1,5	1,9	3,9	0,9	0,9	7,5	1,1	5,4	20,0

Πηγή: Eurostat

ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	-7,2	-4,2	-2,7	-1,9	-1,0	0,6	-1,5	-2,6	-3,2	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4	-4,0
Belgium	-4,5	-4,0	-2,2	-0,9	-0,6	0,0	0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-2,5	0,4	-0,1	-1,0	-5,6	-3,8	-3,7	-3,9
Denmark	-2,9	-2,0	-0,6	0,0	1,3	2,3	1,5	0,4	0,1	2,1	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8	-4,0
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	-9,5	-3,4	-2,8	-2,3	-1,6	1,1	-3,1	-3,8	-4,2	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8	0,2
Ireland	-2,2	-0,3	1,0	2,2	2,6	4,7	0,9	-0,4	0,4	1,4	1,7	2,9	0,1	-7,4	- 13,9	- 30,8	-13,4	-7,6
Greece	--10,2	-7,4	-6,6	4,3	3,4	-3,7	-4,5	-4,8	-5,6	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	- 15,6	- 10,7	-9,5	-10,0
Spain	-7,2	-5,5	-4,0	-3,0	-1,2	-0,9	-0,5	-0,2	-0,3	-0,1	1,3	2,4	1,9	-4,5	- 11,2	-9,7	-9,4	-10,6
France	-5,5	-4,0	-3,3	-2,6	-1,8	-1,5	-1,5	-3,1	-4,1	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,3	-4,8
Italy	-7,4	-7,0	-2,7	-2,7	-1,9	-0,8	-3,1	-3,1	-3,6	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,8	-3,0
Luxembourg	2,4	1,2	3,7	3,4	3,4	6,0	6,1	2,1	0,5	-1,1	0,0	1,4	3,7	3,2	-0,8	-0,9	-0,2	-0,8
Netherlands	-9,2	-1,9	-1,2	-0,9	0,4	2,0	-0,2	-2,1	-3,1	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,5	-4,1
Austria	-5,8	-4,0	-1,8	-2,4	-2,3	-1,7	0,0	-0,7	-1,5	-4,4	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5	-2,5
Portugal	-5,4	-4,9	-3,7	-3,9	-3,1	-3,3	-4,8	-3,4	-3,7	-4,0	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	- 10,2	-9,8	-4,4	-6,4
Finland	-6,1	-3,4	-1,3	1,7	1,7	7,0	5,1	4,2	2,6	2,5	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,8	-1,9
Sweden	-7,4	-3,2	-1,5	0,7	0,9	3,6	1,5	-1,3	-1,0	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,2	-0,5
United Kingdom	-5,9	-4,3	-2,2	-0,1	0,9	3,6	0,5	-2,1	-3,4	-3,5	-3,4	-2,7	-2,8	-5,1	- 11,5	- 10,2	-7,8	-6,3

Πηγή: Eurostat

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ(Ως ποσοστό του ΑΕΠ, Ελλάδα και ΕΕ-15,1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	68,6	70,2	68,5	66,6	65,9	62,1	61,2	60,7	62,2	62,7	63,2	62,1	59,6	63,0	75,3	80,7	83,2	86,0
Belgium	130,2	127,2	122,5	117,2	113,6	107,8	106,5	103,4	98,4	94,0	92,0	88,0	84,0	89,2	95,7	95,5	97,8	99,6
Denmark	72,6	69,4	65,4	61,4	58,1	52,4	49,6	49,5	47,2	45,1	37,8	32,1	27,1	33,4	40,7	42,7	46,4	45,8
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	55,6	58,5	59,8	60,5	61,3	60,2	59,1	60,7	64,4	66,2	68,5	68,0	65,2	66,8	74,5	82,4	80,4	81,9
Ireland	80,1	72,3	63,5	53,0	47,0	35,1	35,2	32,0	30,7	29,5	27,3	24,6	25,1	44,5	64,8	92,1	106,4	117,6
Greece	108,7	111,3	108,2	105,8	112,3	103,4	103,7	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1	107,4	112,9	129,7	148,3	170,3	156,9
Spain	63,3	67,4	66,1	64,1	62,4	59,4	55,6	52,6	48,8	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	53,9	61,5	69,3	84,2
France	55,5	58,0	59,2	59,4	58,9	57,3	56,9	58,8	62,9	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79,2	82,4	85,8	90,2
Italy	120,9	120,2	117,5	114,3	113,1	108,6	108,3	105,4	104,1	103,7	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,3	120,8	127,0
Luxembourg	7,4	7,4	7,4	7,1	6,4	6,2	6,3	6,3	6,1	6,3	6,1	6,7	6,7	14,4	15,3	19,2	18,3	20,8
Netherlands	76,1	74,1	68,2	65,7	61,1	53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	63,1	65,5	71,2
Austria	68,2	68,1	64,1	64,4	66,8	66,2	66,8	66,2	65,3	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,2	72,0	72,5	73,4
Portugal	59,2	58,2	55,5	51,8	51,4	50,7	53,8	56,8	59,4	61,9	67,7	69,4	68,4	71,7	83,7	94,0	108,3	123,6
Finland	56,6	57,0	53,9	48,4	45,7	43,8	42,5	41,5	44,5	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,6	49,0	53,0
Sweden	72,8	73,3	71,2	69,9	64,3	53,9	54,7	52,5	51,7	50,3	50,4	45,3	40,2	38,8	42,6	39,4	38,4	38,2
United Kingdom	51,2	51,3	49,8	46,7	43,7	41,0	37,7	37,7	39,1	41,0	42,2	43,3	44,2	52,7	67,8	79,4	85,5	90,0

Πηγή: Eurostat

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ(Ως ποσοστό του ΑΕΠ),Ελλάδα και ΕΕ,1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	52,3	49,9	48,3	47,4	46,9	44,9	46,3	46,8	47,4	47,1	47,1	46,5	45,9	47,5	51,6	51,2	49,7	50,1
Belgium	52,1	52,4	51,2	50,4	50,1	49,1	49,1	49,8	51,0	49,2	51,9	48,5	48,2	49,8	53,7	52,6	53,4	54,8
Denmark	59,3	58,9	56,7	56,3	55,5	53,7	54,2	54,6	55,1	54,6	52,8	51,6	50,8	51,5	58,1	57,7	57,6	59,6
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	54,9	49,1	48,2	48,0	48,2	45,1	47,6	47,9	48,5	47,1	46,9	45,3	43,5	44,1	48,2	47,7	45,3	45,0
Ireland	41,0	39,4	36,9	34,8	34,3	31,2	33,2	33,5	33,2	33,6	33,8	34,4	36,8	43,1	48,6	66,1	48,1	42,1
Greece	45,7	44,1	44,9	44,3	44,5	46,7	45,4	45,1	44,7	45,5	44,6	45,3	47,5	50,6	54,0	51,4	52,0	54,8
Spain	44,4	43,2	41,6	41,1	39,9	39,2	38,7	38,9	38,4	38,9	38,4	38,4	39,2	41,5	46,3	46,3	45,2	47,0
France	54,4	54,5	54,2	52,8	52,6	51,7	51,7	52,9	53,4	53,3	53,6	53,0	52,6	53,3	56,8	56,6	55,9	56,6
Italy	52,2	52,2	50,0	48,9	47,9	45,9	47,7	47,1	48,1	47,5	47,9	48,5	47,6	48,6	51,9	50,4	49,9	50,6
Luxembourg	39,7	41,1	40,7	41,1	39,2	37,6	38,1	41,5	41,8	42,6	41,5	38,6	36,3	39,1	44,6	42,9	41,8	43,0
Netherlands	56,4	49,4	47,5	46,7	46,0	44,2	45,4	46,2	47,1	46,1	44,8	45,5	45,3	46,2	51,4	51,2	49,8	50,4
Austria	56,3	55,9	53,5	53,7	53,4	51,9	51,3	50,7	51,3	53,8	50,0	49,1	48,6	49,3	52,6	52,6	50,5	51,2
Portugal	41,9	42,4	41,6	41,4	41,5	41,6	43,2	43,1	44,7	45,4	46,6	45,2	44,4	44,8	49,8	51,5	49,4	47,4
Finland	61,5	60,1	56,6	52,9	51,7	48,3	48,0	49,0	50,3	50,2	50,3	49,2	47,4	49,2	56,1	55,8	55,0	56,0
Sweden	64,9	62,9	60,7	58,8	58,1	55,1	54,5	55,6	55,7	54,2	53,9	52,7	51,0	51,7	54,9	52,3	51,2	52,0
United Kingdom	43,4	41,9	40,2	39,3	38,9	36,8	40,2	41,4	42,2	43,1	43,8	44,0	43,7	47,7	51,3	50,4	48,6	48,5

Πηγή: Eurostat

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15,1975-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	45,1	45,7	45,7	45,6	46,0	45,6	45,0	44,3	44,3	44,2	44,6	45,2	45,1	45,2	44,7	44,6	45,2	46,0
Belgium	47,6	48,4	48,9	49,4	49,5	49,0	49,5	49,6	50,9	48,9	49,3	48,8	48,1	48,7	48,1	48,7	49,5	50,8
Denmark	56,4	56,9	56,1	56,2	56,8	55,8	55,4	54,8	55,0	56,4	57,8	56,6	55,6	54,8	55,3	55,0	55,7	55,5
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	45,4	45,7	45,5	45,7	46,6	46,2	44,5	44,1	44,3	43,3	43,6	43,7	43,7	44,0	45,1	43,6	44,5	45,2
Ireland	38,8	39,1	38,2	36,9	36,8	36,0	34,1	33,2	33,6	35,0	35,5	37,3	36,9	35,7	34,7	35,2	34,9	34,6
Greece	36,7	37,4	39,0	40,5	41,4	43,0	40,9	40,3	39,0	38,1	39,0	39,2	40,7	40,7	38,3	40,6	42,4	44,7
Spain	37,2	37,7	37,6	38,0	38,7	38,2	38,1	38,7	38,0	38,8	39,7	40,7	41,1	37,0	35,1	36,6	35,7	36,4
France	48,9	50,5	50,9	50,1	50,8	50,2	50,0	49,6	49,3	49,6	50,6	50,6	49,9	49,9	49,2	49,5	50,6	51,7
Italy	44,8	45,2	47,2	46,0	45,9	45,0	44,5	44,0	44,4	44,0	43,4	45,0	46,0	45,9	46,5	46,1	46,2	47,7
Luxembourg	42,1	42,3	44,3	44,4	42,6	43,6	44,2	43,6	42,3	41,5	41,5	39,9	39,9	42,3	43,8	42,0	41,5	42,1
Netherlands	47,2	47,5	46,3	45,8	46,4	46,1	45,1	44,1	43,9	44,3	44,5	46,1	45,4	46,7	45,8	46,1	45,4	46,4
Austria	50,4	51,7	51,5	51,2	51,0	50,1	51,1	49,8	49,7	49,2	48,2	47,5	47,6	48,3	48,5	48,1	48,0	48,7
Portugal	36,5	37,6	37,9	37,6	38,4	38,3	38,3	39,6	40,9	41,4	40,1	40,6	41,1	41,1	39,6	41,6	45,0	41,0
Finland	55,4	56,7	55,3	54,6	53,4	55,4	53,1	53,2	52,8	52,5	53,0	53,3	52,7	53,6	53,4	53,0	53,9	53,7
Sweden	57,6	59,6	59,0	59,7	58,9	58,7	56,1	54,1	54,4	54,6	55,8	54,9	54,5	53,9	54,0	52,3	51,2	51,3
United Kingdom	37,5	37,7	38,1	39,2	39,8	40,4	40,7	39,3	38,8	39,6	40,4	41,3	40,9	42,6	39,9	40,3	40,8	42,2

Πηγή: Eurostat

Εμπορεύσιμη Παραγωγή και Παραγωγή για Ιδία Χρήση(Ως Ποσοστό του ΑΕΠ),Ελλάδα και ΕΕ-15,1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,7	1,7
Belgium	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8
Denmark	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	2,9	2,8	2,9	3,1	3,1	3,0	3,0
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Ireland	0,7	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Greece	0,8	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1	1,3	1,9	2,0	2,0	2,4	2,4	2,7
Spain	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
France	2,8	2,9	3,0	2,9	2,9	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	3,0	3,0	3,0	3,0
Italy	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Luxembourg	1,4	1,4	1,5	1,5	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,0	1,2	1,1	1,3	1,2	1,0	1,1
Netherlands	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3	3,4	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,4	3,6	3,7	3,6	3,6
Austria	2,4	2,4	1,9	1,9	1,8	1,8	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Portugal	1,9	1,9	2,0	2,0	2,2	2,3	2,1	2,1	2,1	2,0	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,3	2,4
Finland	4,0	4,2	4,1	3,9	3,6	3,6	3,5	3,8	4,0	4,1	4,3	4,3	4,2	4,5	5,1	5,3	5,2	5,2
Sweden	3,5	3,3	3,1	3,1	2,6	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3
United Kingdom	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,8	2,1	2,3	2,5	2,5	2,5	2,6	2,5	2,3	2,2

Πηγή: Eurostat

Πληρωμές για Λοιπή μη Εμπορεύσιμη Παραγωγή(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgium	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9
Denmark	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2	2,2	2,2	2,2
Ireland	1,6	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	2,2	2,8	2,6	2,4
Greece	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Spain	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
France	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Italy	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6
Luxembourg	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7
Netherlands	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Austria	2,2	2,2	1,1	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,3
Portugal	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Finland	1,2	1,3	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
Sweden	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2
United Kingdom	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1

Πηγή: Eurostat

Ενδιάμεση Ανάλωση(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	5,6	5,6	5,6	5,6	5,7	5,8	5,9	6,1	6,1	6,2	6,3	6,4	6,3	6,5	7,1	7,0	6,8	6,8
Belgium	3,1	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,8	3,7	3,7	3,6	3,6	3,5	3,6	3,8	3,7	3,7	3,7
Denmark	7,6	7,7	7,5	7,7	8,0	7,8	8,1	8,4	8,4	8,5	8,6	8,7	8,8	9,1	10,2	9,9	9,8	10,0
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	4,0	4,0	3,9	3,9	4,1	3,9	4,0	4,1	4,1	4,1	4,2	4,2	4,1	4,4	4,9	4,8	4,9	4,9
Ireland	6,0	5,7	5,5	5,5	5,4	5,3	5,5	5,6	5,5	5,5	4,9	5,1	5,3	5,8	6,4	6,0	5,6	5,2
Greece	5,0	4,9	4,7	4,7	5,4	6,4	6,2	6,5	6,0	5,5	5,6	5,9	6,7	6,5	7,4	6,0	4,7	4,9
Spain	4,5	4,3	4,4	4,2	4,2	4,3	4,3	4,4	4,6	4,8	5,0	5,0	5,3	5,5	5,9	5,9	5,9	5,7
France	5,7	5,8	5,8	5,3	5,2	5,2	5,0	5,2	5,2	5,3	5,3	5,2	5,0	5,1	5,6	5,8	5,5	5,6
Italy	4,7	4,7	4,7	4,7	4,8	4,9	5,0	5,1	5,2	5,3	5,4	5,1	5,1	5,4	5,9	5,8	5,8	5,7
Luxembourg	3,5	3,5	3,6	3,2	3,1	3,2	3,2	3,4	3,4	3,4	3,4	3,1	2,9	3,3	3,8	3,7	3,6	3,9
Netherlands	6,6	6,7	6,5	6,4	6,6	6,5	6,9	7,1	7,3	7,2	7,1	7,2	7,2	7,4	8,3	8,0	7,6	7,7
Austria	5,9	6,0	5,1	5,1	5,3	4,9	4,3	4,3	4,4	4,4	4,4	4,3	4,2	4,5	4,7	4,5	4,3	4,3
Portugal	4,2	4,3	4,2	4,1	4,2	4,5	4,5	4,4	4,1	4,2	4,5	4,3	4,4	4,4	5,0	5,2	4,7	4,6
Finland	8,9	9,1	9,0	8,6	8,4	8,1	8,1	8,6	9,0	9,2	9,4	9,4	9,3	10,0	11,4	11,4	11,4	11,6
Sweden	10,6	10,4	10,1	10,4	9,9	9,3	9,4	9,4	9,3	9,0	8,9	8,9	8,7	8,9	9,5	9,2	9,0	9,1
United Kingdom	9,0	8,8	8,5	8,6	9,1	9,4	9,7	10,4	10,7	11,1	11,4	11,7	11,5	12,4	13,6	13,1	12,4	12,4

Πηγή: Eurostat

Εισόδημα για Εξαρτημένη Εργασία(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	11,1	11,2	11,0	10,7	10,7	10,6	10,6	10,8	10,9	10,9	10,9	10,7	10,5	10,7	11,4	11,2	10,9	10,8
Belgium	11,9	11,9	11,8	11,7	11,7	11,5	11,7	12,1	12,3	11,9	12,0	11,9	11,8	12,1	12,8	12,5	12,6	12,8
Denmark	17,2	17,2	17,0	17,4	17,5	17,1	17,4	17,8	18,0	17,8	17,3	17,0	16,8	17,1	19,4	19,0	18,4	18,4
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	8,8	8,8	8,7	8,5	8,4	8,3	8,2	8,2	8,2	8,1	7,9	7,7	7,3	7,4	8,0	7,8	7,7	7,7
Ireland	10,8	10,4	9,9	9,1	8,7	8,4	8,9	9,1	9,5	9,6	10,2	10,2	10,5	11,9	12,8	12,3	12,0	11,5
Greece	10,1	9,6	10,3	10,4	10,5	10,5	10,4	11,1	10,8	11,5	11,6	11,2	11,4	12,0	13,4	12,5	12,4	12,5
Spain	11,2	11,2	10,8	10,6	10,5	10,3	10,1	10,0	10,0	10,1	10,0	10,0	10,2	10,9	12,0	12,0	11,6	11,1
France	13,5	13,7	13,6	13,4	13,5	13,3	13,2	13,4	13,5	13,3	13,2	13,0	12,8	12,8	13,5	13,4	13,1	13,2
Italy	10,9	11,2	11,4	10,5	10,5	10,4	10,5	10,6	10,8	10,7	10,9	10,9	10,6	10,8	11,3	11,1	10,7	10,6
Luxembourg	8,5	8,5	8,8	8,5	7,8	7,5	7,9	8,1	8,0	8,1	7,9	7,4	7,1	7,5	8,4	8,1	8,0	8,1
Netherlands	10,6	10,1	9,8	9,7	9,7	9,5	9,6	9,8	10,1	10,0	9,6	9,3	9,1	9,2	10,1	10,1	9,8	9,7
Austria	12,6	12,3	11,5	11,3	11,3	11,0	9,8	9,5	9,6	9,3	9,3	9,3	9,0	9,2	9,8	9,7	9,4	9,4
Portugal	12,5	12,7	12,7	13,0	13,3	13,7	13,9	14,2	13,6	13,6	14,0	13,1	12,1	12,0	12,7	12,2	11,4	9,9
Finland	15,1	15,4	14,6	13,9	13,6	13,1	13,0	13,3	13,7	13,6	13,8	13,5	12,9	13,3	14,8	14,5	14,2	14,3
Sweden	16,3	16,8	16,4	15,8	15,4	15,2	15,5	15,7	16,0	15,8	15,6	15,1	14,9	14,8	15,2	14,5	13,9	14,2
United Kingdom	10,5	10,4	10,0	9,6	9,6	9,7	10,1	10,4	10,7	11,0	11,2	11,2	10,9	11,0	11,6	11,5	11,1	10,8

Πηγή: Eurostat

Τόκοι(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	5,2	5,2	4,7	4,4	3,8	3,7	3,5	3,2	3,1	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	2,7	2,8	3,0	3,0
Belgium	8,9	8,4	7,7	7,4	6,8	6,6	6,5	5,8	5,3	4,8	4,3	4,0	3,9	3,9	3,7	3,5	3,5	3,5
Denmark	5,9	5,7	5,0	4,6	4,1	3,7	3,4	3,2	2,9	2,6	2,1	1,8	1,6	1,4	1,9	1,9	1,9	1,8
Ireland	5,2	4,5	3,8	3,4	2,4	2,0	1,5	1,4	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,3	2,0	3,2	3,3	3,6
Greece	11,2	10,5	9,3	8,2	7,4	7,4	6,5	5,6	5,0	4,9	4,7	4,7	4,8	5,1	5,2	5,9	7,2	5,0
Spain	5,1	5,2	4,7	4,2	3,5	3,2	3,1	2,7	2,4	2,0	1,8	1,6	1,6	1,6	1,8	1,9	2,5	3,0
France	3,4	3,6	3,4	3,3	3,0	2,9	3,0	3,0	2,8	2,8	2,7	2,6	2,7	2,9	2,4	2,4	2,6	2,6
Italy	11,5	11,5	9,2	8,1	6,6	6,3	6,3	5,6	5,1	4,8	4,7	4,6	4,9	5,1	4,6	4,5	4,8	5,4
Luxembourg	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
Netherlands	5,6	5,3	4,9	4,7	4,3	3,7	3,2	2,8	2,6	2,5	2,4	2,2	2,2	2,2	2,2	1,9	2,0	1,8
Austria	4,1	4,0	3,7	3,7	3,5	3,6	3,5	3,3	3,1	3,0	3,0	2,9	2,9	2,7	2,8	2,6	2,6	2,6
Portugal	5,6	4,8	3,7	3,1	2,9	3,0	3,0	2,8	2,7	2,6	2,5	2,8	3,0	3,1	2,9	2,8	4,0	4,4
Finland	3,9	4,2	4,2	3,5	3,0	2,8	2,7	2,1	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
Sweden	5,3	5,4	5,2	4,5	4,0	3,5	2,7	3,0	2,2	1,8	1,9	1,7	1,8	1,6	1,2	1,1	1,2	0,9
United Kingdom	3,5	3,5	3,5	3,5	2,8	2,7	2,3	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3	1,9	3,0	3,3	3,0

Πηγή: Eurostat

Φόροι επί της Παραγωγής και Εισαγωγών(Έμμεση Φορολογία), (Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	12,1	12,3	12,5	13,0	13,4	13,1	12,9	13,0	13,0	13,1	13,1	13,2	13,1	12,7	12,7	12,9	13,1	13,3
Belgium	11,9	12,5	12,7	12,6	13,1	12,9	12,5	12,6	12,6	12,9	13,0	13,1	12,7	12,5	12,5	12,8	12,6	12,9
Denmark	16,8	17,2	17,4	18,1	18,1	17,0	17,2	17,4	17,2	17,4	17,7	17,9	17,7	17,0	16,8	16,6	16,8	16,8
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	9,9	9,9	9,9	10,1	10,8	10,6	10,6	10,6	10,8	10,6	10,5	10,5	10,9	10,9	11,5	11,0	11,3	11,3
Ireland	13,2	13,5	13,3	12,9	13,0	13,0	11,9	12,1	12,2	12,9	13,4	13,9	13,4	12,4	11,3	11,5	11,1	11,0
Greece	12,1	12,5	12,7	12,8	13,6	13,6	13,3	12,9	12,0	11,7	11,8	12,4	12,7	12,4	11,3	12,3	12,8	12,6
Spain	9,9	10,1	10,4	11,0	11,5	11,4	11,1	11,2	11,5	11,9	12,4	12,5	11,6	9,8	8,8	10,5	9,9	10,2
France	15,2	15,9	15,9	15,8	15,8	15,2	14,8	15,0	15,0	15,3	15,4	15,3	15,1	14,9	15,1	14,9	15,3	15,4
Italy	11,7	11,5	12,1	15,0	14,8	14,6	14,1	14,2	13,9	14,0	14,1	14,8	14,6	13,7	13,6	14,0	14,1	14,9
Luxembourg	11,0	11,1	12,1	12,5	12,7	13,5	13,1	12,7	12,3	13,3	13,2	12,6	12,4	12,4	12,5	11,9	11,8	12,4
Netherlands	10,7	11,1	11,2	11,4	11,9	11,7	12,2	12,1	12,1	12,4	12,4	12,6	12,5	12,2	11,9	12,1	11,5	11,4
Austria	14,0	14,4	14,8	14,8	15,0	14,6	14,7	14,8	14,8	14,7	14,5	14,0	13,9	14,1	14,6	14,5	14,3	14,5
Portugal	12,6	13,0	12,7	13,2	13,5	13,0	13,0	13,7	14,3	13,7	14,5	14,9	14,5	14,1	12,7	13,3	13,7	13,6
Finland	13,5	13,7	14,3	14,0	14,0	13,5	13,0	13,4	14,0	13,8	13,8	13,7	13,0	12,9	13,4	13,4	14,2	14,3
Sweden	15,3	15,8	15,9	16,7	17,9	15,9	15,9	16,3	16,4	16,2	16,3	16,5	16,5	17,9	18,7	17,8	18,5	18,5
United Kingdom	12,3	12,5	12,8	12,8	13,2	13,3	13,0	13,0	12,9	12,9	12,5	12,5	12,4	12,0	11,6	12,7	13,3	13,3

Πηγή: Eurostat

Εισόδημα Περιουσίας ,Εισπρακτέο(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	1,4	1,4	1,2	1,1	1,0	1,0	1,1	1,0	0,8	0,8	0,8	0,9	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0	1,0
Belgium	1,1	1,2	1,0	1,0	0,8	1,0	1,1	0,9	0,8	0,6	0,7	0,7	0,7	0,9	0,7	0,9	1,0	1,0
Denmark	2,4	2,8	2,2	1,9	1,6	1,5	1,7	1,5	1,6	1,8	1,6	1,7	1,7	2,0	2,0	1,9	2,0	1,7
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	1,0	1,0	0,8	0,8	0,9	0,8	0,9	0,9	0,7	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	1,1	0,9
Ireland	0,9	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,9	0,7	0,6	0,5	0,6	0,7	0,8	1,2	1,2	1,4	1,3	1,4
Greece	2,4	2,1	2,1	2,1	1,7	1,5	1,6	1,4	1,1	1,0	0,8	0,9	1,1	1,0	0,8	0,7	0,8	0,7
Spain	1,7	1,8	1,5	1,3	1,2	1,1	1,4	1,0	0,8	0,7	0,7	0,8	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0	1,0
France	1,2	1,0	0,8	0,8	0,7	0,7	0,9	0,8	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7
Italy	1,1	1,0	0,8	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Luxembourg	2,3	2,0	2,2	2,1	1,9	2,1	2,0	1,7	1,4	1,2	1,1	1,4	1,6	1,9	1,3	1,4	1,6	1,5
Netherlands	2,9	2,7	2,4	2,1	1,8	2,0	2,4	1,9	1,9	2,1	2,2	2,7	2,6	3,4	3,1	2,7	2,7	3,1
Austria	1,9	1,6	1,7	1,4	1,5	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2
Portugal	1,4	1,3	1,3	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,5	0,8	0,9	1,0	0,8	0,6	0,6	0,7
Finland	3,9	3,7	3,3	3,0	2,6	3,4	3,6	3,3	3,3	3,6	3,5	3,9	4,3	4,8	4,0	3,6	3,7	3,4
Sweden	3,9	3,8	3,3	3,2	2,7	2,5	2,0	1,9	2,0	1,9	2,3	2,2	2,4	2,6	2,3	2,1	2,3	2,2
United Kingdom	1,2	1,2	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7	0,4	0,4	0,4	0,6

Πηγή: Eurostat

Επιδότησεις, Πληρωτέες(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3	1,3	1,2	1,2
Belgium	1,2	1,3	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,6	1,7	1,9	2,1	2,2	2,6	2,7	2,7
Denmark	2,7	2,8	2,6	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,6	2,5	2,5	2,6
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	2,1	2,0	1,8	1,8	1,8	1,7	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	1,2	1,1	1,0	0,9
Ireland	1,0	1,0	1,0	0,8	0,8	0,7	0,9	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,4	0,4
Greece	0,4	0,4	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,5	0,5
Spain	1,0	1,0	0,9	1,1	1,2	1,1	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0
France	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,7	1,7	1,5	1,5
Italy	1,4	1,4	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0
Luxembourg	1,6	1,8	1,7	1,8	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	1,8	1,7	1,6	1,7
Netherlands	1,0	1,1	1,2	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,2	1,1	1,2	1,2	1,6	1,6	1,4	1,3
Austria	2,8	2,5	3,2	3,5	3,3	3,1	3,3	3,3	3,6	3,5	3,4	3,4	3,3	3,5	3,5	3,5	3,4	3,5
Portugal	1,0	1,2	1,1	1,2	1,4	1,2	1,2	1,1	1,2	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6
Finland	2,7	2,0	1,8	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,4	1,5	1,4	1,4
Sweden	3,6	3,1	2,6	2,1	2,0	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,6
United Kingdom	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6	0,5	0,6

Πηγή: Eurostat

Εισόδημα Περιουσίας, Πληρωτέο(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	5,2	5,2	4,7	4,4	3,8	3,7	3,5	3,2	3,1	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	2,7	2,8	3,0	3,0
Belgium	8,9	8,4	7,7	7,4	6,8	6,6	6,5	5,8	5,3	4,8	4,3	4,0	3,9	3,9	3,7	3,5	3,5	3,5
Denmark	5,9	5,7	5,0	4,6	4,1	3,7	3,4	3,2	2,9	2,6	2,1	1,8	1,6	1,4	1,9	1,9	1,9	1,8
Ireland	5,2	4,5	3,8	3,4	2,4	2,0	1,5	1,4	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,3	2,0	3,2	3,3	3,6
Greece	11,2	10,5	9,3	8,2	7,4	7,4	6,5	5,6	5,0	4,9	4,7	4,7	4,8	5,1	5,2	5,9	7,2	5,0
Spain	5,1	5,2	4,7	4,2	3,5	3,2	3,1	2,7	2,4	2,0	1,8	1,6	1,6	1,6	1,8	1,9	2,5	3,0
France	3,4	3,6	3,5	3,3	3,0	2,9	3,0	3,0	2,8	2,8	2,7	2,6	2,7	2,9	2,4	2,4	2,6	2,6
Italy	11,5	11,5	9,2	8,1	6,6	6,3	6,3	5,6	5,1	4,8	4,7	4,6	4,9	5,1	4,6	4,5	4,8	5,4
Luxembourg	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
Netherlands	5,6	5,3	4,9	4,7	4,3	3,7	3,2	2,8	2,6	2,5	2,4	2,2	2,2	2,2	2,2	1,9	2,0	1,8
Portugal	5,6	4,8	3,7	3,1	2,9	3,0	3,0	2,8	2,7	2,6	2,5	2,8	3,0	3,1	2,9	2,8	4,1	4,4
Finland	3,9	4,2	4,2	3,5	3,0	2,8	2,7	2,1	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
Sweden	5,3	5,4	5,2	4,6	4,0	3,5	2,8	3,1	2,3	1,8	1,9	1,8	1,8	1,7	1,3	1,2	1,3	1,0
United Kingdom	3,5	3,5	3,5	3,5	2,8	2,7	2,3	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3	1,9	3,0	3,3	3,0

Πηγή: Eurostat

Τρέχοντες Φόροι Εισοδήματος, Άμεση Φορολογία(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	12,6	12,9	13,1	13,6	13,9	14,1	13,7	13,1	12,7	12,8	13,2	13,8	14,0	13,8	12,8	12,8	13,1	13,5
Belgium	16,2	16,3	16,7	17,3	16,9	17,0	17,2	17,1	16,6	16,6	16,9	16,5	16,3	16,5	15,2	15,6	16,0	16,4
Denmark	30,7	30,7	30,3	29,9	30,1	30,3	29,3	29,1	29,4	30,2	31,7	30,5	29,9	29,4	29,7	29,6	29,7	30,4
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	12,0	11,9	11,6	12,0	12,5	12,8	11,3	10,9	10,8	10,6	10,9	11,7	12,1	12,2	11,5	10,9	11,4	12,1
Ireland	13,3	13,9	13,8	13,6	13,6	13,2	12,6	11,5	11,7	12,2	12,1	13,0	12,7	11,5	10,8	10,7	12,1	12,8
Greece	6,6	6,4	7,0	8,5	8,8	9,7	8,6	8,6	7,8	8,0	8,6	8,1	8,2	8,0	8,3	7,9	8,6	10,2
Spain	10,0	10,3	10,2	10,1	10,1	10,3	10,1	10,7	10,0	10,3	11,0	11,8	13,0	10,7	9,6	9,5	9,6	10,1
France	8,1	8,6	9,2	11,4	12,0	12,0	12,2	11,3	11,0	11,1	11,3	11,8	11,5	11,6	9,9	10,6	11,2	12,0
Italy	14,4	15,0	15,7	14,2	14,8	14,3	14,7	13,8	13,3	13,3	13,2	14,3	15,0	15,2	14,6	14,6	14,3	15,1
Luxembourg	15,3	15,8	16,4	16,0	14,8	14,9	15,2	15,3	14,6	13,0	13,6	13,0	13,0	14,1	14,6	14,4	14,1	14,1
Netherlands	12,3	12,7	12,1	11,9	11,8	11,6	11,4	11,4	10,7	10,4	11,4	11,5	11,9	11,7	11,8	11,9	11,4	10,9
Austria	11,7	12,7	13,4	13,6	13,2	13,1	14,9	13,8	13,6	13,4	12,8	12,8	13,3	14,0	12,7	12,7	13,0	13,3
Portugal	8,2	8,8	8,9	8,6	9,0	9,5	9,1	9,0	8,4	8,3	8,2	8,6	9,5	9,7	9,0	8,8	9,9	9,2
Finland	17,3	18,9	18,4	18,9	18,5	21,1	19,0	18,8	17,8	17,5	17,5	17,3	17,5	17,4	16,1	16,0	16,3	15,9
Sweden	19,6	20,6	21,0	20,9	21,6	22,5	20,7	19,4	20,1	20,8	22,0	22,2	21,2	19,8	19,6	19,2	18,5	18,3
United Kingdom	14,8	14,6	14,9	16,1	16,1	16,5	16,6	15,6	15,0	15,2	16,0	16,7	16,4	16,7	15,7	15,5	15,7	15,1

Πηγή: Eurostat

Κοινωνικές Εισφορές, Εισπρακτέες(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	15,4	15,5	15,2	14,4	14,2	14,0	13,9	13,8	14,0	13,9	13,8	13,6	13,5	13,8	14,3	14,1	14,1	14,2
Belgium	16,3	16,4	16,3	16,3	16,3	16,0	16,2	16,5	16,4	16,0	15,8	15,7	15,7	16,1	16,8	16,5	16,6	17,0
Denmark	2,1	2,0	2,0	2,0	2,5	2,6	2,6	2,1	2,1	2,1	2,0	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	2,0	1,9
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	18,5	19,2	19,5	19,2	19,0	18,6	18,4	18,4	18,5	18,1	17,9	17,3	16,5	16,5	17,3	16,9	16,9	17,0
Ireland	6,6	6,2	5,8	5,5	5,6	5,6	5,7	5,7	5,7	5,9	6,0	6,1	6,3	6,8	7,4	7,3	6,4	5,8
Greece	11,2	11,5	11,9	12,1	12,2	12,5	12,6	13,6	13,8	13,3	13,5	12,4	13,0	13,2	12,7	13,4	13,2	13,7
Spain	12,7	12,9	12,8	12,7	12,8	12,9	13,0	13,0	13,0	13,0	12,9	12,9	13,0	13,2	13,4	13,4	13,2	12,9
France	20,3	20,5	20,0	17,9	18,1	17,9	17,9	18,0	18,3	18,1	18,2	18,2	18,0	18,1	18,8	18,6	18,8	19,0
Italy	14,2	14,6	14,9	12,6	12,2	12,3	12,1	12,2	12,5	12,6	12,6	12,6	13,1	13,7	14,0	13,8	13,7	13,8
Luxembourg	11,0	10,9	11,1	11,2	11,0	10,9	11,8	11,8	11,7	11,6	11,3	10,8	10,7	11,5	12,7	11,9	11,9	12,0
Netherlands	17,1	16,4	16,2	16,1	16,6	16,4	14,7	14,3	14,7	14,9	13,9	14,8	14,2	15,2	14,6	14,8	15,4	16,5
Austria	17,2	17,2	17,3	17,1	17,1	16,8	16,6	16,3	16,4	16,2	16,1	15,9	15,7	15,9	16,5	16,3	16,2	16,4
Portugal	10,0	9,9	10,1	10,3	10,2	10,6	10,8	11,1	11,6	11,5	11,9	11,8	11,6	11,9	12,5	12,3	12,2	11,6
Finland	14,7	14,2	13,3	13,0	13,0	12,1	12,2	12,0	11,9	11,8	12,1	12,4	12,0	12,2	12,9	12,8	12,7	13,0
Sweden	12,8	13,8	13,5	13,5	12,0	13,1	12,6	11,7	11,4	11,1	10,7	9,8	9,9	9,0	8,7	8,7	7,6	7,7
United Kingdom	7,3	7,2	7,3	7,3	7,5	7,6	7,7	7,5	7,8	8,1	8,3	8,3	8,2	8,4	8,5	8,4	8,4	8,5

Πηγή: Eurostat

Λοιπές Τρέχουσες Μεταβιβάσεις, Εισπρακτέες(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7
Belgium	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6	0,7	0,9	0,9
Denmark	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	1,0	0,8
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7
Ireland	0,6	0,7	0,7	0,7	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Greece	1,7	1,8	2,0	1,5	1,7	1,6	2,1	1,3	1,1	0,9	1,0	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	2,0	2,1
Spain	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,9	0,9	0,8	0,8
France	0,7	0,9	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8
Italy	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2	1,3	1,3	1,1	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,4	1,3	1,3	1,3
Luxembourg	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Netherlands	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Austria	0,8	1,1	1,0	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,3	1,4	1,3	1,3
Portugal	0,6	0,6	0,4	0,5	0,7	0,6	0,5	0,7	0,7	1,1	0,9	1,1	1,3	1,1	1,2	0,9	1,2	1,5
Finland	0,7	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4
Sweden	0,7	0,6	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6
United Kingdom	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2

Πηγή: Eurostat

Κοινωνικές Παροχές εκτός από Κοινωνικές Μεταβιβάσεις σε Είδος(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	16,7	16,8	16,5	16,1	15,9	15,4	15,5	15,7	15,9	15,8	15,7	15,3	15,0	15,4	17,2	17,1	16,9	17,2
Belgium	16,3	16,4	16,1	15,9	15,6	15,2	15,4	15,8	16,1	15,8	15,7	15,5	15,4	15,8	17,3	17,0	17,1	17,6
Denmark	19,5	18,9	17,9	17,4	16,8	16,2	16,3	16,4	17,1	16,9	16,3	15,4	14,9	14,7	16,7	16,9	17,1	17,3
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	17,7	18,4	18,5	18,2	18,5	18,0	18,2	18,7	19,0	18,7	18,5	17,7	16,5	16,3	17,9	17,2	16,4	16,3
Ireland	11,5	11,2	10,5	9,6	8,5	7,7	8,2	8,7	8,7	9,0	9,4	9,5	10,3	12,3	15,2	15,5	15,7	15,0
Greece	13,5	13,7	13,9	14,1	14,1	14,8	15,4	15,4	15,9	15,6	14,1	14,5	15,3	16,7	18,1	18,1	19,4	20,0
Spain	13,6	13,5	13,0	12,5	12,1	12,0	11,7	11,8	11,7	11,7	11,6	11,4	11,6	12,5	14,7	15,4	15,4	16,1
France	18,0	18,1	18,2	17,8	17,7	17,2	17,1	17,5	17,7	17,7	17,8	17,8	17,7	17,8	19,4	19,5	19,4	19,8
Italy	16,2	16,4	16,9	16,6	16,8	16,3	16,1	16,5	16,7	16,8	16,9	16,9	17,0	17,6	19,2	19,2	19,3	19,9
Luxembourg	14,3	14,2	14,5	14,3	13,5	13,1	13,9	14,5	15,0	14,7	14,4	13,5	12,9	14,4	16,6	15,6	15,1	15,4
Netherlands	15,2	14,6	13,5	12,7	12,1	11,3	11,1	11,2	11,5	11,4	10,9	10,8	10,3	10,3	11,4	11,7	11,8	12,1
Austria	19,7	19,7	19,3	18,9	19,0	18,9	18,9	19,2	19,4	19,1	18,8	18,4	17,8	18,1	19,7	19,7	19,0	19,1
Portugal	10,8	11,0	10,7	10,9	10,8	11,2	11,5	12,1	13,3	13,8	14,4	14,5	14,6	15,1	17,0	17,1	17,3	18,0
Finland	21,9	21,4	19,7	18,3	17,7	16,2	15,9	16,3	16,8	16,6	16,5	16,0	15,1	15,3	18,2	18,3	18,0	18,5
Sweden	17,9	17,1	16,6	16,4	16,1	15,6	15,7	15,9	16,4	16,0	15,7	15,2	14,4	14,4	15,7	14,7	14,0	14,5
United Kingdom	14,9	14,4	14,0	13,3	12,8	12,6	12,9	12,9	12,8	12,9	12,8	12,5	12,6	13,2	15,0	15,1	15,1	15,7

Πηγή: Eurostat

Μεταβιβάσεις Κεφαλαίου, Εισπρακτέες(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	0,5	0,4	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4	0,7
Belgium	0,4	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	2,4	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	1,0
Denmark	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,8	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,8	0,5
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Ireland	1,8	1,6	1,8	1,5	1,6	1,5	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,4	1,5	1,2	1,0	1,0	0,7	0,6
Greece	1,4	1,9	2,0	2,2	2,1	2,9	1,5	1,2	1,7	1,7	1,6	2,5	2,6	2,2	1,4	2,1	2,4	2,5
Spain	0,7	0,6	0,5	0,7	0,9	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8	0,7	0,5	0,3	0,0	0,1	-0,1	0,1
France	0,2	0,3	0,8	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	0,5	0,5	1,0	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Italy	0,8	0,4	1,0	0,7	0,5	0,4	0,3	0,4	1,7	0,9	0,4	0,3	0,3	0,3	1,0	0,5	0,7	0,4
Luxembourg	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Netherlands	0,3	0,5	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Austria	0,2	0,2	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Portugal	1,3	1,3	1,7	1,2	1,1	0,9	1,4	1,6	2,4	3,3	1,3	0,8	0,8	0,7	0,7	2,8	4,5	1,3
Finland	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
Sweden	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4
United Kingdom	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	1,8	0,4	0,2	0,3	2,1

Πηγή: Eurostat

Μεταβιβάσεις Κεφαλαίου, Πληρωτέες(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	3,6	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,5	1,3	1,1	1,5	1,5	1,7	1,1	1,4
Belgium	1,2	1,2	1,5	1,4	1,3	1,2	1,0	1,0	1,5	0,9	3,6	1,1	1,2	1,1	1,6	1,2	1,5	1,9
Denmark	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,8	0,5	0,8	1,2	2,2
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	8,0	1,3	1,2	1,4	1,4	1,5	1,7	1,6	1,7	1,5	1,6	1,3	1,2	1,3	1,3	2,4	1,0	1,1
Ireland	1,5	1,2	1,1	0,9	2,6	1,0	1,1	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	1,0	1,7	3,5	21,0	4,7	0,8
Greece	1,5	1,0	2,3	2,4	2,2	2,6	2,5	1,8	1,9	2,4	1,4	1,2	1,5	1,8	1,9	1,7	1,9	5,9
Spain	2,1	1,7	1,4	1,6	1,3	1,4	1,4	1,5	1,3	1,8	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,1	1,4	4,3
France	1,4	0,9	1,2	0,8	1,0	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,9
Italy	2,4	1,5	1,2	1,4	1,5	1,4	1,8	1,9	1,9	1,5	1,7	2,6	1,7	1,5	1,9	1,2	1,3	1,2
Luxembourg	1,3	1,2	1,1	1,0	1,0	1,1	1,3	1,2	1,3	1,7	1,6	1,3	1,3	1,2	1,5	1,4	1,2	1,3
Netherlands	5,9	0,6	0,7	0,8	0,7	0,7	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,6	0,7	1,3	1,3	0,8	0,8
Portugal	0,8	0,7	0,7	1,1	0,9	0,7	1,0	0,8	0,8	1,0	1,1	0,6	0,6	1,1	0,9	1,9	1,4	1,4
Finland	2,8	1,5	0,3	0,4	0,9	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3
Sweden	0,7	0,6	0,5	0,3	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2
United Kingdom	1,2	1,0	0,7	0,7	0,7	0,6	0,8	0,8	1,0	0,9	2,1	1,1	1,1	3,0	2,5	1,3	1,0	0,9

Πηγή: Eurostat

Ακαθάριστες Επενδύσεις(Ως ποσοστό του ΑΕΠ), Ελλάδα και ΕΕ-15, 1995-2012

GEO/TIME	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
European Union (15 countries)	2,6	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,3	2,4	2,4	2,2	2,4	2,5	2,6	2,8	2,6	2,3	2,2
Belgium	1,9	1,7	1,7	1,7	2,0	2,0	1,7	1,7	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7
Denmark	1,7	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7	1,9	1,8	1,6	1,9	1,7	2,0	1,9	1,9	2,0	2,2	2,2	2,5
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	2,2	2,1	1,9	1,9	2,0	1,9	1,9	1,8	1,6	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7	1,6	1,5
Ireland	2,3	2,4	2,5	2,7	3,1	3,5	4,3	4,2	3,6	3,5	3,5	3,8	4,7	5,5	3,8	3,5	2,6	2,1
Greece	2,8	2,8	3,0	3,2	3,1	3,6	3,6	3,4	3,5	3,5	2,8	3,4	3,4	3,7	3,1	2,3	1,7	1,8
Spain	3,7	3,1	3,1	3,3	3,4	3,2	3,3	3,5	3,6	3,4	3,6	3,7	4,0	4,0	4,5	4,0	2,9	1,7
France	3,3	3,2	2,7	2,9	3,0	3,1	3,1	3,0	3,1	3,1	3,3	3,2	3,3	3,3	3,4	3,1	3,1	3,2
Italy	2,1	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4	1,7	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,5	2,1	2,0	1,9
Luxembourg	3,8	4,9	3,1	4,5	4,3	3,9	4,3	4,9	4,6	4,3	4,5	3,6	3,3	3,4	3,9	4,1	3,7	3,9
Netherlands	3,2	3,3	2,9	3,0	3,0	3,1	3,3	3,5	3,6	3,2	3,3	3,3	3,3	3,5	3,8	3,6	3,4	3,4
Portugal	4,2	4,6	5,3	4,7	4,5	4,1	4,4	4,1	3,9	3,8	3,6	2,8	2,7	2,9	3,0	3,8	2,6	1,9
Finland	2,7	2,7	3,0	2,8	2,7	2,4	2,5	2,7	2,8	2,9	2,6	2,4	2,5	2,5	2,8	2,5	2,5	2,6
Sweden	3,8	3,4	3,0	3,1	3,0	2,8	2,9	3,1	2,9	2,9	3,0	3,0	3,1	3,3	3,5	3,5	3,4	3,5
United Kingdom	2,0	1,5	1,2	1,3	1,3	1,2	1,5	1,6	1,6	1,8	0,7	1,8	1,9	2,3	2,7	2,5	2,2	2,1

Πηγή: Eurostat